

FORSKØNNELSEN

UDGIVET AF FORENINGEN TIL
HOVEDSTADENS FORSKØNNELSE

XX. AARG.

1937

Redaktionsudvalg:

CARL DUMREICHER

CHRISTIAN HOLM (ansvarshavende)

STEFAN HETSCH

ROLF SCHROEDER

Indholdsfortegnelse

	Side
Forord.	1
Damhussøen. Af Havearkitekt <i>E. Erstad-Jørgensen</i>	2
Hædersgalleri eller Kunstkænderi. Af Arkitekt <i>Viggo Sten Møller</i>	4
Bakkehuset. Af Kontorchef <i>Carl Heman</i>	7
Idé-Konkurrencen om et Mindesmærke for Digteren H. C. Andersen.	10
Foreningsmeddelelser	12
Forslag til Kunstmuseets Udvidelse	13
Museum — Park — og Publikum. Af Arkitekt <i>Viggo Sten Møller</i>	14
Forslag til Kunstmuseets Udvidelse. Af Arkitekt <i>Rolf Schroeder</i>	16
Rundetaarn — en af Aarets Jubilarer. Af Arkitekt <i>Thomas Havning</i>	20
Tale af Folketingsmand <i>Jul. Bomholt</i> paa Christianshavns Vold — St. Bedes dagsaften den 22. April 1937	22
Foreningsmeddelelser	24
Konkurrencen om Mindesmærket for H. C. Andersen	25
Grosserer Christian Holm og Politiinspektør E. Møllerup i Statsradiofonien den 28. Juni 1937	35
Brandfaren for Hovedstadens Taarne	37
Beskyttelse af høje Taarne mod Brand. Af Brandinspektør, cand. polyt. <i>K. Wissing</i>	41
Belysning af Taarne	43
Et Belysningsspørgsmaal. Af Maleren <i>Sigurd Swane</i>	44
Indkik i Gaarde. Af Direktør <i>J. C. Petersen</i>	45
Hvitfeldts-Monumentets Omgivelser. Af Havearkitekt <i>E. Erstad-Jørgensen</i>	49
Foreningens Diplom	51
»Syge Bogstaver«	52

Naar FORENINGEN TIL HOVEDSTADENS FORSKØNNELSE hermed paany udsender sit Tidsskrift, sker det i Følelsen af, at hverken Foreningen eller Medlemmerne kan undvære et Organ, der kæmper for vore Anskuelser og drøfter alle Spørgsmaal og Synspunkter, der er af Interesse for vort Arbejde. Foreningens Opgaver er baade mange og betydningsfulde. København er ikke blot Landets Hovedstad, men tillige en Storby i stadig Vækst og bør i begge Henseender kræve Fremblik og planmæssig Behandling af alle Sager, som vedrører dens Udseende, efter ikke blot praktiske, men ogsaa skønhedsmæssige Hensyn. Vort Formaal vedrører derfor i Virkeligheden enhver Københavner, som holder af sin By, og bør paa enhver Vis søges fremmet og hævdet. Hertil hører i høj Grad et Tidsskrift, der ikke blot skal være et Bindeled mellem Bestyrelse og Medlemmer, men overfor Offentligheden et tydeligt Udtryk for hele vort Virke.

Bestyrelsen har derfor besluttet at fortsætte „Forskønnelsen“, forhaabentlig baade til Glæde for vore Medlemmer, som her faar bedre Lejlighed til at følge med i Arbejdet og Opgaverne, og til Gavn for Foreningen, som derved sikkert vil vinde stigende Tilslutning saavel hos Pressen som hos Byens Borgere.

BESTYRELSEN.

Engen Nord for Damhussøen. I Baggrunden skimtes den pilebevoksede Dæmning mellem Sø og Eng.

Damhussøen.

Damhussøen og Engdraget umiddelbart Nord for er et af de Arealer, der allerede fra Naturrens Haand er bestemt til at blive Park for Hovedstaden, og Stadsingeniør Olaf Forchhammers Bog „Københavnsegnens grønne Omraader“ bragte da ogsaa forskellige Billeder derude fra og en kortfattet Beskrivelse, hvori det hedder: „Det er beklageligt, at ikke Aarnes Vestside er blevet holdt fri for Bebyggelse. Terrænet her er under stærk Udstykning, som synes at ville brede sig uden at de for Parkbæltets Gennemførelse fornødne Arealer sikres. Bebyggelsen er paa sine Steder, særlig langs den sydlige Del af Damhusaaen, en temmelig daarlig Parcelbebyggelse, hvis Bagsider er et skæmmende Naboskab til et kommende Parkbælte.“ Ja! det er virkelig meget „beklageligt“, at ikke Aarnes Vestside er blevet holdt fri for Bebyggelse, men der er heller ingen Grund til Beundring for Autoriteternes Forudseenhed med Hensyn til Udnyttelsen af Arealets nærmeste Om-

givelser mod de andre Verdenshjørner. Overalt har Grundejerne haft frit Spillerum, ingen Steder sporer man den allermindste Hensyntagen til Bevarelse af Damhussøens Omraade, som det eneste staaende Parkareal det er, eller rettere som det indtil for nylig har været.

For meget af det, der allerede er sket, lader sig kun redressere med stor Bekostning, og læs saa, hvor let Bogen og dens Forfatter mener at kunne bøde paa Skaderne langs Aarnes Vestside. „Hvor Udstykningerne gaar helt ned til Aarnen, foreslaas gennemført en Sti eller Vej mellem Grundene og Bredden. En saadan Sti eller Vej vil bøde noget paa Manglen af et sammenhængende Parkareal og vil formentlig medføre, at Bebyggelsen og Haverne med Tiden vil kunne vende Facaden mod Aarnen.“

Den Aa, der tales om, er de sidste Rester af den gamle Harrestrup Aa, der tidligere løb gennem Damhussøen, men det, der nu er tilbage, er kun en Kloakgrøft, en smal, boblende og stinkende Rende,

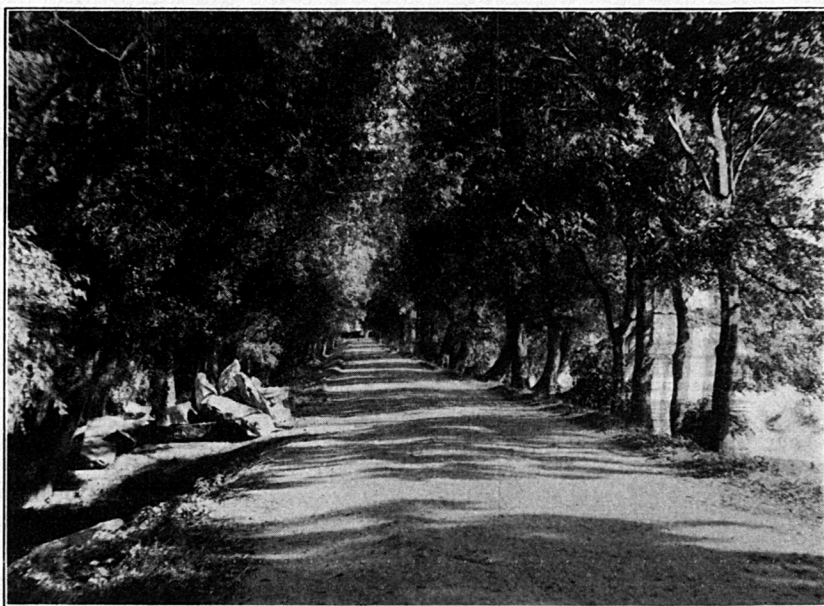

som snarest mulig burde dele Skæbne med Søens andet Afløb, den gamle Ladegaardsaa, der nu fører en skjult Tilværelse som Kloak under Aaboulevardens Vejbaner.

Paa Billederne Side 4 ser man den ene af de to paralleltløbende Render, der begrænser Omraadet mod Vest. Billederne er taget fra Dæmningen langs Søen. Paa den anden Side Renden ligger en lignende kun noget lavere Dæmning, bag hvilken den anden Rende, og umiddelbart ovenfor Grøfteskanten staar den Tjørnehæk, der danner Skellet mellem Parkarealet og Parcelhusbebyggelsen.

Paa Billedet Side 4 ses den yderste Dæmning i Forgrunden og tæt bag denne Tjørnehækken, der er det eneste Dække mod den livlige Byggevirksomhed udenfor.

Det lyder temmelig uforstaaeligt, hvorledes Gennemførelse af en Sti eller Vej mellem Grundene og „Bredden“ skulde kunne rette paa de umulige Forhold, som her er skabt. Arealet til en saadan Sti eller Vej skulde altsaa købes eller eksproprieres fra Parcelhushaverne, for Grøfteskanten (det, der i Bogen benævnes Aabredde) er saa stejl som alle andre Grøfteskanter og kan ikke afgive en Meters Areal til en Vej. Det vil altsaa sige,

Dæmningen mellem Sø og Eng.

at der mellem Parken og Husene vilde komme en Sti eller Vej i Stedet for en Strimmel Have.

Det er ikke Vejforbindelse, der mangler. Gangen ovenpaa den inderste Dæmning giver fortrinligt Overblik over Søen, og kunde let gøres bredere, naar „Aaen“ bliver kloakeret, men det er Dække mod Bebyggelsen, der tiltrænges, og det opnaar man ikke ved at ombytte Havernes Træer med en Vejbane.

Under smaa Forhold inde i en By maa man nøjes med at skabe en lille grøn Oase i Stenørkenen uden Forsøg paa at skjule Huse og Gader, men hvor der er vidt til Væggene, som ude ved Damhussøen, der er ethvert tilfældigt Hus, som trænger sig paa, en Forringelse af Stedets Skønhed og af dets rekreative Værdi.

Hvad vilde Frederiksberg Have have været, hvis der ikke var tæt Dækplantning til alle Sider, og var vi ikke alle enige om, at en Strimmel paa 15 Meter af Ørstedsparken langs Grønttorvet vilde berøve Parken dens Værdi, netop fordi det vilde gaa ud over de Træer, der dækkede mod de omgivende Huse?

Det, der skulde være sket ude ved Damhussøen før Udstykningen tog Fart, var Køb af en Strimmel Jord paa 40—50 m Bredde

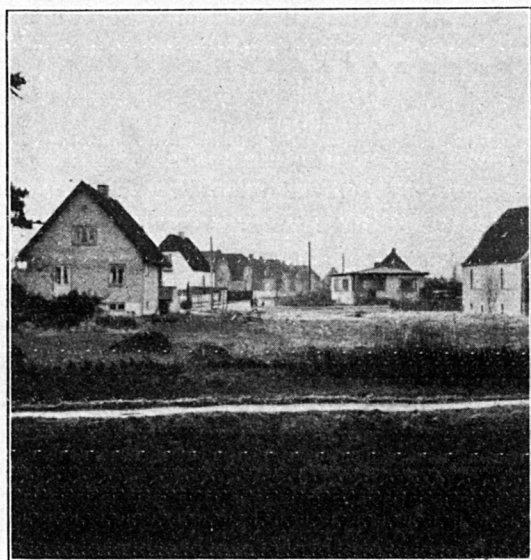
Damhussøen set fra Foden af Dæmningen mellem Sø og Eng.
I Baggrunden Roskildevejens Trærække.

Parti af Bebyggelse Vest for Søen. Billedet er taget fra Dæmningen nærmest Søen, den anden Dæmning ses i Forgrunden og bag denne Tjørnehækken, der markerer Skellet ind mod Haverne.

udenfor Aaen, for yderst at anlægge en Vej med Kloak og Allétræer og indenfor en tæt Dækplantning. Aaen kunde saa være blevet Aa igen, og med denne forholdsvis ringe Bekostning vilde man have sikret sig en stor og ejendommelig Park.

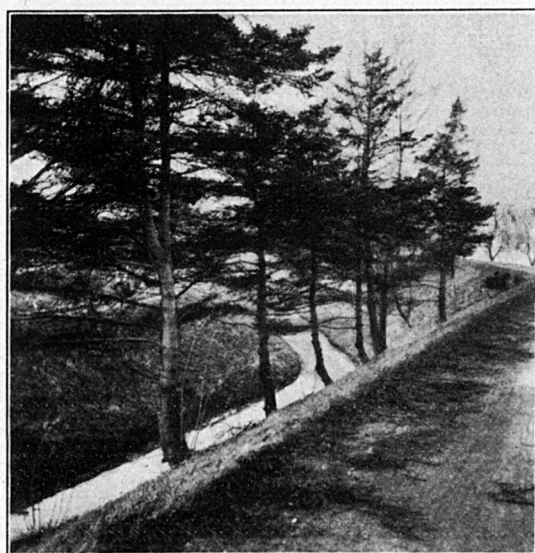
Men som allerede sagt, det er ikke alene langs Vestsiden af Søen, der er noget at beklage. Ogsaa langs Engen er Udstykningen igang. Rødovres Bønder parcellerer ud af deres Marker. Et stort Vaskeri er bygget tæt ind til Skellet og blander sit Sæbevand med Aaens øvrige Kloakindhold.

Bebyggelsen med Haver helt ind til Tjørnehækken, der er plantet umiddelbart ovenfor den yderste af de to parallelle Muddergrofter.

Det er altsammen saa forsømt og planløst derude. Gamle mishandlede Graner staar der Aar efter Aar, se Billedet Side 4. Der er efterplantet mellem Pilene med Ask og Elm i Stedet for at plante Pile igen, naar vi endelig engang har et stort Stykke Land med en ensartet, særpræget Bevoksning.

Selve Søen er 65 ha og Engen er af en lignende Størrelse. Fælledparken er godt 77 ha og Frederiksberg Have og Søndermarken tilsammen 63 ha. Det vil med andre Ord sige, at Damhussøen med sin Eng er Hovedstadens største samlede Parkareal. Det ligger ved Hovedindgangsvejen til København, og inden længe vil Byen være vokset uden om det med en Befolkning, der har samme

Fra Dæmningen Vest for Søen set mod Nord. Søen ligger til højre udenfor Billedet. Mishandlede Graner og lysegraa Kloakvand.

Trang og samme Ret som andre Bydeles Beboere til et Friluftsliv. Er det saa ikke utrolig sorgløst, at „Udviklingen“, hvilket vil sige Grundejernes private Initiativ, faar Lov at skalte og valte uden Hensyn til andet end den øjeblikkelige Profit. Endnu kan der paa visse Strækninger lægges Beslag paa en Strimmel Jord, bred nok til en dækkende Beplantning, endnu kan der sættes en Stopper for Etablering af uindhegnede Oplagspladser med Kulslugger, gamle Brædder og andet Skrammel, som oppe ved Ledagervej, og endnu kan det vel forhindres, at der kommer flere Fabriker klods op ad Parken. Med lidt fornuftig Udhugning og Beplantning kunde der uden nævneværdig Bekostning gøres et værdifuldt Forarbejde, og længe kan det vel ikke vare, før Vandvæsnet opgiver Søen

Den paabegyndte Udstykning ved Rødovre. Den gamle Kirke skjuler sig bag den store Pil midt i Billedet.

En lille Part af Villærækken set fra Foden af Dæmningen mellem Sø og Eng mod Øst hen over et Hjørne af Engen.

som Reservoir for Byens Drikkevandsforsyning, en nærliggende Tanke for enhver, der betragter det rige Fugleliv i den Smule Vand paa Søbunden og tænker, hvad det alt maa føre med sig.

Den, der har kendt Damhussøen for en Menne-
skealder siden, der som Dreng har fisket Gedder, hvor der nu er en Eng, og som har lidt Fantasi til at forestille sig, hvad for en herlig Folkepark der her er Materiale til at fremstille, han kan ikke undlade at ærgre sig over den Uforstand, hvor-
med de gode Muligheder forspildes, Led for Led,

Dag for Dag, og haabe, at rette Vedkommende snarest mulig faar Øjnene op og siger stop.

Damhussøen og Damhusengen er kun et enkelt Omraade mellem de mange, det ovenfor nævnte fortjenstfulde Værk om Københavnsegnens grønne Omraader beskæftiger sig med. Dets Forfatter er nu Hovedstadens Stadsingeniør, under hvem den Art Opgaver sorterer, forhaabentlig vil det lykkes ham, maaske ved Hjælp af den forbedrede Naturfredningslov, at standse det Nedbrydningsarbejde, som foregaar derude, og redde, hvad endnu staar til at redde.

E. Erstad-Jørgensen.

Hædersgalleri eller Kunstkænderi.

I Sommer var der i Paris i „Beaux-arts“ en Ud-
stilling af Fotografier, som viste alle de Monu-
ment-Amfibier, Paris har rejst for sine store Aander, og Krigens manende Eksempel. Der blev taget skarpt paa det, der var rejst, og der blev ogsaa hentydet til det, der ikke var blevet god-
kendt. — Herhjemmefra kender vi jo ogsaa en Del til Monumentmonomani. Der har været skre-
vet en hel Masse om det Spørgsmaal, og noget har vi faaet flyttet eller forhindret rejst. Andre Ting staar som stadig Mulighed for Bladenes Enquête-
rubrik — naar Agurkerne blomstrer, springer ogsaa Hørup ud. Er der da noget i Vejen med Billedhuggerne? Begge Dele, efter min Me-
ning. For det første synes jeg nok, vi er lidt vel ivrige efter at rejse Monumenter, for det andet synes jeg Komiteerne banker Opgaverne lidt vel højt op, for det tredje synes jeg ikke altid Billed-
huggerne ta'r tilstrækkelig menneskeligt overvejet paa Sagen, og for det fjerde er jeg af den An-
skuelse, at mange af de Mænd, der rejses pran-
gende Minder over, af Sind var saa beskedne, at de gerne vilde have nøjedes med noget mindre.

Det er jo nemlig et meget alvorligt Spørgsmaal at rejse et offentligt Monument. Man fremholder derved for Folket et Livssyn eller et Livsværk, der har været af saadan Format, at det bør tjene som Eksempel. Hvor tit kan man det? Ikke hver Gang, der rejses et Monument i København. Hvem var f. Eks. Alexander Foss? Jeg, som er Tekniker, ved lidt om det; i hvert Fald, at han vistnok tjente en Masse Penge til Landet ved at lave Cementmaskiner og saadan noget. Maaske var han en fremragende Aand, men jeg ved det ikke; — og hvor mange af den brede Befolkning ved noget derom? Er der saa Brug for et kostbart, offentligt Monument ved en fremtrædende Plads? — Dette blot som et tilfældigt, men aktuelt Eks-
empel. Og endnu et Ord om samme Monument: Har man alvorligt overvejet, om *Stedet* egner sig for Opstilling af et Mindesmærke i gammeldags skulpturel Monumentaludformning? Skaber man paa denne Indkørsels- og Parkeringsplads en vær-
dig Baggrund? Den Form for Monument, der her er Tale om, kræver, ligesom saa megen gammel Kunst, en vis dvælende Stemning; — Ro til Op-

fattelse af Form og Indhold, — Harmoni gennem Samspil af Genstand og Omgivelser. Den Stemmning kan man ikke vente at fremkalde paa den lille grimme Parkeringsplads udfor Vesterboulevard Nr. 18 og Fords Udstillingsvindue. — Jeg har valgt dette Eksempel paa et Monument, der lige staar overfor sin Realisation, og som allerede har givet Anledning til megen Polemik, fordi jeg der finder alt det koncentreret, som har gjort mange Monumenter ogsaa i vor By upopulære eller ukunstneriske i Virkning. Formaallet er uklart, og derfor prisgivet Ligeegyldighed eller snævre kritiske Betragtninger. Stedet er valgt uden Hensyn til Muligheden for Opnaaelse af et kunstnerisk fuldt lødigt Resultat, og reducerer dermed den kunstneriske Lejlighed til at give en grandios Virkning for Folket.

Man hædrer og gavner intetsohmhelst ved at anbringe Søjler og Sten og Figurer rundt omkring ved Hovedfærdselsaarer, Haver og Pladser, fordi den kunstneriske Form, hvori vi stadig arbejder, skaber en uharmonisk Kontrast til den levende, stærkt bevægede Færdsel. Ogsaa de store Mosaikarbejder under Stærekassen tværs over en befærdet Gade er et slaaende Eksempel paa Kontrast mellem Kunst, der kræver dvælende Iagttagelse, Ro, Tavshed, og et Færdselsliv, der forlanger Spring for Livet, og samtidig bibringer os en glad bevæget Rytme. Vi maa gøre os dette klart, at Virkningen af Kunst i Byen skal være harmonisk, stor og folkelig i Ideen. De smaa Klatterier virker bare forstyrrende og stødende. Paa samme Maade: Sagen, der kræver et offentligt Monument, maa være stor, folkelig og indlysende. Men derfor vil vi alligevel gerne hædre de Kvinder og Mænd, hvis Indsats indenfor en bestemt Idékreds har været banebrydende og forbilledlig. Det gælder Videnskab, Kunst, Teknik, som andre Omraader. Hvordan nu opnaa dette? Jeg mener man skal skabe et Æresgalleri, hvor de dygtige Mænd og Kvinder kan faa et Minde, — et Æresminde. Ligesom Ynglingen i Grækenland modtog sin beskedne og dog saa eftertragtede Løn — Laurbærkransen — bør Anbringelse af en Æresplade i Galleriet i en af vore store offentlige Bygninger være en Hyldest, hvis beskedne Form maa tænkes at harmonere med aandeligt værdifulde Egenskaber hos dem, der hædres. Det kan skabes i Raadhushallen, eller i Universitetet, eller i Videnskaberne Selskab, eller udenpaa et Hus, eller i Christiansborg Slots Buegange, som tilsyneladende er lige ved at falde ned i Hovedet paa Folk. Eller

der kan rejses en Blok paa vor røde Plads — Raadhuspladsen — og Pladerne efterhaanden sættes der. Det Spørgsmaal kan vi lave Konkurrence om. Arbejdet paa Byens Forskønnelse maa da sætte ind paa de moderne, regulerende Omraader, hvor desværre Spørgsmaalet om Bortrensning af Monumenter kan komme paa Tale, fordi Udviklingen har medført Forhold, som ikke var herskende, da Monumentet rejstes. Dette gælder naturligvis Storkespringvandet f. Eks.

Man bør kritisk beskæftige sig med den harmoniske, hensigtsmæssige Kvarterdannelse; med Opnaaelse af Goder af folkelig Art som Legepladser og Hvileparker; ogsaa Udrensning af forældede Kvarterers Gaardkomplekser maa paa Programmet. Naturligvis skal vi arbejde paa Bevarelse af gamle Ting, der har Værdi, og naturligvis ogsaa med Opbygning af kunstnerisk berigende Arrangementer i Byen.

Monumenterne maa løses monumentalt, stort, af bred og grandios Virkning, som f. Eks. i sin Tid Anlægget af Amalienborg Plads, som nu er Vidnesbyrd om stor kunstnerisk Kultur i en historisk Periode, og stadig af Værdi for os. Eller Blaa-gaardsplads, der ejer en vis folkelig Kraft. Eller Placeringen af Grundtvigskirken paa en Bakke, hvorfra Kirken ses vidt over Landet og Byen.

Der har været Muligheder for en straalende Opbygning af nye Huse langs Holmens Kanal, men Chancen er forspildt, — man er nu igang med halvmoderne og gammeldags Facader i hver Ende af Gaden. Formentlig vil det gaa her som ved Østre Allé, hvor Bebyggelsen trods Censur blev til den rene Pærevælling.

En kunstnerisk Regulering af Ridebanen, med Omdannelse af denne til Brug for Folkemøder eller lignende Formaal, maa ligge lige for. Ridebanen er nu et Morads, Springvandet en sød lille provinsiel Straale, og Buegangene i dybeste Forfald.

Borgergadekvarteret maa jo renses; — hvad planlægges der dér? Skal Arealet blot ved Kommunens Hjælp gøres til Genstand for sædvanlig Grundspekulation, eller kan Byen her skabe noget folkeligt værdifuldt.

— — —

Nogle faa Monumentalopgaver er nu nævnt, og jeg mener ikke, jeg dermed har fjernet mig fra Artiklens egentlige Formaal: Monumenterne; thi Løsning af disse Opgaver vil blive Æresmonumenter for de Folk, der bringer dem til Gennemførelse.

Viggo Sten Møller.

Bakkehusets Gaard med det gamle Kastanietræ og Mindestøtten.

Bakkehuset.

Bakkehuset“, Knud Lyhne og Kamma Rahbeks Hjem, der i Guldalder-tiden var Mødested for saa mange af Samtidens Skønaander, købtes i 1859 af Østifternes Aandssvageanstalt, der først benyttede det til Børneasyl og senere til Funktionsnær-bolig og Oplagsmagasin. Omkring Aarhundredskiftet var Bygningerne meget forfaldne, men Aandssvageanstalten kunde dog ikke bevæge sig til at nedrive dem. I 1903 afholdtes der paa Bakkehuset en litterær og kulturhistorisk Udstilling, som skulde danne Begyndelsen til et Museum for Minder og Navne fra Guldalder-tiden, og denne Udstilling vakte saa stor Interesse, at man i 1919 genoptog Arbejdet for dels at istandsætte Bygningerne og dels at indrette en Række Mindestuer.

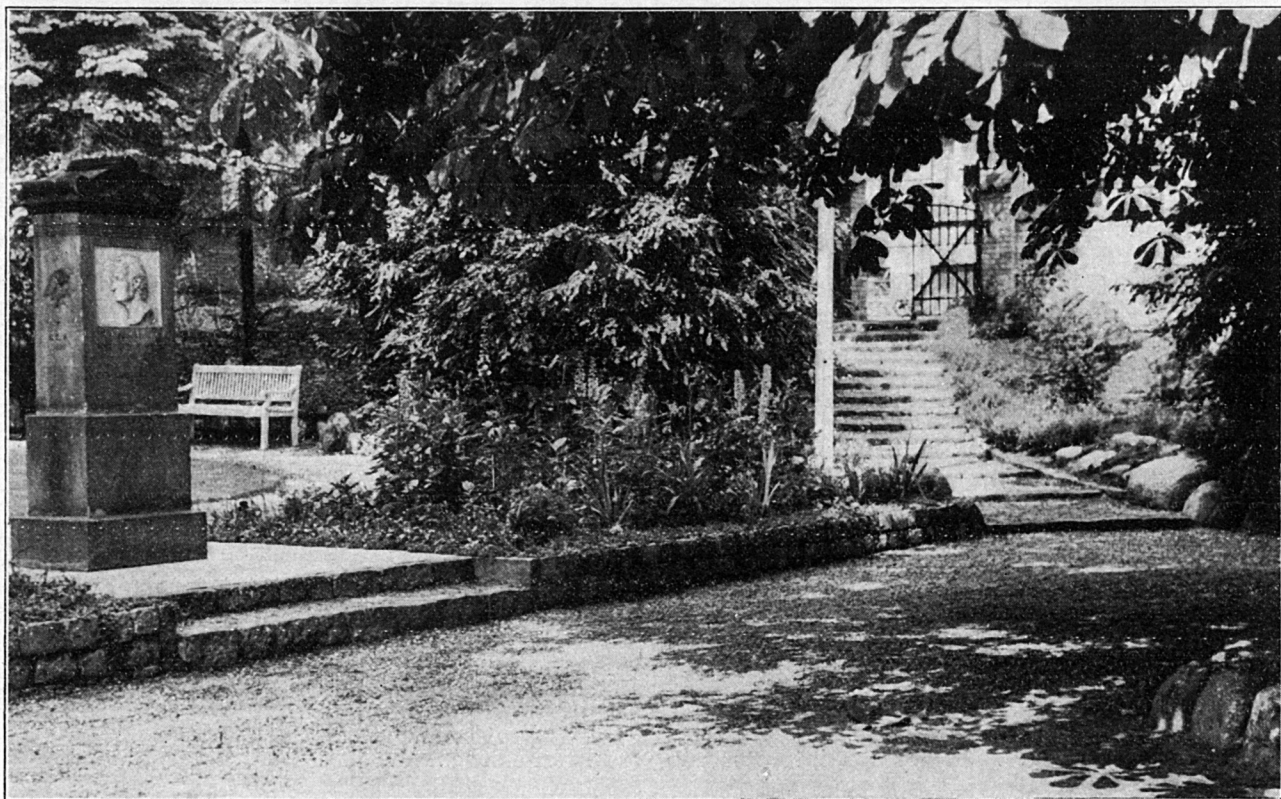
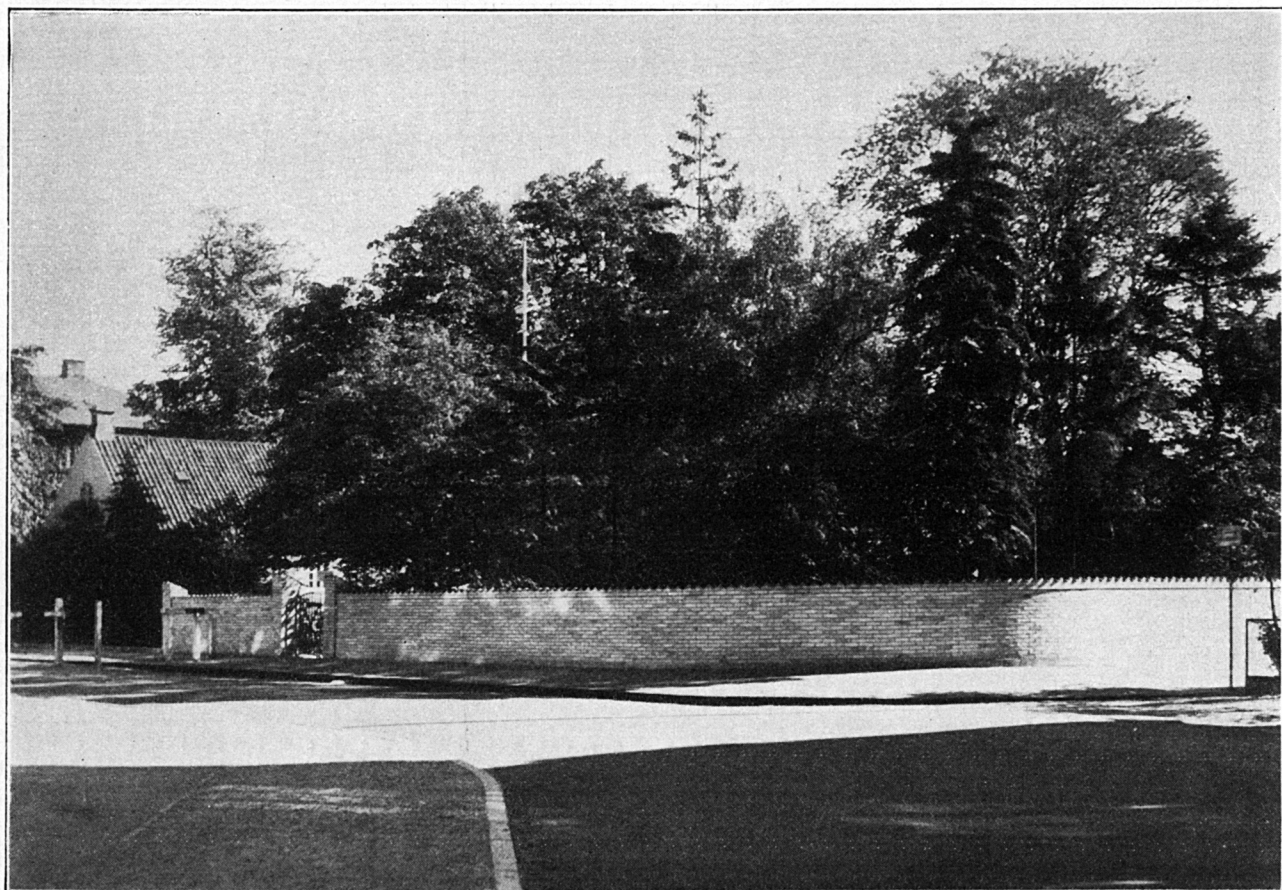
I 1925 dannedes af en Kreds af interesserede Mænd og Kvinder „Stiftelsen Bakkehuset“, og det lykkedes dennes Bestyrelse med Støtte fra offent-

lig og privat Side at leje Hovedfløjen af Aandssvageanstalten og derefter at aabne „De Rahbekske Mindestuer“.

I Februar 1935 skete der det, at kgl. Ordenshistoriograf Dr. phil. Louis Bobé, der alle Dage havde vist Bakkehuset en særlig Interesse, tilbød Frederiksberg Kommunalbestyrelse at stille et Beløb til Raadighed for Frederiksberg Kommune til Erhvervelse af Bakkehuset paa visse nærmere angivne Betingelser, bl. a. at Ejendommen fremdeles skulde bevares som Museum, at der ingensinde maatte opføres yderligere Bygninger paa Grunden, og at Frederiksberg Kommune skulde paatage sig den udvendige Vedligeholdelse af Bakkehusets Bygninger.

Efter Forhandling med Østifternes Aandssvageanstalt lykkedes det derefter den 1. November 1935 Frederiksberg Kommune at erhverve Bakke-

Øverst: Muren med Indgangen til Bakkehuset.

Nederst: Indgangen til „Bakkehushaven“, offentligt Anlæg. En Perle af en Have.

huset for de af Dr. Bobé til Raadighed stillede Beløb, og der indtræder nu en ny Epoke i Bakkehusets Historie.

Tidligt paa Foraaret 1936 gik man i Gang med en grundig Restaurering af Bygningerne og en gennemgribende Omlægning af Haven.

I Bygningerne installeredes Centralvarme og elektrisk Lys, og selve Mindestuerne udvidedes med to Værelser, der tidligere var benyttet til Beboelse. Værelserne blev indrettet til henholdsvis et Ewald og et Oehlenschlägerværelse, og i Sidefløjen indrettedes et Biblioteks- og Arkivværelse til Afbenyttelse for Studerende.

Samtidig med Restaureringen af Bygningerne udvendig indmuredes der over Sidefløjens Indgangsdør en Marmortavle til Minde om, at Nic. Fr. Severin Grundtvig i Bakkehuset digtede Salmen „Kirke-Klokke! Ej til Hovedstæder . . .“

Den smukke Gaardsplads med det gamle Kastanietræ blev planeret, og omkring Træet anbragtes en lav Jordforhøjning. Overgangen mellem Gaardspladsen og det egentlige Haveanlæg fik en smuk Aftrapning. Der anlagdes en stor Græsplæne, omkranset af Busketter og Blomster, og der opstilledes Bænke for de Besøgende. Endelig opførtes der en Hegnsmur omkring Haven langs med Kammasvej og Rahbeks Allé. Muren, der er $1\frac{1}{2}$ m høj, er opført af gule Sten med rød Tegldækning. I Muren er anbragt to Jernlaager, hvorfra der fører Stentrapper ned til henholdsvis Have og Gaardsplads. For ikke at forstyrre Udsigten fra Rahbeks Allé ind over Gaardspladsen mod Bakkehusets Bygninger er Muren paa en Strækning af 17 m udfor Gaardspladsen afbrudt og erstattet af et Jerngitter.

Midt for Græsplænen paa Grænsen mellem Haven og den grusede Gaardsplads anbragtes Mindestøtten for Knud Lyhne og Kamma Rahbek, tegnet af Arkitekten G. F. Hetsch og udført af Billedhuggeren H. F. Freund. Som der staar paa Mindestøttens Bagside under den sørgende Erato (Kærlighedslyriken), blev den „sat af Medborgere“ i 1833 ved Laagen fra Haven ud til Alléen. Herfra flyttedes den i 1925 ind i Bakkehusets Baghave for endelig i 1936 at havne paa sin nuværende Plads.

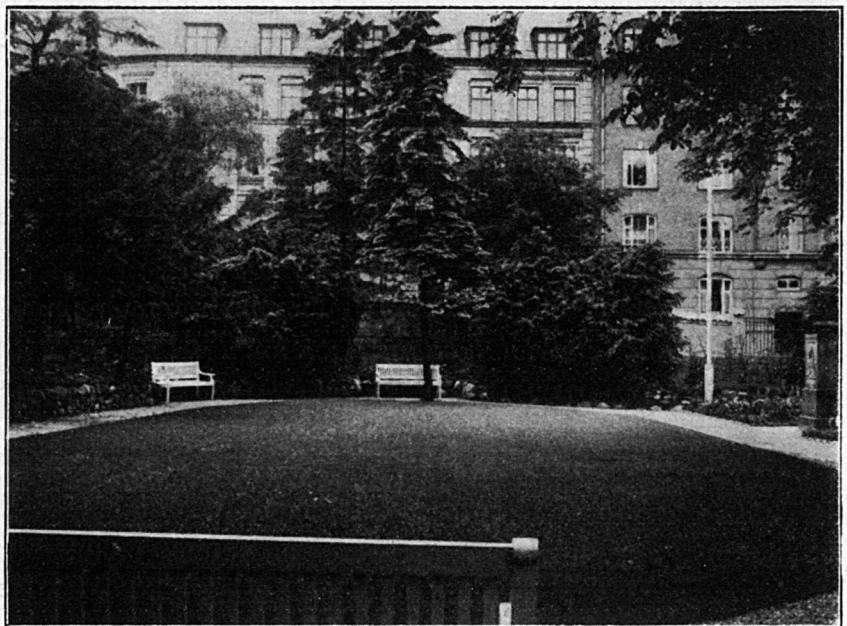
Paa Forsiden af Mindestøtten findes et karakterfuldt Portrætrelief af Rahbek og Indskriften: „Her boede Knud Lyhne Rahbek og hans elskelige Hustru“. Paa Siden ses to Symboler — en vinget Sirene (Digtningen) og en Svale (Troskab) — ovenover henholdsvis Knud Lyhne og Kamma Rahbeks Forbogstaver og Dødsaar.

Bakkehuset, som det er nu, med dets Gaardsplads og Have fremtræder i en smuk og velholdt Stil. De gulkalkede Toetages Længer med deres røde Tegltage giver et hyggeligt Indtryk af Datidens harmoniske Arkitektur. Hele Stedet virker som en herlig Oase, som midt i den travle By indbyder til Ro og Hvile, og man fornemmer, naar man betræder Bakkehusets Grund, en Duft af Minder fra en svunden Tid, en Tid hvor Bakkehuset laa landlig idyllisk fjernt fra Byens Støj og Larm.

Selvom Bakkehuset ikke længer kan kaldes en landlig Idyl, fortjener det dog stadig Betegnelsen Idyl. Saa velbevaret som det er og saa smukt i sin hele Fremtoning er det intet mindre end en Perle midt i Storkøbenhavns Bybillede.

Haven er nu offentlig tilgængelig for Publikum. Gaa derud en Foraarsdag, naar Kastanien staar nyudsprungen med alle sine Lys eller en Efteraarsdag, naar den pranger med sine gyldne Farver og hvorfor forresten ikke en Vinterdag, naar der er faldet lidt Sne, og hvor Øjet oplives af et Sceneri i hvid Uberørthed, der virker dobbelt betagende paa Baggrund af Byens sorte Gader.

Carl Heman.

Plænen i „Bakkehushaven“.

Idékonkurrence om et Mindesmærke for Digteren H. C. Andersen.

Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse har som bekendt i Oktober f. A. udskrevet en Idékonkurrence om et Mindesmærke for H. C. Andersen. Meddelelse om Konkurrencen har fundet Sted i Dagspressen og Ugebladet Arkitekten og ved Omtale i Radioen. Konkurrenceprogrammet har nedenstaaende Ordlyd:

- Kunststart og Karakter.** De konkurrerende staar frit med Hensyn til Mindesmærkets Kunststart og Karakter.
- Beliggenhed.** Mindesmærket tænkes rejst i Københavns Kommune.
- Fremstillingsmaade.** Forslagene skal vises ved Tegninger, andre billedlige Fremstillinger eller Modeludkast i holdbart Materiale. Iøvrigt staar det de konkurrerende frit, hvilke Materialer og Fremstillingsmaader de maatte ønske at anvende ved Konkurrenceprojekterne.
- Maalestoksforhold.** Tegninger eller Modeller, der viser Placeringen, skal ligesom eventuelle Bygningstegninger udføres i Maal 1:200. Andre Fremstillinger skal udføres i Maal 1:20.
- Paa perspektiviske Fremstillinger eller Fotografier maa ingen Del af det viste være i større Maal end 1:20.
- Beskrivelse.** Projekterne skal være ledsagede af en kortfattet, maskinskrevet Beskrivelse, som bl. a. skal indeholde et summarisk Overslag, indbefattet Kunstnerhonorar.
- Projekterne skal endvidere ledsages af uigennemsigtige, forseglede Konvolutter, der indeholder Kunstnerens Navn og Adresse.
- Ufravigelige Betingelser.** Projekter, der ikke overholder samtlige foranstaaende Bestemmelser, bliver ikke optaget til Bedømmelse.
- Indlevering.** Konkurrenceprojekterne skal under Anonymitet indleveres i Udstillingsbygningen ved Charlottenborg Tirsdag den 25. Maj 1937 Kl. 9 Fm.—6 Em. Inden denne Dag og efter sidstnævnte Klokkeslet modtages ingen Projekter.
- Ved Indleveringen af et Projekt vil Overbringeren faa en Kvittering for Modtagelsen, og samme Nummer, som findes paa Kvitteringen, paaklæbes saavel Konvolutten som Projektets enkelte Dele.
- Efter endt Bedømmelse aabnes kun de Konvolutter, som er indleverede med og nummererede som de Projekter, der enten er præmierede eller anbefalede til eventuel nærmere Udarbejdelse.
- Præmier.** Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse har bevilget et Beløb af 3.000 Kr. til Præmier.
- Konkurrenceudvalget skal tildele dette Beløb samlet eller delt til Forfatterne af et eller flere af de indkomne Projekter. Beløbet maa dog ikke deles til Præmier, der er mindre end 500 Kr.
- Præmiebeløbene udbetales af Foreningen til de Forfattere, hvis Navn og Adresse findes i de med de præmierede Forslag indleverede Konvolutter.
- Dersom der ved et Projekt har fundet Samarbejde Sted mellem to eller flere Kunstnere, maa Konvolutten foruden disses Navn og Adresse tillige indeholde Meddelelse om, hvem der er berettiget til at modtage et eventuelt Præmiebeløb. Er dette ikke sket, fordeles Præmiebeløbet ligeligt mellem de angivne Forfattere.
- Ejendomsret.** Projekter, der præmieres med 1000 Kr. eller derover, tilhører Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse, medens Forfatterne beholder Kunstner- og Forfatterretten.
- Bedømmelse.** Konkurrenceudvalgets Beslutninger tages ved simpel Stemmefflerhed. Staar Stemmerne lige, gør Konkurrenceudvalgets Formands Stemme Udslaget.
- Konkurrenceudvalget skal skriftlig motivere Bedømmelsen og udtale sig om, hvilke Projekter Udvalget kan anbefale til nærmere Udarbejdelse og mulig Udførelse.

*) Kunstnere, der er født i Danmark, eller som har erhvervet Dansk Indfødsret.

Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse brandassurerer hvert af Projekterne for ind- Ansvar.
til 500 Kr. fra den Dag, de er indleverede, til Udleveringen eller den Dag, de skal være
afhentede, men Foreningen har iøvrigt intet Ansvar for Projekterne.

Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse vil foranledige Konkurrenceprojekterne ud- Udstilling.
stillede offentlig, efter at Bedømmelsen har fundet Sted.

Det bekendtgøres ved Avertissementer i Berlingske Tidende, Nationaltidende, Politiken Afhentning.
og Social-Demokraten, naar de Projekter, der ikke overgaar til Foreningens Ejendom, kan
afhentes mod Tilbagelevering af ovennævnte Kvittering.

Foreningen har intet Ansvar for Projekter, der ikke er afhentede inden Udløbet af den
fastsatte Tidsfrist, og har efter dennes Udløb Ret til at tilintetgøre dem.

O P L Y S N I N G E R

Som Vejledning for de konkurrerende anføres, at Konkurrenceudvalget anser H. C. Andersen-
Monumentet i Kongens Have for saa godt og saa vel placeret, at der ikke bør foretages
Ændringer af dette Monument.

Mindet om H. C. Andersen ønskes imidlertid hædret paa en Maade, der — selv om det
vil kræve betydelige Midler og tage lang Tid at gennemføre — i højere Grad kommer til
at staa i Forhold til, hvad han har betydet for vort Folk og alle Folkeslag.

Dersom der ved denne Idékonkurrence fremkommer et eller flere Forslag, der ved Be-
lignen og Komposition baade i sig selv og i Forhold til Omgivelserne skønnes egnet til
Videreførelse, er det Foreningen til Hovedstadens Forskønnelses Hensigt at stille andre
3.000 Kr. til Raadighed for en videre Udarbejdelse i noget større Maal.

Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse har forpligtiget sig til ikke at videreføre
Forslag, der ikke af Konkurrenceudvalget er anbefalet til Udførelse.

Dersom det ved nærværende Konkurrence eller paa ovennævnte Maade skulde lykkes Monument-
komité.
at fremskaffe et Projekt til et Mindesmærke for H. C. Andersen, som vinder saa stor Aner-
kendelse, at det ogsaa af Foreningens Bestyrelse ønskes opført, og den skønner, at der er
Mulighed for dets Gennemførelse, er det Foreningens Hensigt at danne en Monument-
komité — bl. a. med Repræsentanter for forskellige Institutioner og Foreninger — til Til-
vejebringelse af Midler og til at gennemføre Sagen.

Dersom en saadan Komité bliver nedsat, har Statsminister *Th. Stauning* givet Tilsagn
om at være Komitéens Formand.

Programmet og ovenstaaende Vejledninger og Oplysninger er udarbejdet af det af Konkurrence-
udvalget.
Foreningen nedsatte Konkurrenceudvalg, der bestaar af Arkitekt *Kaare Klint*, valgt af
Akademisk Arkitektforening, Billedhugger *Rasmus Harboe*, Billedhugger *Jens Lund* og
Billedhugger *Olaf Stæhr-Nielsen*, valgte af Dansk Billedhuggersamfund, Docent Dr. phil.
C. Elling, Havearkitekt *E. Erstad-Jørgensen*, Arkitekt *Egil Fischer*, Grosserer *Christian Holm*,
Kunstmaler *Emil Krause*, Billedhugger *Rikard Magnussen* og Arkitekt *Rolf Schroeder* (Ud-
valgets Formand), valgte af Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse, samt Kunstmaler,
Professor *Kræsten Iversen*, valgt af Konkurrenceudvalget.

Foranstaaende Program og Oplysninger er godkendt af Bestyrelsen for Foreningen til Foreningens
Bestyrelse.
Hovedstadens Forskønnelse, der foruden ovennævnte 7 Medlemmer, der er valgte af For-
eningen, bestaar af Musikdirektør ved Livgarden *Th. Dyring*, Overretssagfører *Stefan Hetsch*,
Materialforvalter, Borgerrepræsentant *Rich. Lillie*, Solodanser ved Det kgl. Teater *Karl Mer-
rild*, Overretssagfører *I. Lehn Schioler*, Direktør *H. H. Schou*, Statsminister *Th. Stauning*,
Overretssagfører, Folketingsmand *H. F. Ulrichsen*.

København, den 25. Oktober 1936.

ROLF SCHROEDER
Konkurrenceudvalgets Formand.

CHRISTIAN HOLM
Formand for Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse.

Formanden for Bestyrelsen, Grosserer *Christian Holm*, redegjorde for Planen om et nyt H. C. Andersen-Monument ved en Radioudsendelse den 22. Februar d. A. og udtalte blandt andet her:

Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse har taget denne store Sag op som et naturligt Led i dens Arbejde, og den vil nu søge at realisere denne Tanke, saa meget desto mere, som der *derigennem kan gives vor Tids Kunstnere en betydelig Opgave.*

.... Samtidig med, at der i vor Hovedstad rejses et Mindesmærke, der i fuldeste Maal bliver Digteren værdigt, vil der forhaabentlig kunne tilføres Byen et Monument af høj kunstnerisk Værdi, et Monument, som vi saa at sige daglig kan have for Øje, og som ogsaa for de Fremmede, der besøger Hovedstaden, kunde blive en Seværdighed, et uomgængeligt Maal for deres Færd — paa Række med Glyptotheket, Rosenborg, Thorvaldsens Museum.

Konkurrencen staar aaben for alle danske Kunstnere hjemme og ude og i og for sig for enhver Dansk, der har en Idé, der kan føre til Løsning af Opgaven.

.... Naar vi nu søger at skabe dette nye Monument, er det vort Haab, at vore Kunstnere — muligt ved et *Samarbejde* indenfor alle Kunstarter — gennem deres Kunst — *arkitektonisk, billedligt, digterisk, sculpturelt* — vil være i Stand til, at vi alle — Danske og Fremmede — kan genfinde og gennem det skabte Kunstværk erindres om og glædes ved noget af alt det vidunderlige, som H. C. Andersen gennem sine Historier og Eventyr har fremkaldt i vor Fantasi.

.... At der ude omkring i Verden allerede længe har været en betydelig Interesse for denne Sag, har man erfaret ved Henvendelser gennem Gesandtskaber og Konsulater med Anmodning om at faa tilsendt Indbydelsen til Idé-Konkurrencen. Ja selv fra Los Angeles har man modtaget en saadan Anmodning.

.... For at kunne tilvejebringe de eventuelt store Midler til Sagens Gennemførelse vil Monument-Komitéen til sin Tid foranstalte en Verdensindsamling, til hvilken ikke alene danske, men sikkert ogsaa mange Fremmede, som har fundet Glæde igennem H. C. Andersens Eventyr, vil give deres Gave.

.... Maatte det lykkes — om Tiden *nu* er der — at skabe det rette Kunstværk, saa Danske og med os hele Verden kunde begejstres og rejse et værdigt Minde i København, i Rigets Hovedstad, for vor verdensberømte Landsmand, Danmarks Eventyrdigter H. C. ANDERSEN.

Foreningens aarlige Generalforsamling.

Foreningens aarlige Generalforsamling afholdes *Onsdag d. 17. Marts Kl. 8 Aften* paa Hotel d'Angleterre (Gallerisalen), Kongens Nytorv.

Medlemmerne med Ledsagere indbydes.

DAGSORDEN:

1. Bestyrelsen aflægger Beretning om Virksomheden i det forløbne Aar og fremlægger det reviderede Regnskab.
2. Valg af Bestyrelsesmedlemmer.
3. Valg af Det raadgivende Udvalg.
4. Valg af Revisorer og Revisorsuppleanter.

Efter Generalforsamlingen vil der for dem, der ønsker det, være Lejlighed til Aftensmad. Der serveres 3 Snitter og The eller Kaffe (Kr. 2,25).

Aarsberetningen aflægges af Foreningens Formand og vil omfatte de Sager, som Bestyrelsen har beskæftiget sig med i det forløbne Aar. Da det formentlig vil være af Interesse for Medlemmerne, vil nogle af de større Sager blive nærmere belyst (tildels ved Lysbilleder) af flere af Bestyrelsens eller Det raadgivende Udvalgs Medlemmer:

1. a. Byens Renlighed og
b. Bygningers Forfald som Følge af mangelfuld Vedligeholdelse: Kommunalæge *V. Eilschou Holm*.
2. Smukkere Indkik i Gaarde: Direktør *J. C. Petersen*.
3. Tilbygning til Statens Museum for Kunst: Arkitekt *Rolf Schroeder* og Materialforvalter, Borgerrepræsentant *Rich. Lillie*.

FORENINGENS BESTYRELSE:

Musikdirektør ved Livgarden *Th. Dyring*.
Docent ved Universitetet, Dr. phil. *C. Elling*.
Havearkitekt *E. Erstad-Jørgensen*.
Arkitekt *Egil Fischer*.
Overretssagfører *Stefan Hetsch*.

Grosserer *Christian Holm*, Foreningens Formand.
Digteren *Hakon Holm*.
Maleren *Emil Krause*, 1ste Viceformand.
Borgerrepræsentant, Materialforvalter *Rich. Lillie*.
Billedhugger *Rikard Magnussen*.
Solodanser *Karl Merrild*.

Overretssagfører *I. Lehn Schiøler*.
Direktør *H. H. Schou*.
Arkitekt *Rolf Schroeder*.
Statsminister *Th. Stauning*.
Folketingsmand, Overretssagfører *H. F. Ulrichsen*,
2den Viceformand.

REDAKTIONSUDVALG: *Carl Dumreicher*. *C. Elling*. *Stefan Hetsch*. *Christian Holm* (ansvarshavende). *Rolf Schroeder*.

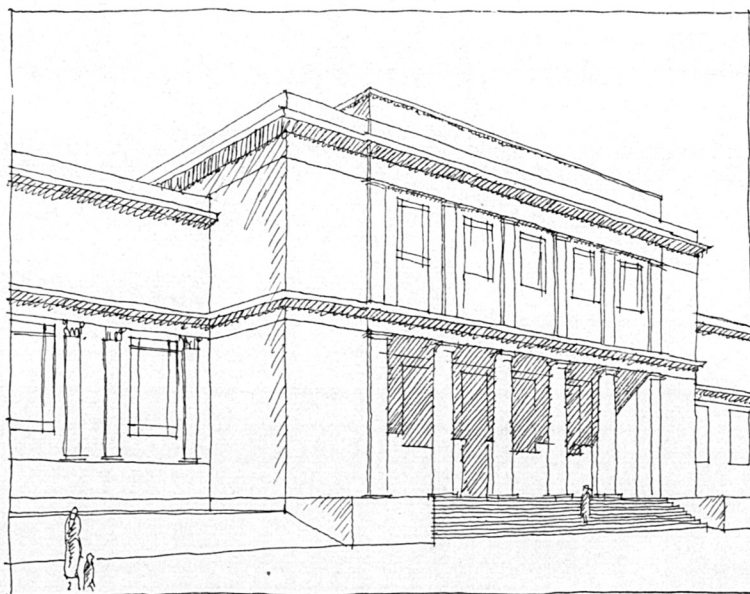
Forslag til Kunstmuseets Udvidelse.

FORENINGEN TIL HOVEDSTADENS FORSKØNNELSE blev opskræmt, da der forrige Aar blev offentliggjort Projekter til Udvidelse af Statens Museum for Kunst ved Opførelse af en Randbebyggelse i Skulpturhaven foran Museet og ved Bebyggelse i Østre Anlæg langs Sølvgade; Bestyrelsen anmodede da Udvalget vedrørende kunstneriske Anliggender om at undersøge Mulighederne for at undgaa saadanne Bebyggelser.

Ud fra den Opfattelse, at en betydeligt øget Udstillingsplads alene vil kunne fremskaffes ved en større Tilbygning til Museet, har Formanden for nævnte Udvalg, Arkitekt Rolf Schroeder, søgt at løse denne Opgave paa en saadan Maade, at Tilbygningen hverken berører Museet dets høje, frie Beliggenhed eller overklipper Parkringen. Det er Foreningen en Glæde herved at kunne forelægge Arkitekt Schroeder's Projekt for Offentligheden.

Jævnside hermed har Foreningen ønsket at give Arkitekterne Viggo Sten Møller og Marinus Andersen Lejlighed til at præsentere et Projekt, der i sin første Skikkelse blev offentliggjort i 1933. Ved eventuel Udførelse af dette Projekt, der løser den stillede Opgave ud fra andre Forudsætninger (alene ved en indre Ombygning af Museet), vil Museumsbygningens Virkning i Parkbilledet blive uforandret. Af denne Grund har Foreningen, hvis Standpunkt i denne Sag kun kan være bestemt af de ovenfor nævnte byæstetiske Hensyn, villet fremlægge ogsaa Arkitekterne Viggo Sten Møllers og Marinus Andersens Forslag til nærmere Drøftelse.

BESTYRELSEN.

Kunstmuseets Midterparti i ombygget Skikkelse.

Efter „Tilskueren“, 1933.

Museum — Park — og Publikum.

Af Arkitekt Viggo Sten Møller.

Forskønnelsen har bedt mig fremsætte nogle forklarende Bemærkninger om det snart 10- aarige Arbejde, jeg sammen med Arkitekt Marinus Andersen har udført vedrørende Kunstmuseets Reorganisation. — Arbejdet blev indledet i 1927, da daværende Museumsinspektør Leo Swane i „Kunstbladet“ fremsatte sit Syn paa Museets Pladsforhold og foreslog en Ombygning, hvis arkitektoniske Udformning var foretaget af os. Leo Swanes Idé var, at man skulde søge Museets store uudnyttede indre Rummaal, f. Eks. den monstrøse Forhal udnyttet ved Overbygninger og Omlægninger. Han var tillige af den Anskuelse, at en passende Udsortering i Samlingerne burde finde Sted, baade af museumsmaessige og andre Grunde. Parken ansaa han det for uheldigt at røre ved med Tilbygninger, idet han mente, at vore sparsomme københavnske Parkarealer burde være Tabu. — Allerede i dette rent forberedende Projekt var vi klar over de arkitektoniske Værdier og Pladsvindinger, som kunde udløses af Museets Indre. Samspillet mellem den meget smukke Bagside af Museet, — den høje røde Væg, og Parken, — den opstigende grønne Flade, var Værdier, som absolut maatte bevares, hvorimod den meget uheldige Monumentalfacade og Hallen mod Sølvgadens Kaserne maatte ændres. — I de følgende 5—6 Aar beskæftigede vi os jævnlig med Sagen, foretog Opmaa-

linger og Undersøgelser derude i Bygningen samt visse rent museumstekniske Undersøgelser af Samlingerne. Disse Undersøgelser resulterede i et udvidet Projekt, udstillet paa Foraarsudstillingen ved Charlottenborg 1933. Det var udarbejdet paa vort eget Initiativ, men Leo Swane gjorde det til Genstand for indgaaende Vurdering i „Tilskueren“, Februar 1933. Efter at Sagen havde været fremført der, bragte Dagbladene Artikler om den, — et meget positivt og interessant Indlæg var en Kronik i „Politiken“ 21. Februar 1933 af Professor Vilh. Wanscher, der paa overvejet Maade tilsluttede sig de arkitektoniske Idéer, som laa bag vort Arbejde. — Dette 2. Projekt arbejdede bl. a. med Spørgsmaalet: Tilvejebringelse af selvstændige, udvidede Lokaler for Afstøbningssamlingen. Blev denne flyttet fra Kunstmuseet, og Lokalerne dér passende ombyggede, var der jo vundet overordentlig meget udover det, som fremkom ved Projekt 1's Ombygninger. Men hvor skulde Afstøbningssamlingen hen? Der skulde jo bruges en meget stor Bygning, hvor Samlingerne kunde stilles godt op og tillige have Udvidelsesmuligheder. Dahlerup selv havde i sin Tid arbejdet med Idéer om Overbygning af Kunstmuseets Gaarde, om terrasseformede Udbygninger, — Professor Anthon Rosen skitserede en Tid paa Fløjbygninger foran Museet, men var ikke videre tilfreds med denne

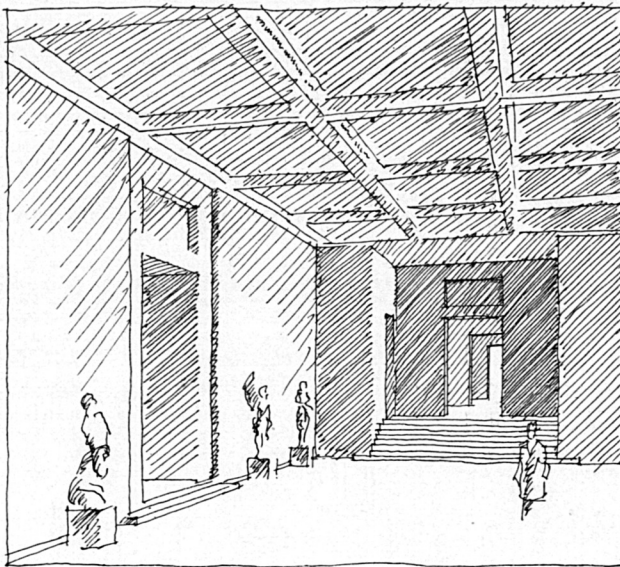

Byggemaade. Vi undersøgte naturligvis ogsaa alle disse Muligheder, saavel som Anlæg af nye Fløje i Parken, men arkitektonisk fandt vi ingen af disse Metoder særlig tilfredsstillende, og navnlig var vi stærkt imod en Beskæring af Parkarealet, — ja i det hele taget mod et bygningsmæssigt Indgreb i det Grønne. *Vi vilde gerne væk fra den Tro, at Parkerne fortsat skulde være Reservater for fremtidige kommunale eller statslige Bygninger* — Filet'er, man skærer af, naar det passer i Krammet. Det københavnske Parkareal er for lille, det maa fastslaaes med Firetommersøm. Afstøbningssamlingen burde da enten anbringes i en Nybygning i f. Eks. det nye Universitetskvarter, idet den er en udpræget Studiesamling, og i f. Eks. Berlin anbragt i Universitetet. Eller ogsaa maatte den ind i en ældre Bygning inde i Byen. Vi valgte dengang at foretage en Undersøgelse af Muligheden for at udnytte Garderkasernen langs Østervold. Det var en stor, primitiv Bygning, som taalte en Ombygning, og trods alt, hvad der kunde siges i modsat Retning fra Militæret, betød en Flytning af Soldater og Depoter *en decideret Sikring af Rosenborg*, foruden at Eksercerpladsen kunde lægges til Haven, *en meget positiv Gevinst, foruden Husrum*. Forslag til denne Bygnings ændrede Brug findes gengivet i ovennævnte Nummer af „Tilskueren“. Der blev indvundet betydelig forøget Plads til Samlingen (ca. 50 pCt.), og det blev muligt at skaffe en haardt tiltrængt „Ryttersal“.

Det er af Pladshensyn umuligt her at argumentere mod den almindelig udbredte Tro, at et Museum skal udvides i det uendelige. I en Kro-nik i „Politiken“ 20. April 1937 har jeg sammen med Maleren Egon Mathiesen skrevet om Spørgs-maalet. I Museets offentlige Udstillingsrum bør kun findes klare, typiske Udtryk for Højdepunk-terne i den historiske og moderne Kunst. Alt det, der understøtter Videnskaben og tjener In-teresserende til Studiemateriale, hører hjemme i Studiearkiver, saaledes som de nuomstunder ind-rettes i moderne Museer. At skaffe god Arkiv-plads er en af Opgaverne ved en Reorganisation af Kunstmuseet, og efter Udarbejdelsen af vort Projekt 2 har vi indledet Arbejdet med et 3. Pro-jekt, hvor alle de skjulte Muligheder — lidt util-gængelige for os udenfor Murene — som ligger gemt i Gaarde, Kældre og Loftet, tages op til for-nyet Bearbejdning. Der er for os ingen Tvivl om, at man indenfor Murene vil være i Stand til at løse Opgaven paa en Maade, der vil tilfreds-stille i en lang Aarrække fremefter.

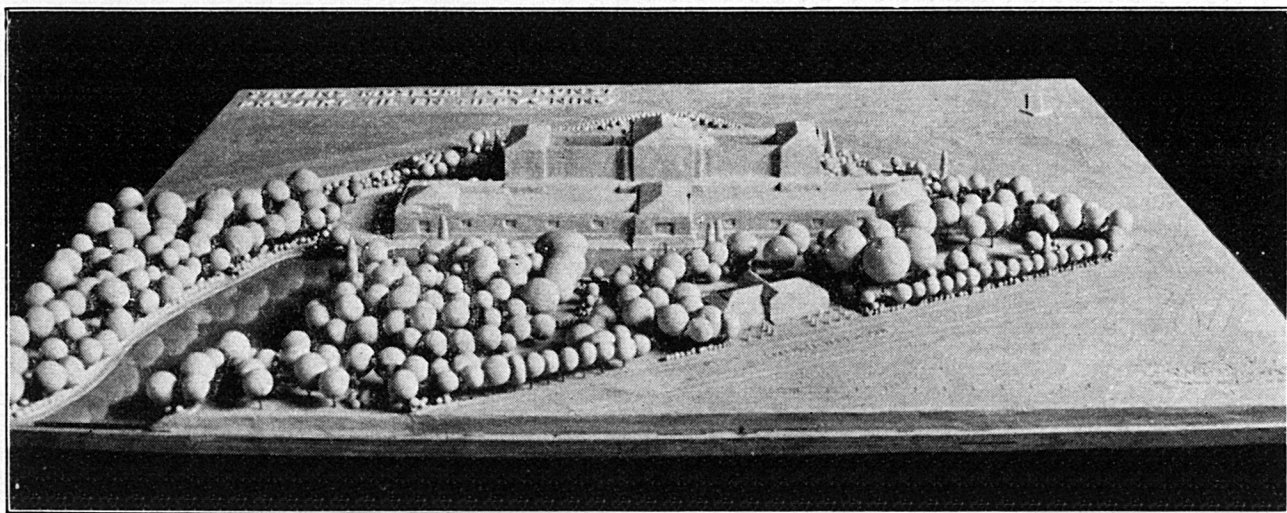
— Det maa efter min Mening være en Opgave for Forskønnelsesforeningen at kæmpe for ube-skaaret Bevarelse og, om muligt, Forbedring af vore sparsomme Parkarealer, saaledes som For-eningen med Held har kæmpet for Christians-havns Vold, og jeg betragter Henvendelsen til mig som Udtryk for en Interesse netop i den Retning. Det er i Virkeligheden indirekte Barnemord at indskrænke Byens grønne Omraader.

Viggo Sten Møller.

Skitse af Kunstmuseets nye Forhal.

Efter „Tilskueren“, 1933.

Museet med Tilbygning set fra Nord.

Forslag til Kunstmuseets Udvidelse.

Af Arkitekt Rolf Schroeder.

Pladsmanglen i Kunstmuseet har været en Kendsgerning fra den Dag, det blev taget i Brug, og er blevet saa stor, at Undervisningsministeriet for længst har givet vore Kunstmalere, Billedhuggere og Kunstakademiet Medhold i, at det er utilstrækkeligt at foretage Lapperier af det nuværende Museum ved Inddragning af Gaardsrum, Kælderrum og Loftsrum og ved en i Forhold til den indvundne Plads kostbar Ombygning af Forhallen og Trappeanlægget.

Museet skal ikke alene være til Nytte for en begrænset Kreds af Kunstkere, men skal være saa alsidigt, at det kan være til Glæde for Befolkningen.

Afstøbningssamlingen er ikke alene egnet til Studie, men giver et kunsthistorisk Overblik, hvorfor den ikke maa fjernes fra Kunstmuseet.

Museets Stueetage kan iøvrigt ikke ændres til moderne belyste Udstillingslokaler, som savnes i en

saadan Grad, at Kravene til en større Tilbygning er uafviselige.

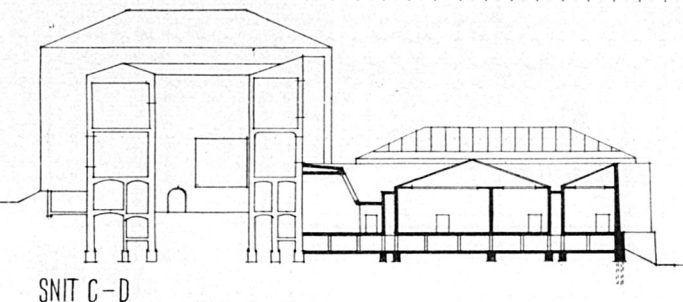
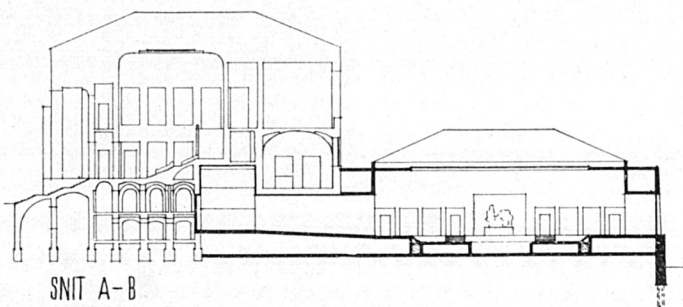
De mange forgæves Forsøg paa at projekttere den paakrævede Udvidelse af Museet paa god og forsvarlig Maade uden skadelige Indgreb i Friarealerne viser med al Tydelighed, at den rette Løsning af Opgaven har været savnet.

Det er vanskeligt at forstaa, at Forfattere til et Projekt, som er henlagt for flere Aar siden som ubrugeligt, atter fremkommer med

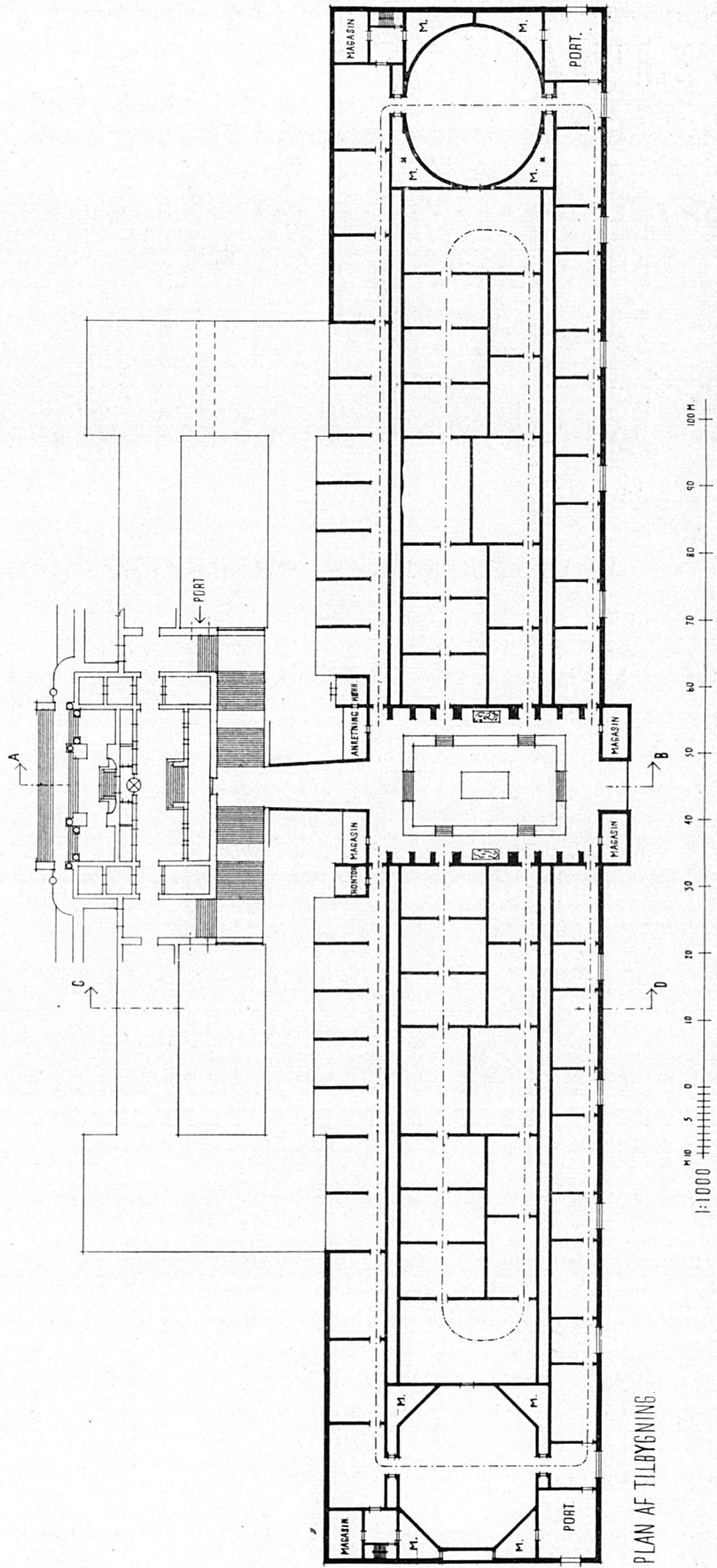
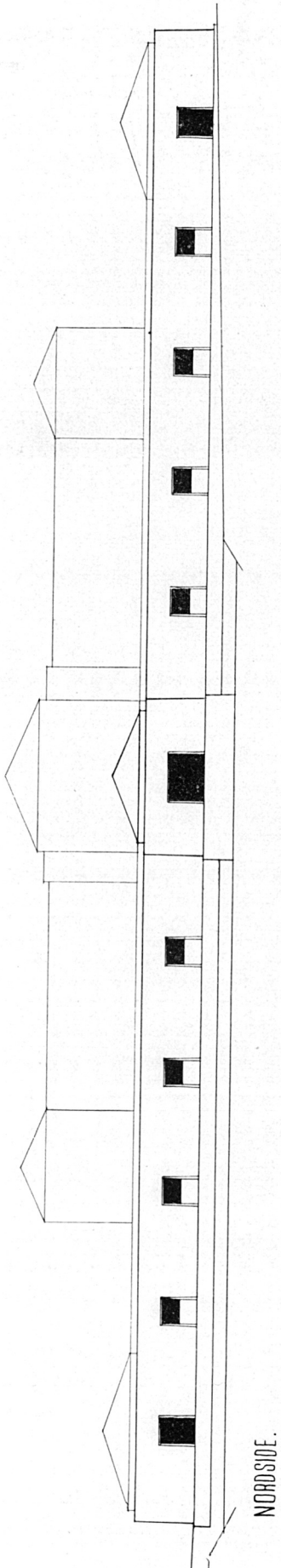
den forfejlede Løsning af Opgaven.

I det her viste Projekt fremskaffes et rigeligt Antal museumsmaessigt ideelle Udstillingslokaler i god Forbindelse med det nuværende Museum i en Tilbygning, der ikke skæmmes Friarealerne, idet den er indarbejdet i Terrainet ved Nedgravning i Skraaningen nord for Museet og fremtræder som en Terrassebygning, der ikke bliver højere end Fæstningsvolden har været.

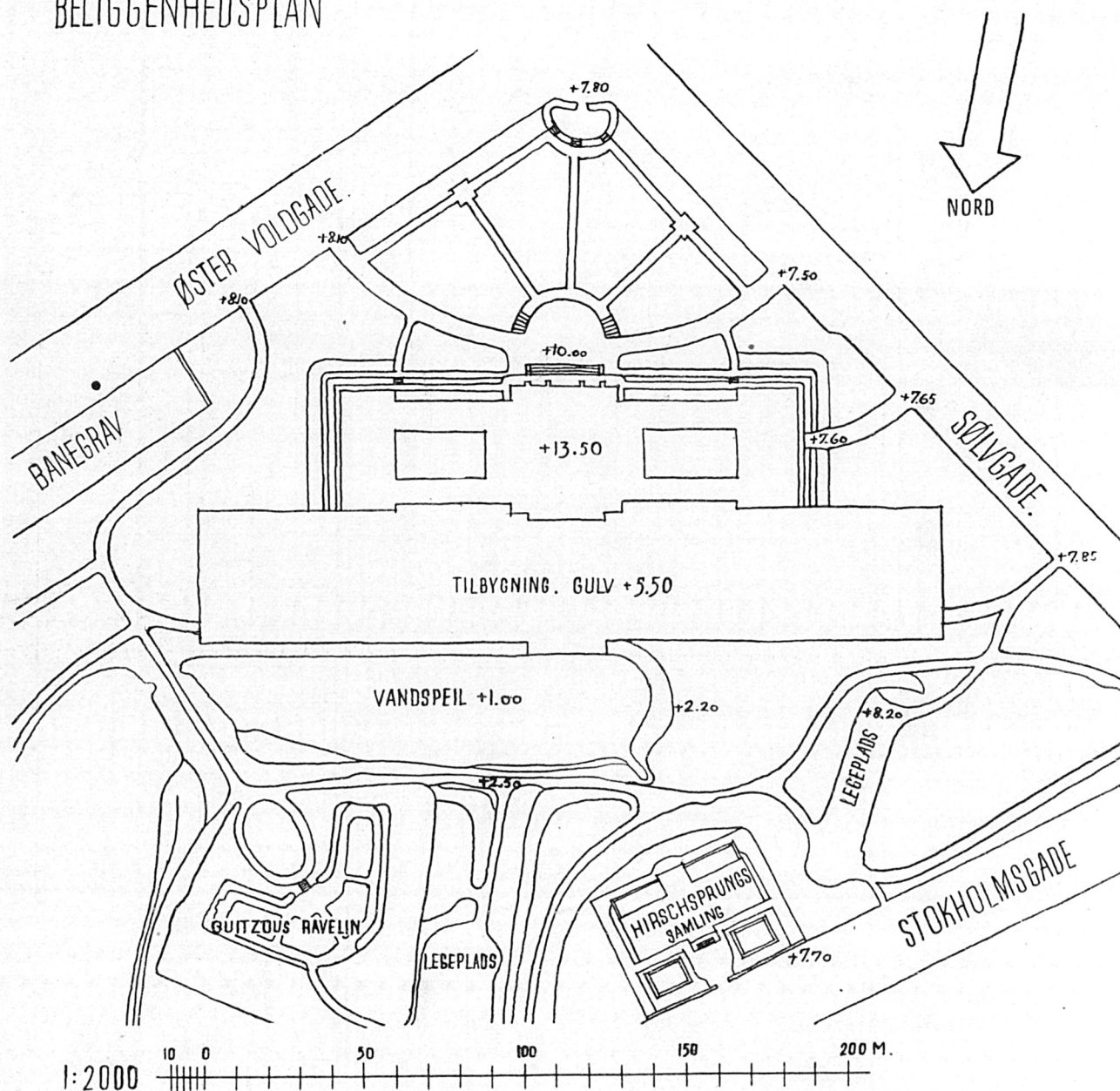
Forbindelsen mellem

BELIGGENHEDSPAN

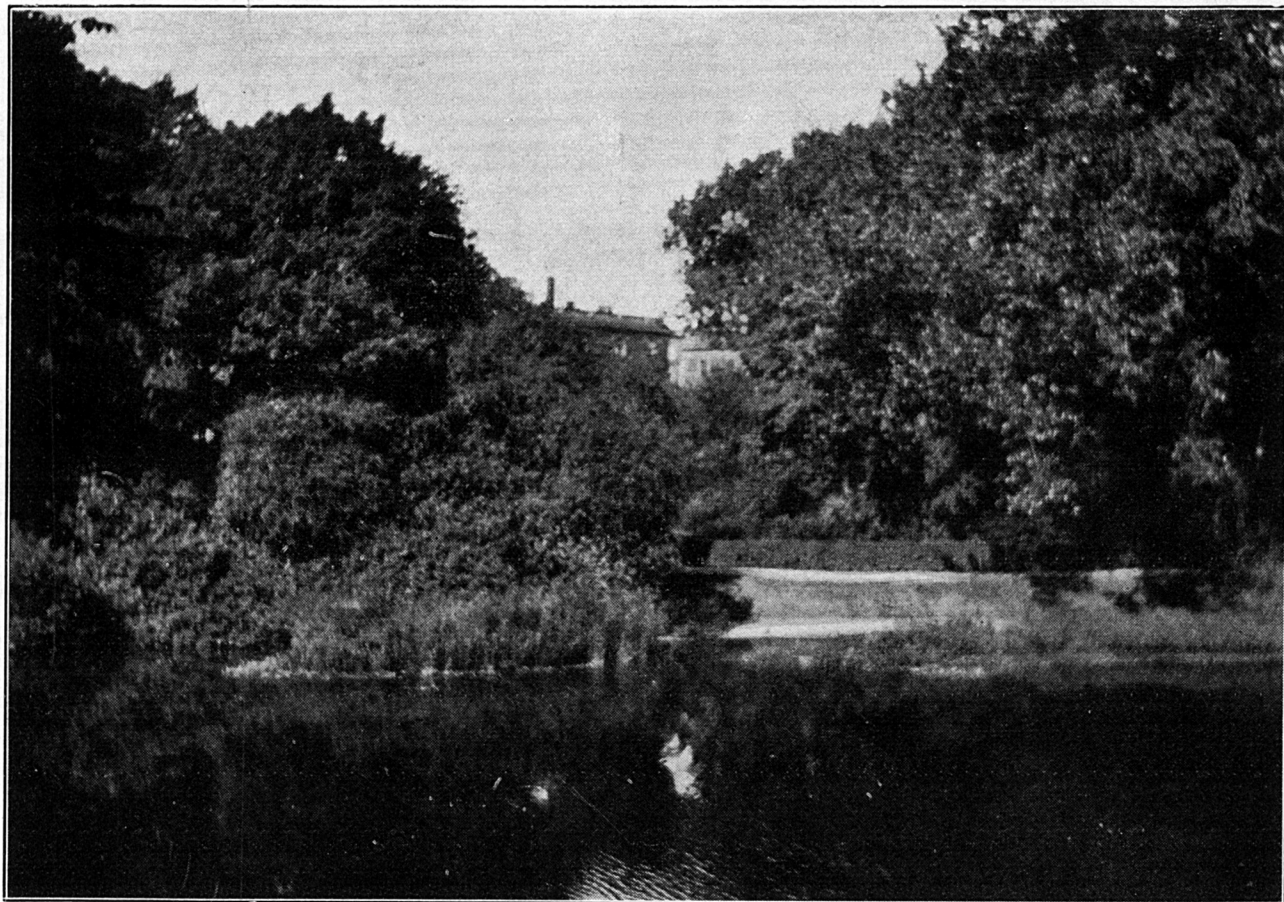

det nuværende Museum og Tilbygningen finder Sted ad et Trappeanlæg udenom den nuværende Forhal. Det 7 m brede og 8 m høje Trapperum tænkes forsynet med Glasmalerivægge for Enderne af Museets Gaarde. Fra den nederste Repos fører en ca. 7 m bred Gennemgang til en Midterhal i Tilbygningen. Fra Trapperepos'en faar man straks Udsigt til Parken gennem en Spejlglasvæg for Enden af Hallen. Virkningen forøges ved, at Gennemgangens Gulv gives et Fald paa 1:20.

Fra Midterhallen fører en 4 m høj Gang til hver Side gennem 8 m høje Udstillingsrum med højtsiddende Atelierlys mod Nord og videre gennem 6 m høje Ovenlyssale; fra den sidste Sal bliver man atter orienteret ved Udsigt til Parken gennem en større 9 m høj Sal. Yderst mod Parken findes skiftevis Ovenlyssale og Udstillingslokaler med højtsiddende Sidelys mod Nord.

Fra Forhallen findes desuden en indre Rundgang til hver Side gennem 6 m høje og 12 til 20 m lange Ovenlyssale med det gyldne Snits Format.

Udsigt fra Midterhallen.

Udstillingslokalerne bliver godt belyst, da ingen af Væggenes Lysindfaldsvinkler bliver mindre end 45°.

Efter Samraad med Ingeniørerne Birch og Krogboe finder de tekniske Installationer Sted i Kælderen og de viste Ingeniörgange under Passager mellem Ovenlystagen.

Benyttelsen af de forskellige Afdelinger maa selvsagt overlades til de gennem Tiderne skiftende Ledelser af Museet, men Museet bør deles i forskellige selvstændige Afdelinger og være fuldt moderne indrettet.

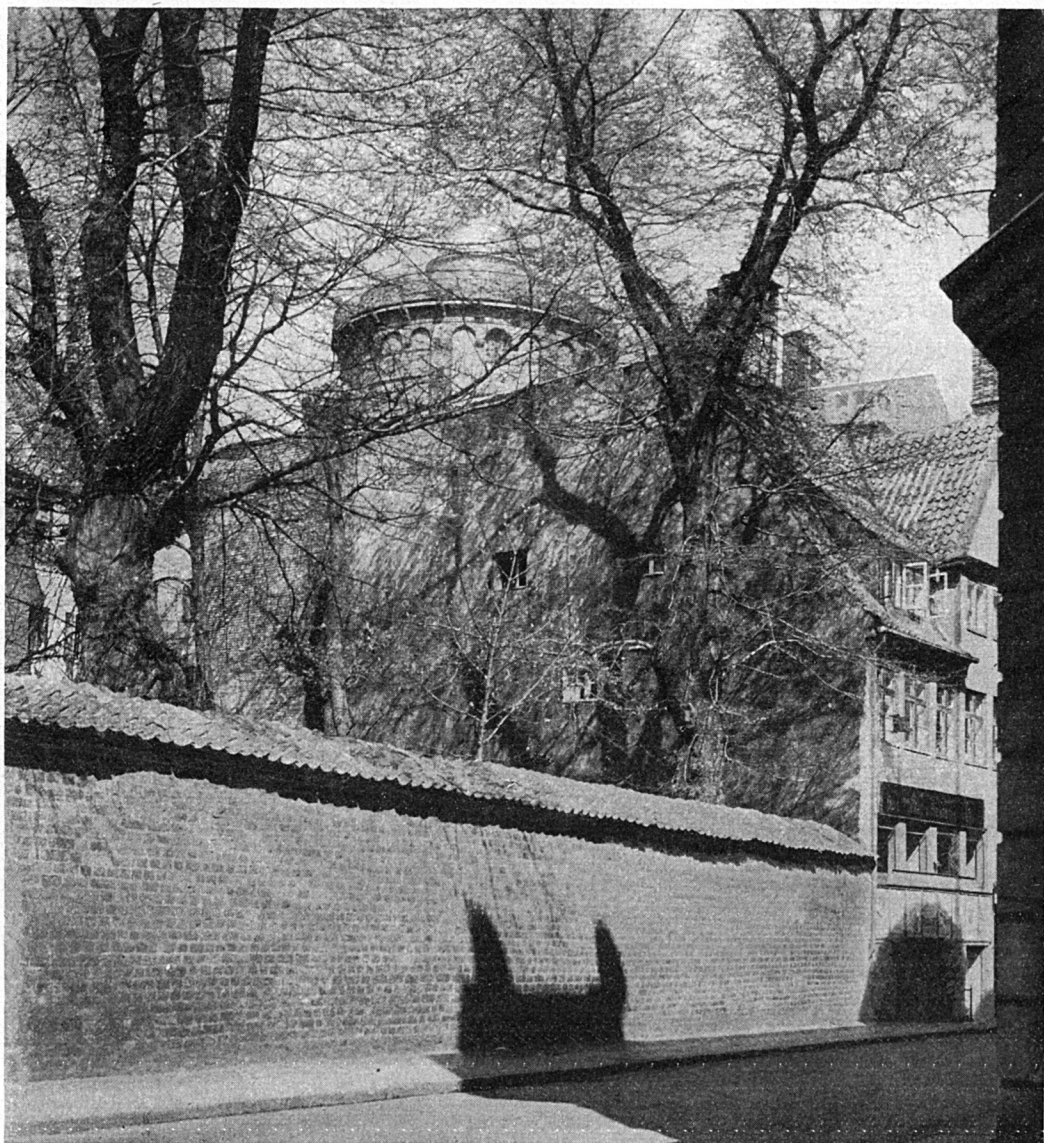
Den 34×21 m store og 9 m høje Forhal tænkes indrettet til en Skulpturhave med bekvemme Hvilepladser. I dens Midte kan tilvejebringes et stort Gulvareal og i dens umiddelbare Nærhed findes Køkken, Anretningsrum, Operatørrum,

Værelse til Foredragsholder og Stolerum, saaledes at Forhallen *kan* benyttes paa alsidig Maade.

Omkostningerne vil blive forholdsvis smaa paa Grund af den store Husdybde, fordi Kældergulvet ligger i samme Dybde som Undersiden af det nuværende Museums Fundamenter, og fordi Bygningen kan udføres som en ganske enkelt Terrassebygning.

Opførelsen af den ca. 9700 m² store Tilbygning vil ikke alene løse Spørgsmaalet om Fremskaffelsen af forskelligartede, ideelle Udstillingslokaler, hvor saavel gammel som ny dansk Malerkunst, grafisk Kunst, Tegninger og Akvareller kan komme til deres Ret uden Sammenstuvning, men løser tillige den hidtil helt forsømte Opgave at skaffe dansk Billedhuggerkunst værdige Museumsforhold i egne Lokaler.

Rolf Schroeder.

Rundetaarn, set fra Skindergade.

Rundetaarn — en af Aarets Jubilarer.

Af Arkitekt Thomas Havning.

Det drejer sig om Runde Taarn“ — saadan omtrent indledede vistnok Forskønnelsesforeningens og min Telefonsamtale forleden — jeg ved det ikke nøjagtig; vist er det: nu drejer det sig atter om Runde Taarn, ligesom mange andre Københavneres Tanker gennem tre Aarhundreder har drejet sig om det kære Omdrejningslegeme.

Den unge norske Pige i Florens sagde næppe for meget, da hun udtrykte sig saadan overfor en

dansk Arkitekt: „Der kommer altid en mærkelig Klang i Stemmen, naar I Danske taler om Runde Taarn“.

Lige saa højt som Runde Taarn — med Øjne saa store som Runde Taarn — saa stor, at Runde Taarn kan staa under det — det er nogle af de sammenlignende Forbindelser, hvori Taarnet er den Maalestok for store og usædvanlige Ting, som vi alle har lettest ved at bruge; dets Dimensioner er vi vokset op med at kende, og Fore-

stillingen om Taarnet er altid levende og nærværende for os.

Nu i Sommer holder Taarnet Jubilæum. Den 7. Juli er det 300 Aar siden, at man nedlagde Grundstenen og tog fat paa Opførelsen. Og stadig staar denne mærkelige Bygning midt i Byen og hævder sig i Kraft af sin robuste Majestæt trods Lysreklamer, trods Plakater og Skilte og alle de andre højttalende Elementer, som en By bestaar af nutildags.

Selvom man ikke kan give rige Gaver til Jubilæet, kan der nok være Grund til nu til 300-Aarsdagen at tale lidt med den gamle om Ønskesedlen.

For at tage „det indre“ først, saa ønsker Taarnet sig sikkert kun eet: — at det maa blive ved at spille en Rolle i Byens Borgeres Liv. Runde Taarn haaber, at der altid maa være Børn, som synes det er morsomt at løbe nedad Sneglegangens Murstensgulv, at gemme sig i Murens Nicher og at høre Ekkoet af egne Raab forstærket af den snoede Tøndehvælving. Runde Taarn ønsker, at der altid maa være Fædre og Mødre og Skolelærere, der fra dets — hvad Højden angaar — beskedne, men til Gengæld bekvemme Udsigtsplatform udpeger Taarne og Kupler og Skorstene for deres andægtige Tilhørere. Runde Taarn er glad for, at det paa sine gamle Dage kan bruges som Basis for Lægmænds og Vismænds Granskning af Nattehimlens Mysterier, og Runde Taarn vil sidst, men ikke mindst se sin Fremtid sikret, hvis den særlige Stemmeklang, der kom frem ved Omtalen af Taarnet, og som den norske Dame havde lagt Mærke til, aldrig maa fortone sig helt.

Kommer vi til det mere haandgribelige, saa kunde jeg godt tænke mig, at Taarnet i sin store Fordringsløshed nøjedes med at sige: „Jeg ønsker bare at blive holdt skikkelig vedlige“; men vi, som har noget tilovers for den gamle Medborger, kan maaske nok finde en og anden Overraskelse, som alligevel vil vække Glæde.

Hvis vi begynder nedefra, saa er der straks Indgangsdøren. Den har vel de færreste tænkt noget ved, og det er maaske en Dyd, men naar man tvinges til at se nøjere paa den Slags, kan man godt se, at Christian den Fjerdes Taarn nok kunde fortjene en solidere Gadedør end den malede Fyrretræsdør, som det nu har. Mens vi er ved Indgangen, skal ogsaa to Stentavler nævnes, som sidder ved Portalens to Sider; de er nu temmelig svære at granske, men hvis de blev ren-

set for Snavs og Bogstaverne blev forgyldt, som de vel en Gang har været, saa kunde man — i al Fald hvis man kunde Latin — læse noget her om Taarnets Historie.

Hvis vi derefter vil kigge op ad den trinde Krop, saa maa vi tænke paa, om den graa Cementpuds, som nu dækker Felterne mellem Taarnets otte Pilastre, ikke skulde skjule noget, som det var rart at faa frem. Pudselaget er ikke ældre end fra 1869; før den Tid var selve Murstenene synlige paa hele Taarnets Flade, og hvis Murværket ikke er altfor mangelfuldt indenfor (der maa vel have været en fornuftig Mening i, at man pudsede det), kunde det være interessant at prøve, om ikke en Murstensflade vilde klæde Taarnet og gøre det mere sammenhængende med Kirken.

I Taarnets Indre vilde der ogsaa være Mening i at foretage en Forandring tilbage til noget oprindeligt, som nu er anderledes: Øverst oppe i Taarnet er der en Etage med vandret Gulv; den har nu et fladt pudset Bræddeloft, men oprindeligt havde denne Etage Tøndehvælving ligesom Sneglegangen. Hvælvingen blev vist først fjernet i 1869.

Saa er vi kommet helt op paa Platformen og kan nævne en Forandring, som kunde være ønskelig, men som vel desværre ikke er mulig: et Stykke indenfor Christian den Fjerdes gamle og kunsthæderige Gitter blev der i 1880'erne opstillet et højt Sikkerhedsgitter, som uomtvistelig misklæder Taarnet. Det ses tydeligt paa gamle Billeder, at den lave brede Linie af det ydre Gitter er meget bedre som Afslutning. Men — det gaar nok ikke at tage det væk; det gamle Gitter er kun godt en Meter højt, og det staar helt udenfor Gesims og Tagrende, saadan at man allerede i Sprækker under Gitteret faar et Glimt at se af Gademylderet dernede. Selv i vore flyvende Tider giver saadan noget vel de fleste Mennesker ubehagelige Fornemmelser i Mellemgulvet, og hvor længe vilde det vare, før kaade Drenges Klatren endte med slem Forskrækkelse?

Tilbage er at tale om Observatoriet.

Indenfor Runde Taarns Historie danner Opbygningerne paa Toppen et særligt afvekslende Kapitel. Selve Taarnet har staaet fast og saa godt som uforandret gennem Tiderne; men ovenpaa det flade Tag har der i Tidens Løb været opført mindst fem forskellige Bygninger, eftersom Ildebrande har hærget og skiftende Krav har nødvendiggjort Ombygninger.

I sin nuværende Form er Opbygningen ikke ældre end fra 1929. Før den Tid fandtes der et lille muret Taarn, som dækkede over Vindeltrappen i Kernen, og som afsluttedes foroven med en Flagstang; det nederste Stykke af dette Taarn blev ved sidste Ombygning bevaret som Underlag for en astronomisk Kikkert, og udenom denne opførtes en cylindrisk Bygning af Træ, afsluttet med en Halvkugle-Kuppel, der kan drejes. Det hele er udført ganske enkelt og sparsommeligt — for saa vidt i Samklang med den midlertidige Karakter, Opbygningerne hidtil har haft — men alligevel kan man godt ønske for det gamle Taarn, at det fik en finere Hat. Mere tiltalende og passende end ru Brædder og Tagpap vil naturligvis en Kobberbeklædning af Observatoriets Væg og Kuppel forekomme os — navnlig naar Metallet ad Aare faar den lysende grønne Farve,

som vi glæder os over paa andre københavnske Taarne.

Denne sidste Forbedring har Forskønnelsesforeningen som bekendt gjort Skridt til Gennemførelsen af, og trods det Forløb, Sagen den Gang fik, er Foreningens Ønske i saa Henseende formodentlig stadig lige brændende. Det er næppe utænkeligt, at Feststemningen omkring den 7. Juli vil give sig Udslag i en saa mangfoldig Tilslutning til dette og andre Ønsker, at Opfyldelsen af dem maa blive en nødvendig Følge.

Gid Runde Taarn maa faa en god Fødselsdag og mange lykkelige Aar frem i Tiden, og gid det ikke alene maa blive bevaret i ydre Forstand, men ogsaa maa bevare sin Plads i Byens Borgeres Hjerter som Symbol paa noget ægte og evigt københavnsk.

Thomas Havning.

Tale af Folketingsmand Jul. Bomholt paa Christianshavns Vold — St. Bededagsaften, den 22. April 1937.

I Voldens Historie er der store Perspektiver. For hundrede Aar siden var Volden en Ramme af Poesi omkring det gamle Haandværker-København, en Idyl med Løv og Fuglekvidder og vide Udsyn. De svære Bastioner forvandlede til et Stykke fredelig Natur, der ikke blot satte Grænse mellem By og Land, men forbandt de to Verden.

De kender alle Hunæus' Billede paa Kunstmuseet: de vandrende Par paa Volden St. Bededagsaften. Folk har faaet Helligdags-Pudset paa, og bag de afløvede Træer kan man se de rødtagede Huse og en kølig blaa Himmel — just som i Aften. Der kunde samles en Bog med Billeder, Poesi og Prosa-Skildringer fra Voldene og Volden her. Og Billederne vilde tilsammen tegne en Linje i vor kulturelle Udvikling.

For hundrede Aar siden, da den Tids mest fremtrædende Kunstkritiker, Forf. Johan Ludvig Heiberg, boede i „Søkvæsthuset“ paa Kristianshavn, var det Voldene, der gav Inspiration til Poesien — ligesom det i 90'erne var de frederiksbergske Villaveje. Adam Homo boede ved Volden, og i Digtets tredie Sang kan De læse om Ynglingens poetiske Vandring, naar han skulde have Luft

efter at have „erholdt paa Christianshavn Informationer“. En Kæde af Digte fra Poul Martin Møllers Aprilvise (hvis Naturbillede svarer til Dagen i Dag: „Aftenen driver paa, mens de Skjønne gaa, bare de dem ikke skal forkjøre“, — selvom det i 1819 var lidt tidligere Foraar) og til Kaalunds Mindedigt og Holger Drachmanns skønne Hyldest:

*Paa Kristianshavn med den grønne Vold
en skælvende Foraarsol skinner,
paa Udsigten ud over Kallebodstrand —
paa alle Barndommens Minder.*

Maaske De ogsaa erindrer det fjerde Kapitel fra J. P. Jacobsens „Marie Grubbe“, hvor Ulrik Frederik Gyldenløve skildres: han vandrede paa Volden og betragtede de hvide Maager, der „i sejlene Flugt strøg op og ned over Voldgravens blanke Vandflade“. En historisk Vignet, der kan afslutte dette Kapitel af Voldens Historie.

I 1870 blev Voldene gennembrudt, og Byen forvandlede sig fra Haandværkernes København til et moderne Industri-København. „Broerne“ blev be-

A. H. Hunæus: „Københavns Vold Aftenen før St. Bededag“. Efter „Hist. Medd. om Staden København“, III. Række, 2. Bind.

folket, og Sundby skød sine Stenkolonner længere og længere ud over Amager. I dette hastigt voksende Bysamfund gjaldt det om at skabe de mest rationelle Forbindelseslinjer i Teknik og Trafik, — og Voldene forfaldt. De blev en Slags Overdrev for Byens fattige. Her var billigt Logis, — en billig Underdyne. Her kom Frederik og Stine og de andre Typer, som vi kender fra Karl Larsen til Vilh. Bergstrøm og Harald Herdal. Følsomt er Tiden og Typen udtrykt i det lille Digt af Karl Larsen:

*Det er dog lisom lidt Sommer endnu,
om oss Luften er kold;
saa lad os sidde en Kende, du,
oppe paa Kresjanshavns Vold.*

*Jeg har en Pibe Tobak igen
a den fra min Fødselsda,
den tænder jeg mig, og min lille Ven
hun nøjes med Lugten der a.*

Et Par Minutters Gang fra dette Sted laa „Arken“, som er kendt fra Andersen Nexø's store Roman om Pelle Erobreren. Et Fattigdommens Hus, der vidnede om Krise og Undergang — men ogsaa om ny Begyndelse. For „Arken"s Beboere

var Volden en Proletariatets Dyrehave — indtil Pelle blev Erobreren.

Lad mig minde om, at Danmarks første Socialist, Fr. Drejer, var Kristianshavner, og at Danmarks største Arbejderfører Th. Stauning er født paa Kristianshavn. De to Navne angiver en Linje i dansk Historie. De fattige bag Voldene gik ind i en Dygtiggørelsesproces, der gradvist udviklede dem til selvbevidste Mennesker og Nationens medansvarlige.

Og nu, — nu er vi naaet saa vidt, at alle Kredse i Befolkningen ønsker at frede Volden. I disse Dage sløjfes „Arken“ med Jorden, og vi er naaet saa vidt, at Volden igen bliver Promenade for en ny Tids kulturbevidste Medborgere. Voldene har genvundet deres Anseelse.

Vi maa være Voldkomitéen og især dens Formand, Hr. Chr. Holm, taknemmelige, fordi Volden i det kritiske Øjeblik blev bevaret. Den skønne By og den skønne Vold vil faa Glæde af hinanden, og lad os ønske, at Mødet mellem de to maa blive til Poesi, — til den Poesi, der er Livets mere end Litteraturens.

Der er store Perspektiver i Voldens Historie. Den har oplevet Stortid og Forfald, — og nu forænes vi i Ønsket om, at den maa indgaa i en ny Tids Kulturbillede.

Jul. Bomholt.

Foreningsmeddelelser.

BYENS RENLIGHED er et Emne, som Bestyrelsen gennem en Række af Aar lige fra 1911 har beskæftiget sig med. Begrebet Byens Renlighed har vel nok til en Begyndelse haft sit Udgangspunkt i rent hygiejniske og sanitære Betragtninger, men det nævnte Begreb indeholder tillige et *æstetisk Moment*, nemlig de *snavsede Façaders Indvirkning paa vore Gaders Udseende*.

I 1935 og 1936 udsendte Bestyrelsen en indtrængende Appel til Hovedstadens Grundejere om at lade deres Husfaçader vaske, og den havde den Glæde, at dens Appel i talrige Tilfælde bar Frugt.

Bestyrelsen rettede ogsaa i indeværende Foraar en indtrængende Opfordring til alle interesserede om ved Afvaskning især af malede Husfaçader — suppleret med nødtørftig Istandsættelse, hvor saadan tiltrængtes — at bidrage deres til, at vor smukke Hovedstad kunde vise sig ogsaa som en ren By.

Det var glædeligt at se, i hvilket betydeligt Omfang Henstillingen denne Gang blev fulgt. Talrige Huse staar nu med rene Façader, og hvad der er det bedste ved det Hele: i langt de fleste Tilfælde har Renselsen vist sig at kunne indskrænkes til en *Afvaskning*. — — —

Under Problemet Byens Renlighed hører ogsaa den i den senere Tid stedsfundne, gentagne *Bemaling af Hovedstadens Monumenter*. Om denne Sag har Bestyrelsen afholdt et Møde med Det raadgivende Udvalg.

Der var paa Mødet Enighed om, at de Bemalinger, som Smaabørn laver paa Mure og Plankeværker med Kridt og Kul, naturligvis er noget Griseri, men at det formentlig her gennem hensigtsmæssig — og vedvarende — Paavirkning fra Hjem og Skole maa kunne gøres Ungdommen begribeligt, at sligt maa man ikke. Gymnastikinspektør Frøken *Else Thomsen* udtalte saaledes bl. a., at der i Skolerne gøres et stort Arbejde for at oplade Børnenes Øjne for Kunsten i alle dens Former, herunder ogsaa Bygninger og Monumenter, men hun gjorde samtidig opmærksom paa, at der var for faa Legepladser, hvor Børns naturlige Trang til rigtig at slaa sig løs ikke mødte nogen Hindring.

Værre end Smaabørns Plankværkssmørerier er de fornylig stedsfundne Bemalinger (med Oliefarve) af Monumenter. Her var saavel Frøken *Thomsen* som Kommunalæge *Eilshou Holm* enige i, at man stod overfor Individuer, paa hvem Skolen slet ikke og Hjemmene kun til Dels havde nogen Indflydelse.

Efter nogen Diskussion sluttede Mødets Deltagere sig til et af Direktør *Gunnar Gregersen* fremsat Forslag, dels om en forøget Propaganda i Skolerne og gennem Radioen, dels om effektiv Politiundersøgelse af de enkelte Tilfælde. Skoledirektør *Thorild Jensen* har nu bebudet Udsendelse af et Cirkulære til Kommuneskolerne. Endvidere vil Sagen i en nær Fremtid i Radioen blive gjort til Genstand for Drøftelse i Form af en Samtale mellem Politiinspektør *Møllerup* og Foreningens Formand.

DIPLOMER. Paa Foreningens sidste Generalforsamling uddeltes Diplomer til Manufakturhandler *P. Madssen* for den pietetsfulde Restaurering af den ham tilhørende, gamle Bindingsværksejendom paa Hj. af Fiolstræde og Krystalgade, og til *A/S St. Annæ Passage* for den virkningsfulde Opmaling af Façaderne i nævnte Passage (mellem Bredgade 25 og St. Kongensgade 40).

BESTYRELSEN. Efter de paa den sidste Generalforsamling foretagne Valg bestaar Bestyrelsen af følgende Medlemmer:

Musikdirektør ved Livgarden *Th. Dyring*.
Docent ved Universitetet, Dr. phil. *C. Elling*.
Havearkitekt *E. Erstad-Jørgensen*.
Arkitekt *Egil Fischer*.
Grosserer *Peter Heering*.
Overretssagfører *Stefan Hetsch*.
Grosserer *Christian Holm*, Foreningens Formand.
Bankfuldmægtig *C. G. Jessen*, Foreningens Kasserer.
Maleren *Emil Krause*, 1ste Viceformand.
Borgerrepræsentant, Materialforvalter *Rich. Lillie*.
Billedhugger *Rikard Magnussen*.
Overretssagfører *I. Lehn-Schiøler*.
Direktør *H. H. Schou*.
Arkitekt *Rolf Schroeder*.
Statsminister *Th. Stauning*.
Folketingsmand, Overretssagfører *H. F. Ulrichsen*,
2den Viceformand.

BAKKEHUSET. I den i sidste Hæfte offentliggjorte Artikel blev det ved en Fejltagelse ikke anført, at det smukke Haveanlæg er udført efter Tegning af Kommunegartner *Mich. Gram*.

IDÉ-KONKURRENCEN OM ET MINDESMÆRKE FOR H. C. ANDERSEN. Naar Bedømmelsen er afsluttet, vil der blive givet Offentligheden Adgang til Udstillingen, der afholdes i Udstillingsbygningen paa Charlottenborg. Foreningens Medlemmer har *gratis* Adgang. Tidspunktet vil blive meddelt gennem Dagspressen.

UDFLUGTER FOR FORENINGENS MEDLEMME. Den 10. Juni vil der blive arrangeret en Udflugt til Bellahøj, Utterslev Mose og GrundtvigsKirken. Mødested: Vestre Boulevard ved Den lille Hornblæser Kl. 14. Befordringen sker med Omnibus eller Turist-Automobil. Nærmere Enkeltheder om Turen vil kunne faas efter den 6. Juni ved Henvendelse til Foreningens Kontor.

GrundtvigsKirken vil blive forevist af Kirkens Arkitekt *Kaare Klint*.

FORENINGENS KONTOR er St. Kannikestræde 13, K, aabent Kl. 9—10, Telefon Byen 7162. Formandens Telefon er Byen 6348.

Konkurrencen om

Mindesmærket for H. C. Andersen.

Den valgte Form for Konkurrencen — med størst mulig Frihed for Deltagerne — viste sig at være rigtig. I de 87 Forslag fandtes en saadan Rigdom af fantasifulde Idéer, at det blev en meget alsidig og interessant Kunstnerkonkurrence. De præmierede Projekter har hver især Tilhængere, som ønsker dem gennemført.

Inden Bestemmelsen om Sagens Videreførelse nedsættes et Udvalg til at foretage de fornødne Undersøgelser og udarbejde en Betænkning.

De præmierede Projekter med kortfattede Beskrivelser og Konkurrenceudvalgets Beretning findes i nærværende Hæfte. Iøvrigt henvises til Konkurrencens Udstillingskatalog, som er tilsendt Foreningens Medlemmer.

Konkurrenceudvalgets Beretning.

At der indkom 87 Projekter, hvoraf mange havde krævet et stort og dygtigt Arbejde, viser hvilken Interesse denne Konkurrence har vakt.

Som programstridige er udskudt 12 Projekter.

Resten kan for Oversigtens Skyld rubriceres under følgende Kategorier, nemlig:

- I. Projekter, der i Hovedsagen maa karakteriseres som rene Monumenter for H. C. Andersen med billedlig Fremstilling af ham eller Eventyrene eller begge Dele.
- II. Projekter, der foreslaar Indretning af H. C. Andersen Parker eller Haver, der danner Ramme om billedlige Fremstillinger af H. C. Andersen og Eventyrene.
Et Forslag indenfor denne Kategori adskiller sig fra de andre ved at lægge Haveanlægget i en Bygning, der placeres paa Grønttorvet i Forbindelse med Ørstedsparken.
- III. Projekter, der foreslaar at rejse et Mindesmærke i Form af en Bygning, hvis Anvendelse paa en eller anden Maade har Tilknytning til H. C. Andersen, dog saaledes at Bygningen i større eller mindre Grad afgiver Plads for billedlige Fremstillinger af Digteren og Eventyrene.

60 Projekter udgik ved de sidste Behandlinger, medens man fandt, at Prospekterne Nr. 17, 23, 32, 45, 55, 64, 65, 73, 74 og 83 indeholdt flere gode Ting, men var behæftede med visse Mangler, der gjorde, at de — med det begrænsede Præmiebeløb, der forefandtes — ikke kunde komme i Betragtning ved Præmieringen.

Efter at have gennemgaaet samtlige Projekter enedes man om, at Rejsningen af et Monument for H. C. Andersen i Form af en Statue og eventuelle Gengivelser af Eventyrene var berettiget, forsaavidt det ikke blev en Gentagelse af det eksisterende Monument, men et gyldigt Udtryk for vor Tids Syn paa H. C. Andersen og hans Digtning, og at det rejstes paa en mere central Plads, end det eksisterende har, men at et Mindesmærke i en helt anden Form end ved en Statue kan have det tiltrækkende ved sig, at det fjerner sig mere fra en Gentagelse af det eksisterende Monument.

Man mener, at en Løsning, der paa en Gang giver noget nyt fantastisk og eventyrligt og dog gennemførligt og levende, som er tiltrængt eller kan faa Betydning i Befolkningens daglige Liv, vil kunne skabe et smukt Mindesmærke for H. C. Andersen og vække Befolkningens Interesse og Støtte ved Rejsningen og gennem Tiderne.

Af de Placeringer for egentlige Monumenter, der er foreslaaet for Konkurrencen og i Projekterne, har formentlig kun fire — nemlig ved Nyhavn, Helligaandskirken, Nytorv og Raadhuspladsen — en saa fremtrædende Beliggenhed som ønskelig. Der er Enighed om, at et Monument paa eller ved Raadhuspladsen maa være meget kraftigt og dominerende for at gøre sig gældende i de urolige Omgivelser, og at det netop derfor let vil faa en Karakter, der ikke helt kan blive i H. C. Andersensk Aand. Man foretrækker derfor Placeringen ved Nyhavn eller ved Helligaandskirken, men en nærmere Undersøgelse af de tekniske og praktiske Muligheder for en Opstilling paa Stedet og en passende Udformning af Omgivelserne maa her være afgørende.

Af de indleverede Monumentprojekter foretrækkes det meget smukke Arbejde Nr. 51 og Projektet Nr. 12.

Et Parkanlæg — som vist i Projektet Nr. 45 — kan være til Nytte og Glæde baade for Børnene og hele Befolkningen og Tilrejsende og danne en Ramme om et Hovedmonument og billedlige Fremstillinger af Eventyrene, men giver i og for sig en mindre original Gentagelse af, hvad man allerede kender andetsteds fra.

Fra de øvrige Have- og Parkanlæg udskiller sig Projekt Nr. 84, som foreslaar en „H. C. Andersens Eventyrhave indfattet i en Bygning af Glas, let og luftig i sine Konstruktioner. Det skal ikke være et Drivhus, hvor Planterne er tæt pakkede; det skal virke som en fri og let Have under Glas. Det skal være et Sted, hvor hele Byens Befolkning og Byens Gæster kan gaa ind i surt og trist Vejr og opleve grønt, Farver og Fest, Foraarets Lunhed og Mildhed, medens det regner og sneer udenfor.“

Der skal være Fugle, og i det 111 Meter lange Vandbasin skal vokse Lotusblomster og leve spraglede Fisk. Man finder det rimeligt og bedst at dyrke Planter fra Middelhavslandene i denne Have, thi da vil man kunne holde Luften frisk og behagelig, og Driften vil ikke koste saa meget, som hvis der bliver Tale om ren tropisk Vegetation. Der foreslaas, at Haven efterhaanden smykkes med mange Kunstværker, saavel Billedhuggerens som Malerkunst.

Trods visse tekniske Mangler ved Forslaget og til Trods for, at der næres Tvivl om Beliggenhedens Rigtighed, findes dette Forslag at kunne give en fantasifuld og smuk Nyskabelse i H. C. Andersens Aand, til Glæde for Voksne og Børn. Eventyrhaven giver et Udtryk for H. C. Andersen, ligesom Kirken paa Bispebjerg for Grundtvig.

Under den tredie Kategori af Projekter findes Forslag til Bygninger, der rummer et alment personalhistorisk Institut — hvad Udvalget finder har for ringe Tilknytning til H. C. Andersen —, et personalhistorisk Museum for H. C. Andersen — hvad man mener i nogen Grad har Kuriositetens Interesse, men allerede findes i hans Fødeby — og et Centralbibliotek for Københavns Kommune med en Mindehal for H. C. Andersen. En saadan Mindehal kan være begrundet, men i et Bibliotek *alene* at mindes H. C. Andersen kan ikke være rigtigt, og Skabelsen af et Pantheon for danske Forfattere ligger udenfor Konkurrencens Formaal.

Endelig findes en Række Projekter, der i større eller mindre Grad knytter Børnene til det Mindemærke, der foreslaas.

Selvom de sociale Reformer, der nu søges gennemført til Fordel for Børnene, har Udvalgets fulde Sympati, saa mener man, at de Projekter, der foreslaar storslaaede Anlæg for Børn, indeholdende ikke alene et Monument for Digteren, Foredrags- og Teatersale og Legepladser, men ogsaa Kollegier, Herberg, Hospitaler og Klinikker, ikke har tilstrækkelig Tilknytning til H. C. Andersen, hvor ønskeligt det end kan være, at saadanne kan gennemføres, og hvor udmærket Projekterne hertil end er udført. Skal H. C. Andersens Navn og eventuelt hans Monument knyttes til en Institution til Fordel for Børn, saa mener vi ikke, at denne i første Række bør have Karakter af social Børneforsorg, men at den fortrinsvis bør indrettes med det Formaal at tale til Børnenes Fantasi.

Et meget dygtigt udarbejdet Projekt, Nr. 77, ligger midt mellem de to nævnte Kategorier. Nærmest den sidstnævnte ligger Projektet Nr. 64, der indeholder et Biografteater med en Mindehal foran, og særlig Projekt Nr. 71, der paa et forholdsvist beskedent Areal, i en Størrelse, der kan tænkes at være gennemførlig, og paa et fortrinligt valgt Sted i alt væsentligt giver alt det, som et Barn kan ønske sig.

Det værdifuldeste af Projektet er Beskrivelsen, der viser Forfatterens indgaaende Forstaaelse af Børnenes Psykologi og en Fantasierigdom, der giver Tro paa, at Forfatteren vil kunne udforme et H. C. Andersensk Eventyrhus rigtigt efter Børnenes Hjerter, saaledes at det ikke bliver en Forlystelsespark, hvor Børnene blot skal underholdes og mores, men et Sted, hvor de selv kan være aktive og give deres Fantasi Spillerum paa en for deres Udvikling fremmende Maade. Det bør tilhøre hele Byen, hele Landet og hele Verden, og den viste Placering paa en Del af Tivolis Grund overfor Raadhuset vil derfor være fortræffelig. Det er sikkert en god Ide at give Børnene Lejlighed til at udføre Dekorationer inde i Bygningen, hvorimod Udvalget tager Afstand fra Tanken om at lade Voksne udføre Facadedekorationer i barnlig Stil.

Med ovenstaaende Motivering enedes man om at tildele Projekterne Nr. 51, 84 og 71 hver 1000 Kr. og indstillede Projekterne Nr. 12 og 17 til en Ekstrapræmie paa 500 Kr. til hver.

København, den 5. Juni 1937.

Billedhugger, Professor Utzon-Franks og Arkitekt Helweg-Møllers Projekt

(Nr. 51, Præmie 1000 Kr.).

Kravet om, at Monumentet skal rejses paa et Sted, som ikke alene er let tilgængeligt, men hvor det glider ind som et naturligt Led i Bybilledet, har været bestemmende for Valget af Nyhavn til Opstilling af et H. C. Andersens Monument. Stedet er tillige berettiget paa Grund af dets nære Tilknytning til Digteren, som i to Overgange af sit Liv boede i Nyhavn og holdt meget af Kvarteret. De maleriske Huse, Skibene — som kommer og gaar —, de fremmede Søfolk fra fjerne Lande, som færdes her, er den bedst mulige Baggrund for Monumentet. Pladsen har de rette Maal, stor nok til at rumme en Statue i Bronze af et usædvanligt Format, men ikke større end Virkningen kan blive koncentreret.

De viste Mure indrammer uden at lukke — de vil samle Billedet og gøre Pladsen fastere i Formen.

Det nuværende Anlæg med Trappen ned til Kanalen og Toiletterne bibeholdes i Hovedtrækene; alt gennemgaar en Forenkling, de brune Fliser ved Nedgangen ændres til Granitbeklædning med en Overfladebehandling som Soklen paa Charlottenborg, alle Profiler, opstaaende Granitforsiringer o. s. v. fjernes. Lygtepælene, ogsaa de kommunale Ledningsmaster, erstattes med ny, enklere og mindre fremtrædende. Pladsen belægges med en Brolægning af smaa Søsten med enkelte større imellem. Granitmurene funderes saaledes, at de smukke Kastanietræer ikke berøres af det. Ved den viste Bevægelse udenom Træerne skabes der gode Siddepladser langs Murene. Bænkene, som er Egeplanker paa Granitfod, er lave og brede. Selv om der sidder nogen paa dem, vil man kunne se Reliefferne over dem.

Disse Relieffer er Motiver fra Vilhelm Petersens Illustrationer til H. C. Andersens Eventyr.

Udgifterne til Monumentet, incl. Fundamenter og Opstilling, vil andrage 250.000 Kr.

Arkitekt Flemming Teisens, Billedhugger Sigurjon Olafssons og Kunstmaler Egon Mathiesens Projekt

(Nr. 71, Præmie 1000 Kr.).

Ideen: Naar man stilles overfor den opgave at rejse et mindesmærke for H. C. Andersen, tror man i første øjeblik, at det kun kan være et traditionelt monument. Men vi har allerede en statue

Billedhugger, Professor Utzon-Franks og Arkitekt Helweg-Møllers Projekt.

af ham i Kongens Have — ovenikøbet fra hans egen tid. Det er naturligt. Skal man idag mindes hans fortjeneste, er der ingen grund til at falde for den traditionelle metode — en mand paa en sokkel — og man finder, at det rigtige maa være at føre interessen for børn og det barnlige i H. C. Andersens værker op i moderne tid. Det er *det internationale* i hans eventyr, at han har ramt det, alle børn har fælles. Kineserbørn, negerbørn og lollændere læser, hvad han har skrevet. Hvis man paa en levende og moderne maade kan udforme en ide, der først og fremmest bygger paa det fælles barnlige, har man truffet kærnen og hædret H. C. Andersen, som han fortjener.

Forslaget gaar da ud paa at bygge et *børnenes hus til minde om H. C. Andersen*, hvor børnene faar muligheder for frit at udfolde sig, faar noget at vide, udvikler deres værdifuldeste egenskaber!

Huset vil ha en samfundsmæssig opgave. Turistmæssigt er det bemærkelsesværdigt, at man mindes hans indsats paa denne maade fremfor ved en død statue.

Beliggenheden: Grunden skal ligge saa centralt som muligt, og vi har valgt *det nordlige hjørne af Tivoli*, der for øjeblikket henligger temmelig forsømt, men i virkeligheden er den mest solbeskinde skraaning i Parken. Den ligger ved Raadhuspladsen og paa turisternes vej til Glyptoteket. Bygningen vil kunne ses i fuld udstrækning fra pladsen, og *V. Boulevard* kan omdøbes til *H. C. Andersens Boulevard*, som det vist tidligere har været foreslaaet. — Det er dog ikke udelukket, at bygningen kan tilpasses en anden grund.

Bygningen: *Forhallen* gir adgang til teater, bibliotek, eventyrsal, legestue, kontor og legeplads. Væggene er i stor udstrækning af glas, saa turister og andre besøgende kan se ind i teatret, i biblioteket og udover Tivoli, hvor børnene tumler paa legepladsen. I sydvinduet bredde er der en blomsterkumme og en voliére med farverige fugle.

Teatrets garderobe kan man komme ind i baade fra forhallen og direkte udefra. Rummet faar lys fra betonglas i loftet.

Teaterrummet er formet som et cirkeludsnit. Bagvæggen over garderoben opføres af betonglas, saa at salen kan brues om daen uden kunstigt lys.

Væggen kan afblændes med fortræk. Naar forholdene tillader det, kan baade sidedørene og taget aabnes under spillet. Man vil da føle sig som i et friluftsteater. Gulvet følger terrænets fald, saa man kan se fra alle 500 pladser. Akusti-

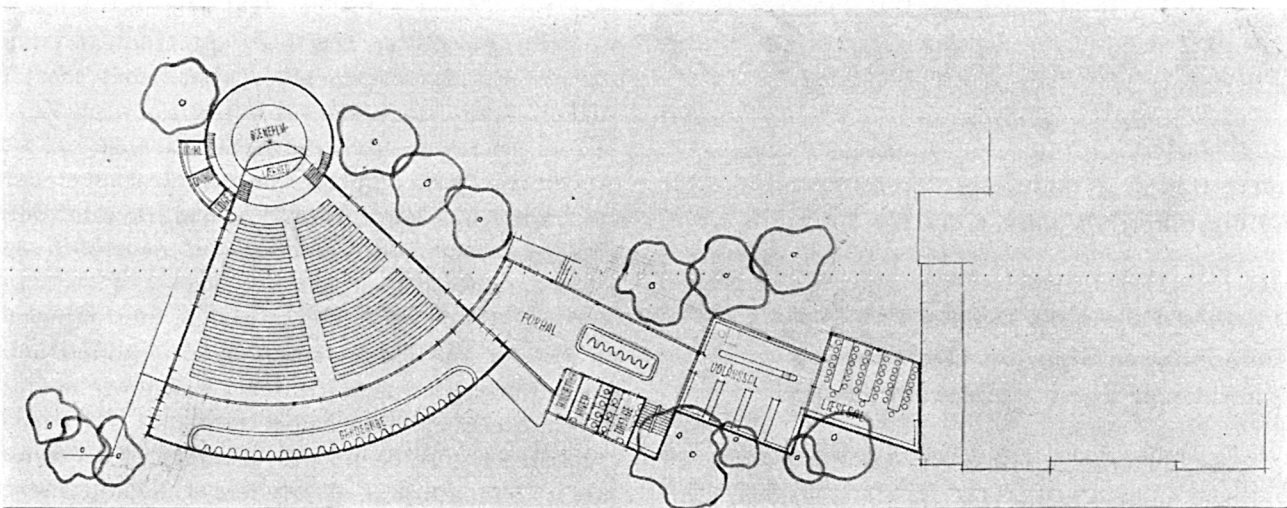
ken skal gennemarbejdes med henblik paa den forskelligartede brug — osse transmissioner.

Scenen kan brues til film, musik, optræden og marionetteater. Børnene spiller selv stykkerne (skriver dem) og maler dekorationer, og spillet foregaar som regel paa fremskudt scene, der gir en stærkere forbindelse med børnene i salen. Selv om det primitive udstyr er det naturlige i børneteateret, vil drejescenen alligevel være praktisk med den vekslende anvendelse. Mekanisk sceneskifte for aabent tæppe morer osse børn.

Biblioteket bestaar af en udlaanssal og en læsesal, adskilt ved en glasvæg. I udlaanssalen er der til den ene side aabne hylder i $1\frac{1}{2}$ m højde — børnene kan selv naa — til den anden side en skranke foran bibliotekernes arbejdsplads. I skranken er der bogelevator til magasiner i underetagen. I læsesalen findes tidsskriftreoler og borde og stole langs vinduet. Trækronerne udenfor vil bryde sollyset saa meget, at der ikke blir brug for forhæng i større udstrækning.

Eventyrsalen i overetagen kan anvendes til højtlesning og foredrag, men osse til udstillinger af børnekunst og hobbys. Belysningen kan indrettes efter de forskellige formaal, da baade shedtaget og glasdøren til terrassen mod syd kan afblændes. Væggen rundt anbringes fløje i dørhøjde paa hængsler. Den ene side af fløjene kan brues som tavle, og den anden side er dekoreret af børnene selv.

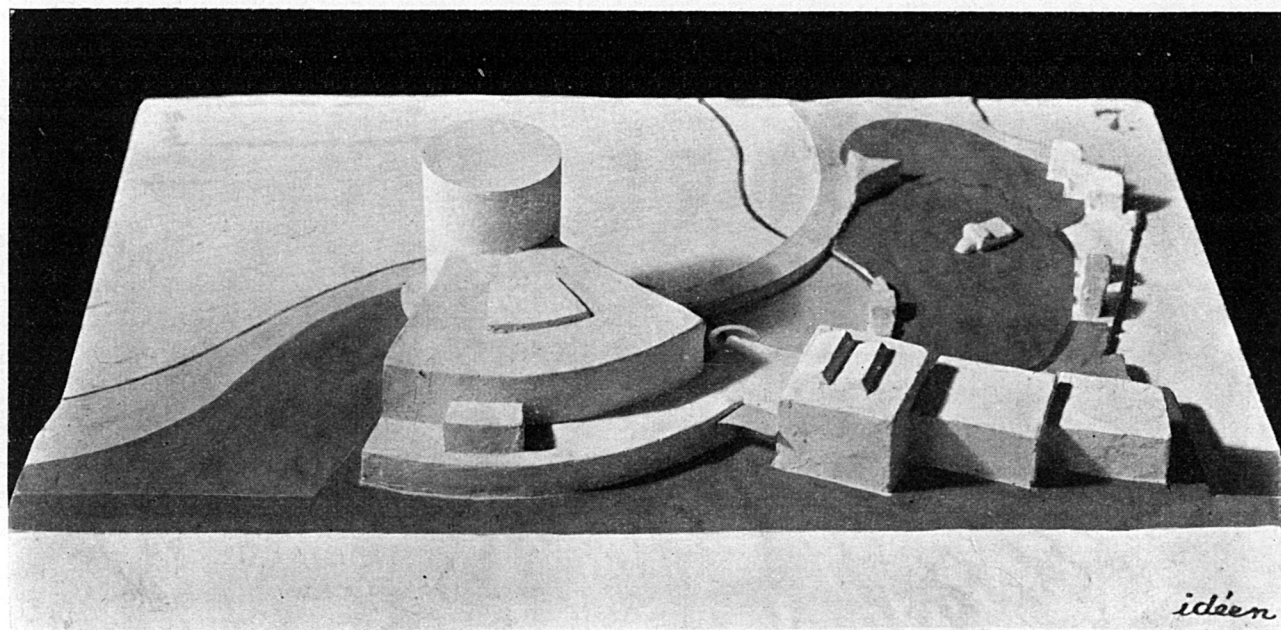
Legepladsen: Promenaden, der føres paa en dæmning over søen, danner pladsens begrænsning mod syd. Den afskaarne ende af søen udstøbes til en soppedam. Mod vest begrænses area-

Arkitekt Flemming Teisens, Billedhugger Sigurjon Olafssons og Kunstmaler Egon Mathiesens Projekt.

Grundplan.

Arkitekt Flemming Teisens, Billedhugger Sigurjon Olafssons og Kunstmaler Egon Mathiesens Projekt.

Model.

let af en dyregaard med kænguruer, zebraer og andre sjove dyr (giraffer er for kostbare). Børnene vil føle, at det kun er dyrene, der er indespærret.

I søen ligger et legeskib, støbt eller bygget af planker, med kommandobro og rat. Der er godt med stykgods, der kan trilles og hejses ombord. Paa land er der en brandbil. Legen vil inspireres af larmen fra de rigtige ba-bu-biler, der rykker ud fra hovedbrandstationen. — Av. — Der er lille bælsbroen. Der skal selvfølgelig osse være butikker til at lege i, sandkasse osv.

Legepladsens indretning skal sætte børnenes fantasi i sving.

Konstruktion og Udformning: Bygningen tænkes udført i jernbeton og kan beklædes udvendig med glaserede fliser. Den er paa en gang udtryksfuld — opdelt efter sine funktioner (det er vist altid moderne) og klar i sine enkeltformer paa en maade, børn kan opfatte. De vil kunne forstaa overensstemmelsen mellem brug og ydre udformning og være optaget af den sjove facon paa deres hus. Hovedrummenes form ses hver for sig udefra paa en saadan maade, at man osse opnaar en *facedevirkning mod Raadhuspladsen*.

Udsmykning: Det er meningen gennem den skulpturelle og maleriske udsmykning at sammentrække idéen med *børnenes hus*. Udsmykningerne illustrerer ikke H. C. Andersens eventyr, det vilde være fantasiløst, men de søger at finde almene udtryk for børnenes fantasiverden uden at efter-

ligne barnekunst. Vi synes, at vi derigennem knytter den smukkeste forbindelse med det barnlige hos H. C. Andersen.

Udvendig paa bygningen findes der, foruden skulpturen, plakater, der fortæller om teatrets fornyelser, samt inskription om bygningens hensigt, med tekst i neonrør: *Teater, bibliotek, eventyrsal*.

Skulpturen paa teatrets buede betonglasmur er behandlet som broncerelieffigurer, der er helt fri af baggrunden. Man opnaar derved en skyggevirkning, der er af væsentlig betydning for udsmykningens helhed. Om aftenen skal figurerne belyses af skjulte projektører, saa skyggernes virkning igen fremkommer. Skulpturerne er beregnet til at kunne ses paa stor afstand (fra Raadhuspladsen), og de fortæller, at det er *børnenes hus*. Motivet er børn, der leger, og ting, der interesserer nutidsbørn og sætter deres fantasi i bevægelse. Der er ingen fortællende sammenhæng i kompositionen, fantasien knytter forbindelsen.

Den maleriske udsmykning findes i udlånsal og læsesal i biblioteket.

Billedet paa langvæggen i udlånsalen viser børn fra alle lande, kineserbørn, negerbørn, indianere, hvide, der tegner paa samme store billede. Som bekendt tegner børn fra hele jorden ligedan fra begyndelsen: det barnlige er fælles og ens for dem. De arbejder paa den samme tegning. *Det barnlige udtryk er internationalt*.

I læsesalen ser man paa endevæggen, hvordan

børnene flygter ud af byen, i tog, i biler og paa cykler. Paa langvæggen kommer børnene tilbage igen, men i flyvemaskiner, det er det bedste. Børn elsker flyvemaskiner. Der er indsat smaa tekster paa billederne. Handlingen er af samme uindviklede karakter som i børns egne tegninger. Billederne skal være, saa børn let overskuer og forstaar dem.

Eventyrsalen dekorerer børnene selv. Paa den ene side af de drejelige plader kan de illustrere *H. C. Andersens* eventyr udfra deres egne forestillinger. Paa en udstilling af børnekunst i „Kunsternes hus“, Oslo 1936, saa man, hvordan børnene havde tegnet store tegninger af „Historien om en moder“ paa væggen i en af køjerne. Det var umiddelbart og godt — og helt anderledes end de voksnes opfattelse.

Bygningens drift: Biblioteket tænkes underlagt Københavns kommunebiblioteker, mens de andre funktioner har selvstændigt styre. Huset skal staa til raadighed for skoler, der her kan faa forestillet kulturfilm og teater langt bedre end i noen skolebygning. Tivolis direktion maa desuden kunne disponere over teatret til visse tider.

For provinsskolebørn vil huset være et naturligt samlingssted, og man kan udsende turnéer og ud-

stillinger fra *børnenes hus* til provinsen samt rulende bibliotek.

Realisation: Da kommunen ejer grunden, og Tivoli kun kan være interesseret i at faa *børnenes hus* anbragt i haven, maa man anse grundspørgsmaalet for realisabelt. Nedrivningen af den nuværende, grimme beværtning vil ingen modsætte sig, og den nødvendige dispensation til et større bebygget areal anses for opnaaelig.

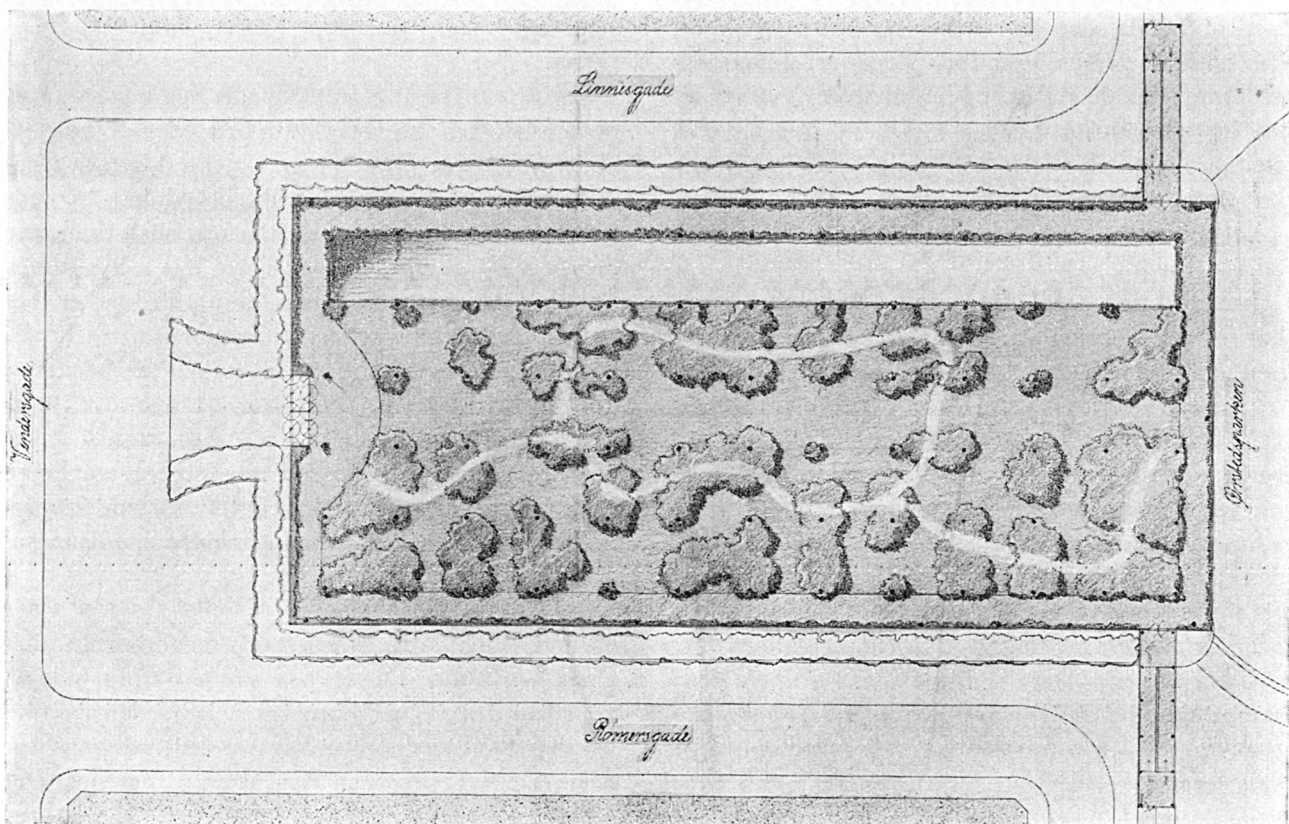
Til selve bygningens opførelse maa man kunne vente kommunens støtte. Staten gir tilskud til børnebiblioteker. Teatret vil kunne forrente sig. Bygningen kan forøvrigt opføres i to tempi, bibliotek og teater hver for sig, og legepladsen er ikke ubetinget nødvendig for gennemførelsen.

(Forkortet Beskrivelse med Forfatterens Retskrivning).

Arkitekt Ole Falkentorps, Arkitekt Mogens Lassens og Havearkitekt C. Th. Sørensens Projekt

(Nr. 84, Præmie 1000 Kr.).

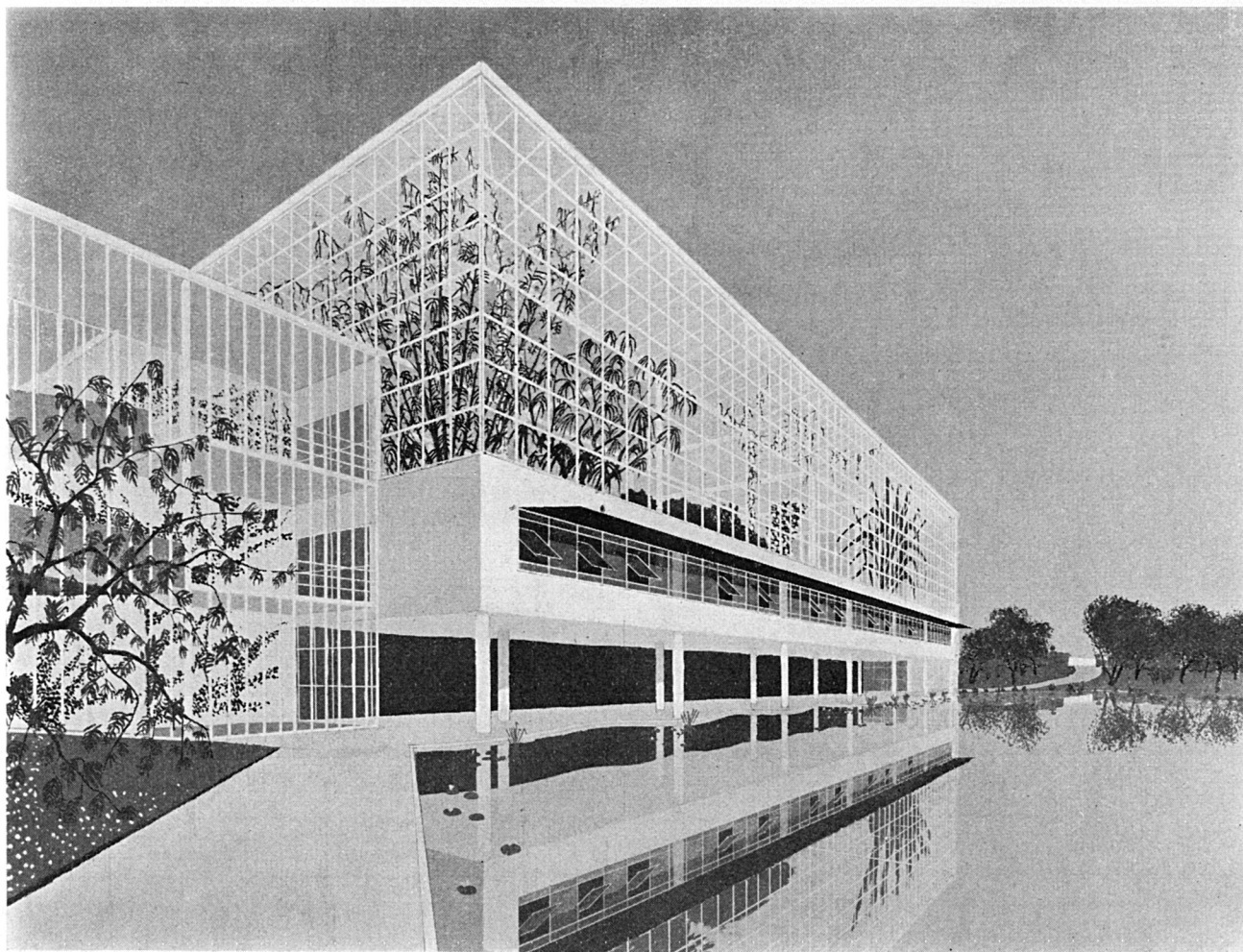
Det ligger i tiden at udføre havekunstneriske arbejder som monumenter, og det ligger nær at tænke sig et monument for *H. C. Andersen* i denne form. Det er kun et faatal af hans verdensberømte æventyr, hvori blomster og planter

Arkitekt Ole Falkentorps, Arkitekt Mogens Lassens og Havearkitekt C. Th. Sørensens Projekt.

Grundplan.

Arkitekt Ole Falkentorps, Arkitekt Mogens Lassens og Havearkitekt C. Th. Sørensens Projekt.

i det hele taget ikke omtales paa en eller anden maade.

Men et havekunstnerisk monument for *H. C. Andersen* bør sikkert være ualmindeligt, i sig selv bære et præg af noget æventyrligt. *H. C. Andersen* bør ikke mindes ved noget, der er fornemt og ubrugeligt, men ved et monument, der indgaar i folkets og byens daglige liv paa en festlig og smuk maade, og nøje i aanden med hans skønne æventyr.

Derfor foreslaar vi *H. C. Andersens Æventyrhave* indfattet i en bygning af glas, let og luftig i sin konstruktion, som sligt kan gøres nu.

Vi foreslaar den liggende midt i byen, paa Grønttorvet, tilgængelig for alle; direkte i forbindelse med Parken, som Magistraten paatænker at udvide paa den omhandlede del af Grønttorvet, naar dette er henlagt til Lundtoftegade.

Det skal ikke være et drivhus, hvor planterne er tæt pakkede; det skal virke som en fri og let have under glas. Det skal være et sted, hvor

hele byens befolkning og byens gæster kan gaa ind i surt og trist vintervej og opleve grønt, farver og fest, foraarets lunhed og mildhed, medens det regner og sneer udenfor. Der skal være fugle, og i vandet spraglede fisk.

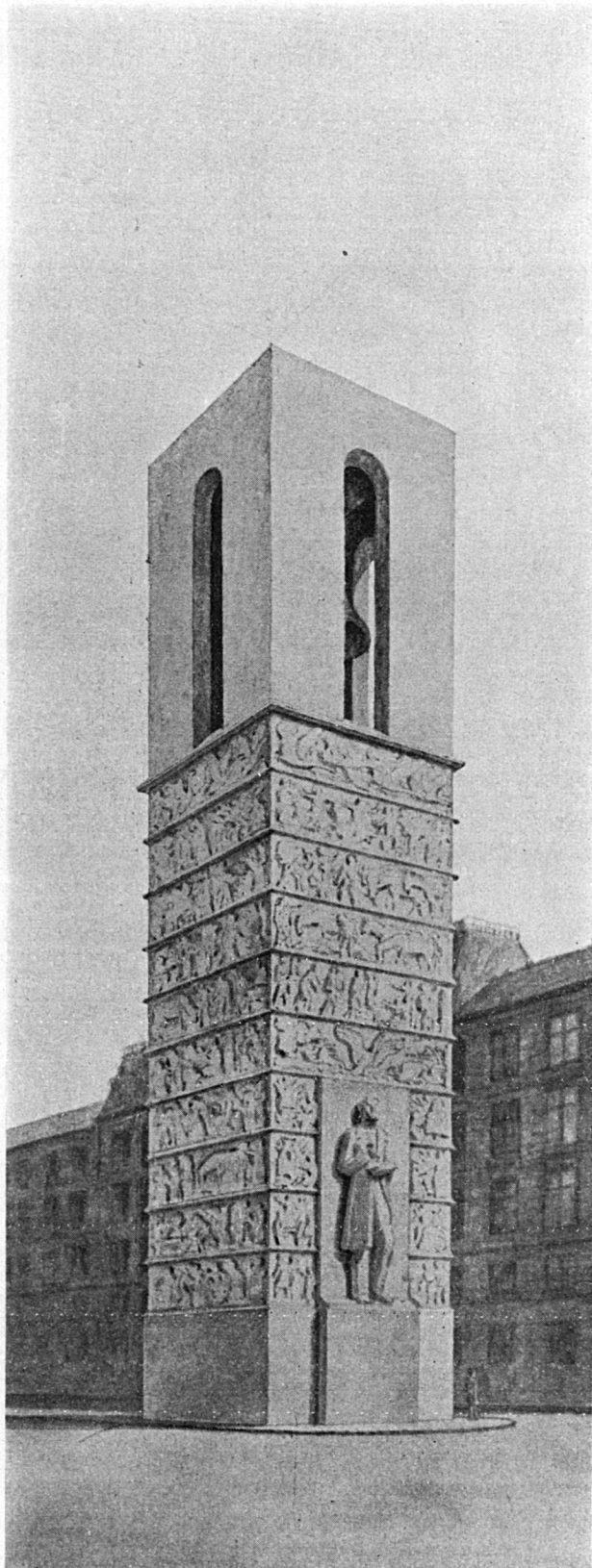
Det vil sikkert være rimeligst og bedst at dyrke planter fra Middelhavslandene i denne have, thi da vil man kunne holde luften frisk og behagelig, og driften vil ikke koste saa meget, som hvis der bliver tale om en tropisk vegetation.

Der skal vokse Figen og Mandel, Oliven og Oranger, Mimoser og Dværpalmer, Bougainvillea, Hibiscus og Kaktus, og mange andre ting.

I den store have skal bunden være græs. I de omløbende gange, der delvis dækkes af et pergolatag, vil der være rigelig plads til de spadserende, og til siddepladser, medens en smallere sti ledes igennem græsslettens spredte plantninger, som planen viser det.

Det vil være naturligt, at haven efterhaanden smykkes med mange kunstværker, saavel billed-

huggerkunst som malerkunst; og navnlig den indskudte etage mod parken vil kunne smykkes med billeder af enhver art, medens skulpturer natur-

Billedhugger Axel Poulsens Projekt.

ligt vil finde plads, saavel i selve haven som i pergolaen ved søen.

Det beskyttende tag vil give mulighed for brug af materialer, som ellers ikke taaler vore barske vintre: Marmor, fresker, olie og deslige.

Havens fineste smykke er det 111 meter lange bassin. Der findes vist ikke noget andet sted i verden et bassin af denne længde under glas.

Søjlerne maa tænkes behængt helt op med farvestraalende Bougainvillea, Tecoma og Tropæolum.

Lotusblomster skulde vokse i vandet.

Ud mod de omløbende gader lægges en 1,5 meter høj beplantet mur af Neksø-sandsten, der kronnes af vilde Roser, som vel vil kunne yde glasvæggene en vis beskyttelse.

Mindet om *H. C. Andersen* bør hædres paa en maade, der kommer til at staa i forhold til, hvad han har betydet for vort folk og andre folkeslag. Og selv om dette forslag i sig selv er stort og bekosteligt, vil det sikkert kunne gennemføres, eventuelt i forskellige tempi, saaledes at jordarbejdet i forbindelse med fundamentering hurtigt kan paabegyndes, støttet af Kommunen, der bør, og sikkert ogsaa vil medvirke, dels ved udførelsen af disse arbejder, dels ved at stille den store velbeliggende plads til disposition.

Den samlede anskaffelsessum har vi beregnet vil andrage kr. 1.500.000, og driften vil kunne gennemføres for kr. 40.000 pr. aar.

Billedhugger Axel Poulsens Projekt

(Nr. 12, Præmie 500 Kr.).

Da *H. C. Andersens Eventyr og Historier* er knyttet til Hverdagslivets mange smaa og store Begivenheder, er det naturligt at rejse Monumentet for vor store Digter i Byens Hjerter midt mellem Menneskene.

Ligesom hans Digtning har en dybere Mening, er Monumentet ikke blot tænkt som Monument alene, men samtidigt som en Tone i Byens levende Liv, der forbinder dette med Naturen, idet en vældig Klokke i Monumentets øverste Del hver Aften Aaret rundt skal ringe, medens Solen gaar ned.

„Om Aftenen i de snævre Gader i den store By, naar Solen gik ned og Skyerne skinnede som Guld oppe mellem Skorstenene, hørte tidt snart den Ene snart den Anden en underlig Lyd, ligesom Klang af en Kirkeklokke .... „Nu ringer Aftenklokken“, sagde man, „Nu gaar Solen ned!“

Eventyrets Klokke er virkeliggjort i Monumentet og minder paa en stærk og inderlig Maade Menneskene om Digteren og hans skønne Tanker.

Klokken skulde være meget stor, saa stor, at den faar en dybere Klang end Byens andre Klokker, og virkningsfuldt kontrastere mod Raadhusets lyse Klokkespil. (Ringningen vil jo paa de forskellige Aarstider altid ske paa en Tid, da ingen forstyrres deraf.)

Reliefferne skal paa en enkel og klar Maade gengive Figurer og Situationer af H. C. Andersens mest kendte og elskede Eventyr, en vældig Billedbog i Sten, hvori al Verdens Mennesker kan genkende de Eventyrfigurer, som de hver paa sit Sprog har hørt og læst om allerede som Børn.

Reliefferne skulde tillige som et rigt Ornament, en Kontrast til selve Monumentets enkle og strenge Opbygning, virke dekorativt omtrent paa samme Maade som Reliefferne paa Marcus Aurelius og Trajan Søjlerne i Rom.

Hele Monumentet tænkes udført i en lys Kalksten, og placeret, som Plantegningen viser, ved Raadhuspladsen, hvor det vil markere og afslutte dennes nordvestlige Hjørne. Efter Planen kommer Monumentet til at ligge lidt til højre for

Vestre Boulevards Midterlinie, men dette vil den perspektiviske Forskydning udligne, naar det ses fra Raadhuspladsens centrale Del.

Omkostningerne ved Projektets Gennemførelse anslaaes skønsmæssigt til 500.000 Kr.

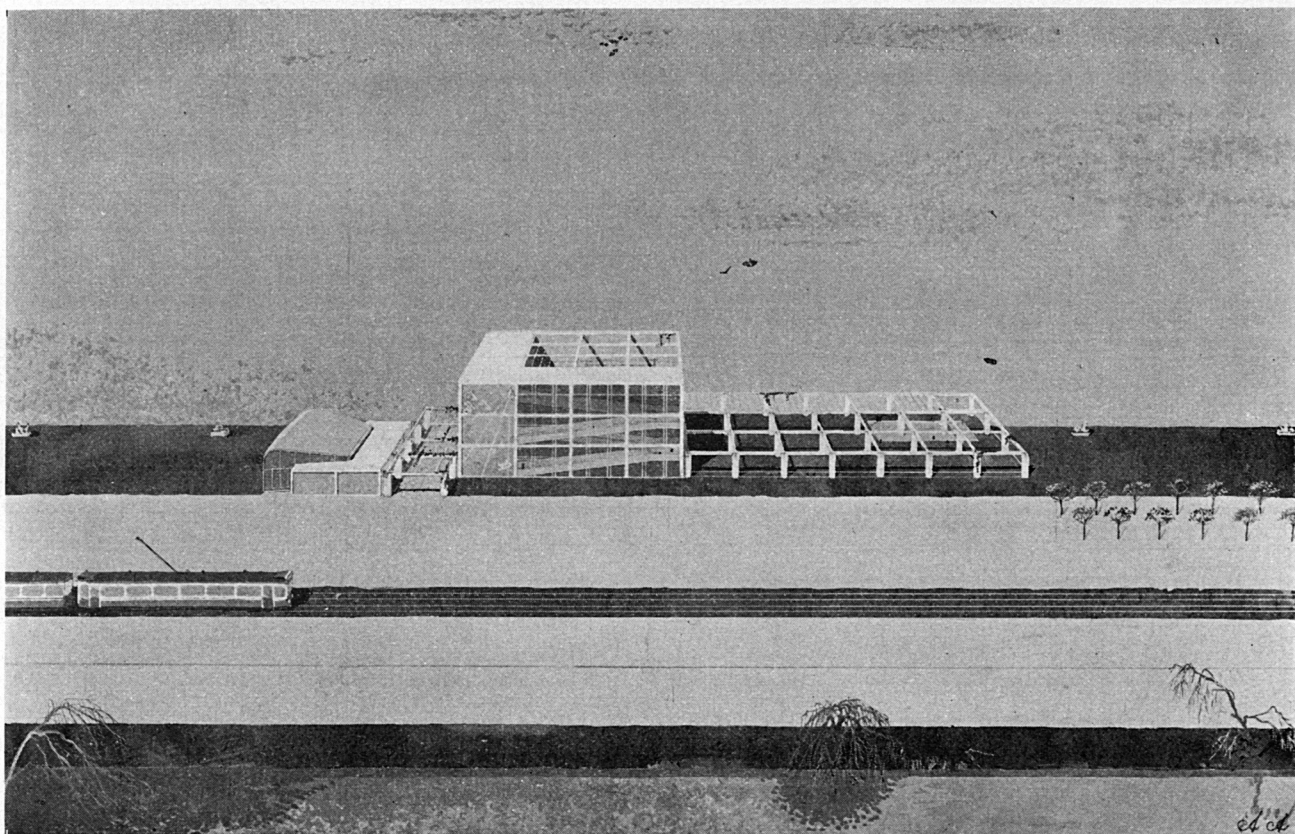
Arkitekt Arne Jacobsens og Billedhugger Anker Hoffmanns Projekt

(Nr. 77, Præmie 500 Kr.).

Naar man har valgt et Børnehjem til Mindesmærke for H. C. Andersen, er det for at knytte Digterens Navn til en levende Institution og derved sætte ham et større Minde end man vilde kunne give ham alene ved et almindeligt Monument i Sten.

Naar man har valgt Søpavillonens Grund, er det ikke alene den smukke og frie Beliggenhed, der har været bestemmende, men Stedet er planmæssigt rigtigt ved den nære Forbindelse med de tætbefolkede Kvarterer omkring Blaagaardsgade paa den ene Side af Søerne og Kvarteret mellem Nørre Søgade og Farimagsgade paa den anden Side.

Facaderne er delt i regelmæssige Felter, som er samlet i Grupper, og disse Felter er tænkt dekorerede med Motiver fra Digterens Eventyr, som

Arkitekt Arne Jacobsens og Billedhugger Anker Hoffmanns Projekt.

er saa ovenud righoldige paa inspirerende Motiver for en Kunstner. Facaden mod Peblingsøen er her vist i Maal 1. 20 med sine dekorerede Felter. Man tænker sig Felterne og Figurerne udført i samme Materiale, Keramik med Glasur i hvide og graa Toner, dog tættere ved hinanden end Skitsen viser. Ligeledes vil man foreslaa at vende de allerede placerede Skulpturer af Billedhugger Jens Lund, saaledes at de faar Front mod Gyldenløvesgade.

Man har ved Udformningen søgt at udnytte den frie Beliggenhed, idet de enkle og letfattelige Kompositioner paa lang Afstand giver en udmærket Virkning. Paa alle de frie Facadefelter tænkes anvendt Motiver fra Eventyrene. Paa Sydfacaden mod Gyldenløvesgade er som Motiv paa et Solur fremstillet Børn, badende sig i Solen, symboliserende den Sundhed, der er skabt ved den moderne Børneforsorg — det, der skal være et levende Mindesmærke for Børnevennen, Digteren H. C. Andersen. Hans Figur tænker man sig anbragt, som skitseret, for Enden af Pergolaen ved Indgangen.

I Stueetagen er indrettet en særlig Sal: „Eventyr-salen“, hvor alle Børnene kan samles til Højtlesning, Sang o. s. v., og hvor de under primitive Forhold kan opføre Eventyrkomedier. Dette Rum, hvor H. C. Andersens Aand vil blive gjort levende ved hans Eventyr, har man tænkt dekoreret med Motiver fra disse. Salen er først og fremmest Børnehjemmets; men om Aftenen bør denne lille intime Sal anvendes til Oplæsning og ved Mindesfester for Digteren, saaledes at en større Kreds kan have Glæde af dette Rums særlige Karakter, ligesom det turistmæssigt vil være af Værdi. Endvidere tænker man sig i Forbindelse med denne Sal en mindre Samling af H. C. Andersens mest karakteristiske Værker.

Det moderne Børnehjem er udformet i 3 Afdelinger, som her er lagt i tre Etager, Daghjemmet, Vuggestuen og Fritidshjemmet.

Daghjemmet og Vuggestuen har udadtil den samme Funktion, at erstatte Hjemmet, naar Forældrene er paa Arbejde eller andre Forhold gør sig gældende. Daghjemmet kan modtage ca. 100 Børn, der placeres efter Alder i forskellige Klasser, der alle ligger i Stueetagen, idet det er af Vigtighed, at Børnene har direkte Adgang til den store udendørs Legeplads, hvor der findes Soppedam og alle tænkelige Legeinstrumenter. Et stort Areal er overdækket med Glastag, saaledes at Børnene ikke behøver at være indendørs, selvom en Regnbyge forhindrer Legen under aaben Him-

mel. Til Etagerne fører fra Forstuen en bred Rampe, saaledes at der ikke er Fare ved at lade selv de ganske Smaa færdes op og ned i Huset. Paa 1ste Sal ligger Vuggestuen, der kan modtage ca. 75 Børn, som her placeres i to Grupper, nemlig Spædbørn og Kravlebørn. Udenfor Vuggestuen, langs hele Sydøstfacaden ligger en bred, delvis overdækket Altan, som er delt i to Afdelinger, en hvor Vuggerne kan staa i Sol og frisk Luft, en anden til de lidt større Kravlebørn, der her kan færdes ugenert i Sol og Læ. I denne Etage ligger tillige Personalerum, Køkkener og Kontorer.

I Tagetagen er der tænkt indrettet et Fritidshjem til ca. 100 Børn, som efter Skoletid kan søge herhen og beskæftiges, hjælpes med Lektielesning etc. Til de indendørs Rum er knyttet en stor Taghave, hvor Børnene i Fred og Ro, i frisk Luft og Sol kan læse deres Lektier, idet al Leg maa henvises til den store Legeplads. Endvidere ligger der i Kælderetagen Køkkener, Barnevognsrum etc. Hele Bygningen tænkes opvarmet ved Fjernopvarmning fra København Kommune.

Bygningen uden Udsmykning vil kunne opføres for ca. 300,000 Kr. Den kunstneriske Udsmykning, udvendig og indvendig, inklusiv Kunstnerhonorar, vil andrage ca. 150,000 Kr.

Kritiken af Konkurrencen.

Foranlediget af den i Dagbladene fremsatte Kritik af Konkurrencen skal Bestyrelsen give nedenstaaende Oplysninger:

Efter at Konkurrencen var udskrevet, modtog Bestyrelsen en Del Henvendelser, hvoraf det fremgik, at Vejledning ved Indleveringen af Projekterne ikke kunde undværes, hvorfor Konkurrenceudvalget blev indkaldt til Tilrettelæggning af Modtagelsen, der blev ordnet saaledes, at Foreningens og Udvalgets Formænd ledede denne.

Forespørgsler vedrørende Indleveringen blev besvaret med, at denne skulde finde Sted ved Speditør eller anden Mellemand.

Ved Indleveringen blev Anonymiteten brudt af nogle Konkurrencedeltagere, idet de indfandt sig personligt, hvorefter en af dem i Pressen offentliggjorde sit eget og andre Deltageres Navne.

Kritikken blev ikke rettet imod Anonymitetsbrudene, men mod Konkurrenceudskriverne, idet Konkurrenceprogrammet maaske burde have været suppleret med Bemærkning om, at Anonymiteten selvfølgelig skulde være absolut og f. Eks. ikke maatte brydes ved, at Konkurrencedeltagere

indfandt sig i Bedømmelselokalerne, inden Udstillingen af Projekterne fandt Sted.

Efter hvad der er oplyst, skal der ved Arkitektkonkurrencer være opstaaet den Praksis, at Konkurrencedeltagere overbringer deres Projekter personligt til en Kollega, der som Sekretær ved Konkurrencen overværer Bedømmelsesmøderne. Dette har foraarsaget en Uklarhed hos nogle Konkurrencedeltagere og en uberettiget Kritik, som ophørte, da nedenstaaende Udtalelse blev offentliggjort.

Bestyrelsens Erklæring.

Bestyrelsen for Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse bringer sin bedste Tak til alle, der har vist Tanken om at rejse et værdigt Mindesmærke for H. C. Andersen Interesse og Tilslutning ved Henvendelser til Foreningen, Udtalelser

eller paa anden Maade. En særlig Tak bringes til Medlemmerne af Konkurrenceudvalget, fordi de uden Vederlag af nogen Art har udført et stort og udmærket Arbejde ved Udarbejdelsen af Konkurrenceprogrammet og Bedømmelse af Projekterne, og til de mange, der trods de smaa Præmiebeløb har nedlagt et stort Arbejde i Projekterne til Belysning af mange interessante Idéer til det paatænkte Mindesmærke.

Foranlediget af den i Dagbladene fremkomne Kritik af Idékonkurrencens Gennemførelse ønsker Bestyrelsen at fremføre, at den har besvaret Forespørgsler vedrørende Indleveringen med, at denne burde finde Sted gennem Speditører, og udtaler, at det i Indbydelserne til Konkurrencen muligt kunde have været tydeligere fremhævet, at Forfatterne ikke *personlig* maatte indlevere deres Projekter, og at en Overtrædelse kunde medføre Afvisning.

Grosserer Christian Holm og Politispektør E. Møllerup i Statsradiofonien 28. Juni 1937.

Holm: Naar vi nu skal tale om noget af alt det meget, der bidrager til at ødelægge og tilgrise, hvad der har SkønhedsVærdi for os paa Land og i By, — tror De da ikke, at et Samarbejde mellem Landets Borgere og Autoriteterne kunde være af Betydning? Som De maaske ved, er „Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse“ stærkt interesseret i, at København ikke blot kan være en skøn, men ogsaa en *ren* By.

Møllerup: Det er ikke sandsynligt, at København har Eneret paa at huse Personer, som med Vilje eller tanke løst spreder Griseri om sig, og derfor kunde jeg tænke mig, at Deres Ord har lige saa godt Ærinde udenfor København som i København. Jeg kender selvfølgelig bedst Forholdene her i Byen, og jeg har jo som enhver anden god Københavner ved mangfoldige Lejligheder haft Anledning til at ærgre mig over, at Bygninger og Plankeværker er blevet griset til. Anbringelsen af Griseriet varer kun et Øjeblik, men Virkningen sidder desværre altfor længe og ærgrer Hundreder eller Tusinder af Mennesker, men kun altfor faa gør en Indsats for at faa det væk.

Holm: Nu forstaar jeg, at De gerne vil være vor Forening behjælpelig, og derved bliver jo ikke alene Foreningen hjulpet, men i Virkeligheden alle gode Borgere, der interesserer sig for dette Spørgsmaal.

Møllerup: Politiet ikke alene vil hjælpe, men Politiet skal hjælpe. Vi har en Paragraf i Københavns Politivedtægt, hvorefter enhver Art af Griseri paa Huse eller offentlige Genstande kan straffes. Her er Opgaver for Byraadsmedlemmer og Politifolk til at faa disse Bestemmelser sat ind i deres Politivedtægter; at Ministeriet vil stadfæste en saadan Tilføjelse er givet.

Holm: Skal vi ikke tage f. Ex. som det første, det vi gaar og vader i til daglig: Hundegriseriet. Vi holder alle sammen af Hunde, men ogsaa Hunde bør, lige saa vel som Mennesker, holdes i Tugt.

Møllerup: Det er i hvert Fald i København en udbredt Misforstaaelse, at naar man har betalt sin Hundeskat, har man samtidig betalt for at give Hunden Lov til at demonstrere sin daarlige Mave paa Byens Fortov. I den nye Hundelov, der træder i Kraft 1. Januar næste Aar, er gennemført den Bestemmelse, at en Hund altid i Byer, eller hvor der er bymæssig Bebyggelse, skal være i Snor, hvis den ikke i enhver Henseende er „i sin Ledsagers Haand“, for at bruge et teknisk Udtryk. Det vil blandt andet sige, at man skulde kunne forhindre Hundene i at tilgrise Fortovene. Det er særdeles nemt at dressere en Hundehvalp til at bruge Rendestenen og ikke Fortovet som W.C. Jeg har gennetagne Gange set velopdragne Hunde forrette deres Morgentoilette i Skraldebunker i Rendestenen.

Holm: Er det udelukkende de Hunde, der er i Snor, De tænker paa?

Møllerup: En Hund i Snor bør føres ud i Rendestenen, og om jeg saa maa sige holdes frem ved en Affaldsbunke. Hvis den unge Hund bliver vænnet dertil fra Hvalp, vil det efterhaanden være den en Selvfølge, men saa maa naturligvis Chauffører og Cyklister ikke forstyrre den, for derved bliver den forskrækket, og saa vil den gode Dressur blive spoleret.

Holm: Skal vi springe over til Opdragelsen i Skolerne? Nu er vi i Forskønnelsesforeningen saa heldige, at vi har selve Københavns Skoledirektør siddende i vor Midte som Medlem af vort saakaldte „store Raad“.

Bestyrelsen har netop fornylig haft et Møde med dette Raad; dette Spørgsmaal blev drøftet, og Skoledirektør Thorkild Jensen lovede ved den Lejlighed at sende Skolerne yderligere et Cirkulære udover, hvad der allerede er gjort, for at opfriske Sagen. Det er jo meget naturligt, at Børnene føler Lyst til at vise deres Evner ogsaa i Tegning, hvor de kan komme til det; men her er en stor Opgave for Myndighederne til at give Børnene Afløb for denne Lyst. Jeg tænker paa Legepladserne. Kunde der ikke under Tag indrettes Steder, hvor Børnene kunde tegne og male lige saa meget, de har Lyst til. Opgaven maa være: at opdrage Børnene til at lade være med paa Gader og Stræder at tilgrise Husene med deres Kridtstreger paa Murene. Det er jo væsentlig Smaabørn, som finder Morskab i det; men naar Børnene bliver større, er de tilbøjelige til at gaa videre. Naar man først begynder at overmale vore offentlige Bygninger, vore Monumenter, vore Minder, saa sker der jo en virkelig Skade, som ikke altid er let at faa udslettet, men som i hvert Fald kan staa i mange Aar uden at blive fjernet.

Mellerup: Ja, det har vi i København haft kedelige Eksempler paa, og det kan desværre stadigt ses. F. Eks. har vi paa Vesterbro i Lyrskovgade en Ejendom, hvis Bagmur Kommunen af dekorative Hensyn forlangte skulde opføres af røde Mursten, fordi Muren kunde ses tværs over et Anlæg. Her var der selvfølgelig paa denne Gavl Plads for Reklamer, og et politisk Parti gav sig da ogsaa til at oversmøre denne Mur med Propaganda. Ejeren blev opfordret til at fjerne Malingen, men han var lige glad, og da Kommunen heller ikke vilde, kan den skandaløse Paamaling ses af enhver den Dag idag. Jeg tror dog, at man kan sige, at der har været en lille Opgang til det bedre her i København, ikke mindst med Hensyn til Børns Misbrug af Kridt. For nogle Aar siden var det en fast Regel, at Københavns Politi betingede sig, at alle Plankeværker skulde være umalede, og at eventuelle Henvisninger kun maatte males med sort Farve. Disse Plankeværker var alt andet end opmuntrende at se paa og stimulerede næsten til at blive benyttede som Afløbssted for Skrivekløe. Saa fik nogle foretagsomme Firmaer Lov til rent forsøgsvis at dekorere Plankeværkerne om deres nye Bygninger med alle Slags spraglede Farver og morsomme Figurer. Det viste sig, at disse Plankeværker fik Lov til at staa praktisk talt uberørte baade af smaa eller voksne Gadedrenge. Belært af den Erfaring har Københavns Politi ændret Taktik og gaar nu særdeles gerne med til at bevilge dekorative Plankeværker.

Holm: Vi har altid syntes, at disse bare Plankeværker var kedelige, og er derfor gaaet i Brechen, netop for at de kunde blive dekorerede.

Mellerup: Paa den anden Side mener jeg, at alle disse Valgopraab, som af ærligt menende Fanatikere anbringes paa Asfalt og Kørebaner med Afbildning af vedkommendes politiske Partis Symbol, ikke har skaffet en eneste Tilhænger, men kun dokumenteret, at Partiet rummede Folk, som savnede fornøden Modenhed.

Holm: Nu vil jeg gerne sige lidt om Duerne, vore flyvende Venner. Der er vist for mange af dem, de bliver fodret ubetænksomt. Man kan ofte hen under Aften se Ærter og Majs ligge i store Mængder, der hvor Duerne holder til, f. Eks. ved Vor Frue Kirke og ved Rundetaarn. Det Foder, som Duerne ikke æder, er lige til Rotterne. Disse er jo afgjort vore Fjender. Snart kommer jo heldigvis Rotteloven, saa bliver det forhaabentlig bedre, for som det er i Øjeblikket, er det mindst talt skandaløst.

Mellerup: Jeg har set andre Ting, som har stødt mig. Det er Flasker, som man har brugt til at kaste til Maals efter et Træ med. Selv oppe paa Hornbæk Strand har jeg set Glasskaar stikke frem af det Sand, hvor de badende i Sommertiden strækker sig; at knuse Flasker slige Steder er ikke blot tankeløst, men næsten forbryderisk. Efter det kommende Udkast til Politivedtægten for København vil det ogsaa kunne straffes.

Holm: Ja, der er jo mangfoldige Maader at tilgrise og ødelægge paa. F. Eks. Bemalingen paa Landets Fyrstaarne, Skæren i Bænke, Ridsen i Spejle og Ruder, f. Eks. Jernbanens.

Mellerup: Ja, her berører De netop noget, jeg gerne vil benytte Lejligheden til at henlede Opmærksomheden paa. Statsbanerne havde en fortræffelig Ide, dengang den ny Lillebæltsbro blev taget i Brug. En Mængde Mennesker forsynede den nye Maling med Inskriptioner, med Navn, Adresse og Dato for Besøget. Ved Hensendelse benyttede Politiet sig heraf, og alle disse Mennesker blev der efter Sigende givet Rapport paa for dette Griseri paa Broen. Her er maaske en Vej at anvise til at bremse lidt op for alle dem, der finder Lyst til at anbringe deres saa ligegyldige Navn paa Steder, hvor det kun prostituerer Skribenten.

Holm: Jeg vil for mit Vedkommende gerne til sidst udtale: Jeg har i over en Menneskealder været med i første Række til at kæmpe for Skønhed, og i de senere Aar ogsaa for dette Emne: Kampen mod Griseriet. Skal noget være skønt, maa det ogsaa være rent. Jeg tror nu ikke, vi Danske er værre end andre Nationer med Hensyn til Renlighed, men jeg tror, at der endnu kan udrettes noget, først og fremmest ad følgende tre Veje: Opdragelsen i Hjem og Skoler, Samarbejde med Øvrigheden og ikke mindst Borgernes Interesse og Hjælp.

Dette Nummer er udsendt Oktober 1937.

FORENINGENS KONTOR er St. Kannikestræde 13, K, aabent Kl. 9—10, Telefon Byen 7162. Formandens Telefon er Byen 6348.

REDAKTIONSUDVALG: Carl Dumreicher. Stefan Hetsch. Christian Holm (ansvarshavende). Rolf Schroeder

Tegning af Arkitekt Thomas Havning.

Brandfaren for Hovedstadens Taarne.

Den Ildsvaade, der Natten mellem den 5. og 6. November 1933 i Løbet af faa Timer ødelagde Taarnet paa Skt. Johannes Kirken, gav Foreningens Bestyrelse Anledning til at optage til Behandling Spørgsmaalet om, hvad der kunde gøres for at sikre Byens Taarne mod Ødelæggelse ved Brand. Bestyrelsen indbød til et Møde med Repræsentanter for de i Sagen interesserede Parter, og Mødet resulterede i, at der blev nedsat et Udvalg, der kom til at bestaa af følgende Herrer: Grosserer *Christian Holm* (Udvalgets Formand) og Billedhugger *Rikard Magnussen* for Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse; Brandchef *A. E. Friis* for Københavns Brandvæsen; Direktør *N. Chr. Hafn* for Dansk Brandværnskomité; Stadsbygmester *Laur. J. Larsen* og Arkitekt *J. Chr. F.*

Olrik for Kirkebestyrelserne; Direktør, cand. jur. *Knud Christensen* for Københavns Brandforsikring samt Stadsarkitekt *P. Holsøe**).

Udvalget fik til Opgave at overveje, hvad der maatte kunne gøres for at sikre Byens Taarne — især de Taarne, der gennem mange Generationer har givet Hovedstadens Silhouet dens Særpræg, og hvis Ødelæggelse vilde betyde et uerstatteligt Tab i æstetisk og kulturhistorisk Henseende.

Brandchef *Friis* offentliggjorde i Januarnumret 1934 af Tidsskriftet „Brandfare og Brandværn“ en Artikel „Sikring af høje Taarnspir mod Brand“

*) Udvalget er senere tiltraadt af Brandchef, Dr. techn. *Povl Vinding* (i Stedet for Brandchef *Friis*, der er afgaaet ved Døden) og Formanden for Foreningen til gamle Bygningers Bevarelse, Kommunelege *V. Eilschou Holm*.

fare“, i hvilken Artikel han med Udgangspunkt i den før nævnte Brand i Johannes-Kirken gjorde opmærksom paa, at Sikringen af høje Taarnspir imod Brand er yderst slet. Han fastslog, at til Trods for, at Johannes-Kirkens Spir ikke var særlig højt (43 m) i Sammenligning med andre københavnske Taarnspir, hvis Højde ligger omkring 100 m, lykkedes det kun ved et meget energisk og udholdende Arbejde at slukke Branden og hindre en Nedstyrtning, der vilde have truet hele Kirken med Ødelæggelse. Idet Brandchefen i denne Forbindelse mindede om Branden i Jerusalemskirken i Rogensgade den 21. Januar 1914, hvor Brandvæsenet ikke var i Stand til at hindre, at Taarnspiret, der havde en lidt ringere Højde end Johannes-Kirkens, styrtede ned i Kirken og anrettede stor Skade, fastslog han, at der af Begivenheden i 1933 kunde uddrages den Erfaring, at Brandvæsenet ved Overgangen fra Dampsprøjterne til de mere effektive Motorsprøjter havde forbedret sin Slagkraft i væsentlig Grad, men ogsaa, at der næppe vil være nogen Udsigt til at slukke en Brand i andre, endnu højere og saa uendelig meget mere betydende Taarnspir her i Byen, med mindre Branden opdages saa betids, at Brandvæsenet kan faa nedkæmpet Ilden, inden den faar bredt sig for meget.

Efter at det før nævnte Udvalg havde faaet samlet det til Sagens Belysning fornødne Materiale, sendte man bl. a. ogsaa med Henviisning til de foran citerede Udtalelser af en paa dette Omraade saa erfaren Mand som Brandchefen den 17. December 1934 en Skrivelse til samtlige de Autoriteter, der i denne Sag maatte være interesserede, idet man pegede paa, at en Taarnbrand ikke alene vil kunne betyde en total Ødelæggelse af vedkommende Kirkebygning, men ogsaa vil kunne betyde en Fare for de omliggende Huse, især i tætbyggede Kvarterer. At saadanne Tilfælde kan indtræffe, nævnede Brandchefen i sin Artikel adskillige Eksempler paa. Mest bekendt i saa Henseende er Branden i Michaëlis-Kirkens Taarnspir i Hamborg i 1906, hvor Spiret styrtede ned, dels over Kirken, dels over de nærmeste Huskarreer, og forarsagede betydelig Skade.

Udvalgets Skrivelse var stilet til Kirkeministeriet og blev, da Udvalgets Bestræbelser tog Sigte ikke alene paa Kirketaarne, men paa Taarne i al Almindelighed, i Afskrift sendt til Indenrigsministeriet, Københavns Magistrat, Frederiksberg Kommunalbestyrelse samt til en lang Række Kirkebestyrelser.

Udvalget fremdrog som et forbilledligt Eksempel paa Sikring af Taarnspir det i Vor Frelses Kirke indrettede Sprinkler-Anlæg, der efter alt foreliggende maa antages at frembyde en væsentlig Sikring mod, at denne Kirkes Taarn ødelægges ved Ildsvaade indefra.

Udvalget var selvfølgelig klar over, at de med et saadant Sprinkler-Anlæg forbundne Udgifter er ret betydelige (Anlægget i Vor Frelses Kirke havde kostet 21,000 Kr.), — at just den nævnte Kirkes Taarn er blevet det første herhjemme, der sikres, skyldes næppe nogen Tilfældighed, naar henses til, at dette Taarn er et af Københavns skønneste og mest karakteristiske — og Kirkebestyrelsen for bemeldte Kirke har derfor Krav paa Offentlighedens Tak for den Offervilje, der her er lagt for Dagen ved i Tide at gøre, hvad der staar i menneskelig Magt for at sikre Taarnet mod Ødelæggelse.

Medens Sprinkler-Anlæg vel principielt altsaa maatte siges at være den mest effektive Slukningsforanstaltning, saafremt de økonomiske Muligheder for dens Gennemførelse iøvrigt er til Stede, pegede Udvalget i sin Henvendelse til Myndighederne paa en Række subsidiære Forholdsregler, der ikke vilde kunne medføre uoverstigelige økonomiske Vanskeligheder, men som dog, *naar de blev gjort obligatoriske*, i nogen Grad vilde kunne betyde Forbedring i Sammenligning med de bestaaende Forhold.

Disse Forholdsregler er følgende:

1. Et absolut og kategorisk Forbud mod Tobaksrygning overfor de Personer, der færdes i Taarnene, et Forbud der ogsaa maa omfatte de med Reparationsarbejder beskæftigede Haandværkere.
2. Forbud mod Anvendelse af aabent Lys ved Ringning o. l. og Paabud om Anvendelse af elektriske Lommelygter.
3. Effektivt Tilsyn med de i Taarnene beskæftigede Haandværkere, for saa vidt angaar Anvendelsen af aaben Ild. Især bør der sørges for et dagligt effektivt Eftersyn, naar Haandværkerne har forladt Arbejdet. Saafremt det paagældende Arbejde kræver Anvendelse af aaben Ild i Taarnene, burde der være Brandvagt til Stede i hele Arbejdstiden.
4. Effektivt Eftersyn af Lynaflederne med mindst en Gang aarlig foretaget Maaling af Ledningerne.

5. Effektivt Eftersyn af alle elektriske Installationer, herunder Fjernelse af alle gamle Ledninger, som ikke mere benyttes, men som man har forsømt at nedtage, og mindst en Gang aarligt Eftersyn til Sikring af, at Isolationen er, som den skal være.
6. Særlig omhyggeligt Tilsyn med elektrisk Lys- og Kraftinstallation, maskinel Indretning m. v. i Orglet, i hvilket det f. Eks. gælder om at undgaa Oliespild og Anvendelse af interimistisk, elektrisk Installation, herunder til Haandlampebelysning, samt at holde vel opryddet for brændbare Genstande. Tillige bør Opmærksomheden henledes paa den Gnistfare, der kan opstaa ved de med mekanisk Kraft drevne Blæsere og den dermed i Forbindelse staaende Fare for Antændelse af brændbart Støv i Luftkanaler m. v.
7. Anbringelse af Ildslukningsapparater paa et passende Antal Steder og effektivt Tilsyn med, at Apparaterne altid er i brugbar Stand. Anvendelsen af disse Apparater forudsættes at blive gjort til Genstand for fornøden Instruction overfor de Personer, der i paakommende Tilfælde skal betjene dem, indtil Brandvæsenet kan komme til Stede. Ogsaa Slinger af større eller mindre Diameter, anbragte paa Vandhaner og af forskellig Længde, vil være af Værdi.
8. Anbringelse af den fornødne brandsikre Adskillelse mellem Taarn og den øvrige Del af Bygningen og Tilvejebringelse af Foranstaltninger til Hindring af, at en opstaaet Ild kan brede sig som Følge af fri Træk gennem de forskellige Bygningsled. Til Modvirkning af fri Træk vil det være heldigt at have kontrabancerede Brandlemme eller døre, hvor saadanne skønnes nødvendige. Saadanne Lemme og Døre vil ikke kunne hindre den Luftfornyelse, der maa anses for nødvendig til Modvirkning af Husbukke m. v., idet saadan Luftfornyelse vil kunne iværksættes fra Tid til anden under Iagttagelse af den fornødne Forsigtighed.
9. Nødvendigheden af at have Opmærksomheden henvendt paa, at Varmeinstallationerne er tilstrækkeligt paalidelige, herunder ogsaa at de enkelte Steder forekommende direkte Gulvaabninger mellem Kirkerummet og Varmekælderen kan undgaaes, samt at en eventuel opstaaet Skorstensild ikke kan brede sig til

selve Bygningen ved Revner i Røgkanaler eller Skorsten.

10. Anbringelse af Traadnet foran Glamhuller og andre Aabninger i Taarne, hvor Fugle vil bygge Rede og derved samler antændeligt Materiale.
11. Regelmæssigt raadgivende Eftersyn, f. Eks. 2 Gange aarligt af særligt sagkyndige, til Konstatering og Bortskaffelse af Brandfaremomenter, som maatte være undgaaet Kirkens eget Personales Opmærksomhed. I denne Forbindelse kan det nævnes, at der ved Eftersyn i Kirker er fundet visne Grandekorationer og Juleneg samt gamle Fernisklude, netop Genstande, der under en Brand vil afgive et fortræffeligt Brændselsmateriale.

Allerede inden Skrivelsens Afsendelse havde Udvalget bragt i Erfaring, at den af Foreningen saaledes rejste Sag havde sat sine Spor, idet der i *Københavns Domkirke* og i *Helligaands-Kirken* samt i *Børsbygningen* efter Samraad med *Dansk Brandværns-Komité* var blevet indført visse brandtekniske Sikringsforanstaltninger. Og senere er ogsaa *Skt. Pouls Kirkens Taarn* blevet sikret.

Departementschefen i Kirkeministeriet udtalte paa et senere Tidspunkt, at Ministeriet paa de aarlige Finanslove vilde søge optaget Bevilling til Iværksættelsen af saadanne brandtekniske Foranstaltninger, der vil kunne bidrage til at sikre de for Bybilledet værdifulde Kirketaarne mod Ødelæggelse ved Ildsvaade. Ogsaa Indenrigsministeriet har vist Sagen stor Interesse, idet der er blevet iværksat Projektering af Sikringsforanstaltninger ved flere af de under dette Ministerium sorterende, værdifulde Bygninger, saaledes Frederiksborg, Kronborg og Fredensborg, og senest har Københavns Kommunalbestyrelse bevilget et Beløb af 61,000 Kr. til Brandsikring af Raadhustaaet efter et af Brandvæsenet i Forbindelse med Stadsarkitektens Direktorat udarbejdet Forslag.

Den 11. Decbr. 1935 rettede Udvalget en Henvendelse til Kirkebestyrelserne for en Række af de i denne Sag mest betydende Kirker, idet man meddelte, at Brandchefen og Direktøren for Dansk Brandværns-Komité havde erklæret sig villige til uden Vederlag at være dem behjælpelige med at paapege de Foranstaltninger til Brandsikring, der maatte anses for anbefalelsesværdige. Det var da Tanken, at Kirkebestyrelserne selv ved egne Arkitekter og Ingeniører maatte lade udarbejde skitse-

mæssige Projekter som Grundlag for en Udregning af Bekostningerne ved Foranstaltningernes Gennemførelse. Man opfordrede Kirkebestyrererne til paa deres Budgetter at optage et Beløb, der i intet Tilfælde mentes at ville overstige 1000 Kr. For Petri Kirkes Vedkommende blev der af Medlem af Udvalget, Kommunelæge V. Eilschou Holm stillet et Beløb af 1000 Kr. til Raadighed i omhandlede Øjemed.

*

En skøn Sommer-Eftermiddag — den 30. Juni 1935 — gik Rygtet ud over Hovedstaden: *Vor Frelzers Kirke brænder!* Sprøjter og Stigevogne kom susende fra alle Kanter af Byen og protsede af foran Kirken.

Lykkeligvis var det ikke Alvor. Det var *Forskønnelsesforeningen* og *Brandværnskomiteen*, der i Forstaaelse med Brandchef *Friis* havde arrangeret denne Opvisning for at demonstrere, hvorledes en Alarmering og Udrykning til Kirken finder Sted. Inden Brandvæsenets Ankomst havde Foreningens Formand, Grosserer *Christian Holm* og Brandchef *Friis* inde i Kirken holdt et Par korte Taler om Sagen, og derefter anbragte Medlem af Foreningens raadgivende Udvalg, Hans kgl. Højhed *Prins Knud* en lille Spritlampe under en af de flere Steder i Taarnet anbragte Termometer-Detektorer, der, naar Temperaturen under en opstaaet Brand har naaet et vist Punkt, træder i Virksomhed og paa en sindrig Maade, hvis Enkeltheder nærmere beskrives i Brandinspektør *Wissings* efterfølgende Artikel, automatisk alarmerer Brandvæsenet. Prøven forløb særdeles glansfuldt. Ikke 2 Minutter efter Alarmeringen var de første Motorsprøjter paa Plads, og ikke 6 Minuter efter sprøjtedes der gennem de i Taarnet anbragte Stigrør og tilkoblet Slange frit ud i Luften umiddelbart under Kuglen øverst paa Taarnet. *Selv Brandvæsenets største Stige naaede derimod ikke engang halvvejs op ad Taarnet.*

Dette Eksperiment viste med al ønskelig Tydelighed Rigtigheden af Brandchef *Friis'* foran citerede Udtalelse om, at Brandvæsenet staar magtesløst overfor en Brand i vore høje Taarne. Alene

den Omstændighed, at Brandvæsenet i Vor Frelzers Kirke kunde arbejde med dér installerede Stigrør og Sprinkleranlæg, gjorde det muligt at føre Vandet fra Motorsprøjterne op i en saadan Højde, at man kunde møde Ild med Vand helt op til Taarnets Top.

*

Men hvad vil der ske, dersom der udbrød Ild i Petri Kirke, Christianskirken, Marmorkirken eller andre af de Kirker, hvis Taarne for nogles Vedkommende igennem Aarhundreder har sat deres Præg paa vor By? Man har kaldt København „Byen med de skønne Taarne“, men hvad gør vi for at bevare disse Taarne? Selvfølgelig udvises der den største Forsigtighed! Det bør man vel i alt Fald kunne gaa ud fra! Men alligevel kan det gaa galt en skønne Dag, som det skete, da Johannes-Kirkens Taarn brændte, fordi nogle Haandværkere havde arbejdet med Blæselampe ved Bortbrænding af Svamp i Taarnets Murværk. Af Brandforhørene fremgik det, at Blæselampens Flamme ved Uagtsomhed maatte have ramt noget af Træværket, der havde taget Glød, som i Timernes Løb langsomt havde udviklet sig og antændt mere af Træværket.

Som det gik dér, vil det kunne gaa andetsteds. Og det er dette, der for snart sagt enhver Pris maa undgaas.

Det kan ikke nytte, at man trøster sig med, at „det gaar nok“, der sker — forhaabentlig da — ikke noget! Men det er forsent at handle, naar den Ulykke, vi frygter, er sket. Og vi kan ikke skyde os ind under, at vi ikke er blevet advarede.

Stat og Kommune maa — inden det bliver for silde — træffe saadanne Forholdsregler, at vi ikke skal miste noget af vore skønne Taarne, blot fordi en Blæselampe under et af de uundgaelige Reparationsarbejder ikke er blevet behandlet med den fornødne Agtpaagivenhed.

Noget er der gjort, men endnu ikke tilstrækkeligt til, at det tør siges, at der er gjort, hvad der staar i Menneskers Magt for at bevare de skønne Taarnes fortsatte Tilstedeværelse i vor Bys Silhouet.

Beskyttelse af høje Taarne mod Brand.

Af Brandinspektør, cand. polyt. K. Wissing.

Medens man først i de senere Aar er begyndt at bygge Spir paa høje Taarne af Jernbeton, er Spirene paa alle ældre Taarne af Tømmerkonstruktioner. Ikke alene i selve Spiret, men ogsaa i dettes Forankring nede i Taarnet og i Taarnets Afstivning indgaar der en Mængde Tømmer, og naar man saa tillige har undladt at indskyde brandsikre eller brandhæmmende Etageadskillelser i Taarn og Spir, forstaar man, at dersom der først er kommen Ild deri, vil denne med rivende Fart brede sig op gennem Taarn og Spir og i Løbet af kort Tid faa en saadan Udbredelse, at det vil være en uløselig Opgave for ethvert Brandvæsen at slukke en saadan Brand.

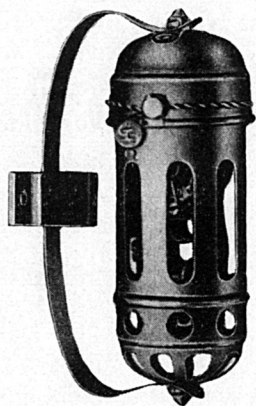
I foranstaaende Artikel om Brandfaren for Hovedstadens Taarne er der gjort Rede for alt, hvad der kan fremkalde en Brand i disse. Jeg skal derfor her indskrænke mig til at nævne de Forholdsregler, der bør træffes for 1) at forhindre en opstaaet Brand i at brede sig, 2) hurtigst mulig at opdage en opstaaet Brand, og 3) at dæmpe en i Taarn og Spir opstaaet Brand.

Til 1) hører navnlig saadanne Bygningsarbejder som Tilmuring af Aabninger mellem Kirkerum og Taarn eller Tagrum og Taarn, eller, hvor dette ikke lader sig gøre, i disse at indsætte tætsluttende, brandsikre Døre, der altid skal staa lukkede. Derved kan man forhindre, at en i Kirken eller dens Tagrum opstaaet Brand breder sig til Taarnet. Dernæst kan man i Taarn og Spir indskyde brandsikre eller brandhæmmende Etageadskillelser, gennem hvilke man kun kan passere ad brandsikre, selvlukende Døre eller Lemme. Derved bliver man i Stand til at holde en Brand indenfor et saadant mellem to Etageadskillelser begrænset Omraade eller Afsnit, hvis Størrelse man selv har bestemt. For yderligere at hindre Branden i dens Vækst bør man gøre, hvad man kan for at hindre Luften Adgang til Taarnets forskellige Afsnit. Saaledes

bør Glasmullerne, naar Taarnet forlades, lukkes med de dertil bestemte Porte, der bør være tætsluttende og af Hensyn til Holdbarhed helst maa være kobberbeklædte. Af samme Grund bør Vinduerne holdes lukkede. Derved forhindrer man samtidig Gnister fra Skorstene eller Flyveild fra nærliggende Brand i at trænge ind ad disse Veje i Taarnet. For at Vinduesruderne ikke skal springe under en eventuel Brand, bør de være af brandsikkert Glas og anbragt i Jernrammer.

Til at opdage og anmelde en Brand har man de saakaldte Autopyrofonanlæg. Et saadant bestaar af nogle paa Fig. 1 viste Detektorer, der anbringes under Loftet i de Bygningsdele, hvorfra de skal registrere en Brand. Gennem Detektorerne gaar der til Stadighed en ganske svag elektrisk Strøm, kaldet Hvilestrøm. Opstaar der nu Brand i det Lokale, hvor Detektoren

Fig. 1.

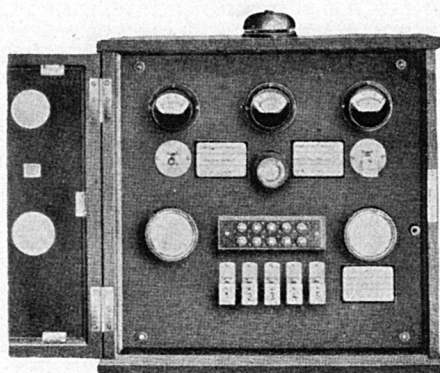

er anbragt, stiger Temperaturen omkring den, og den er da indrettet saaledes, at den afbryder Hvilestrømmen, dersom Temperaturen kommer op over en vis Størrelse, hvortil Detektoren er indstillet, i Almindelighed 80°, eller Temperaturen stiger meget hurtigt. Afbrydningen af Hvilestrømmen

faar gennem forskellige elektriske Relais dels en Faldklap paa et Tableau, som vist paa Fig. 2, til at angive, hvor i Bygningen Branden er, og dels en i eller ved Bygningen anbragt Brandalarm sat i Virksomhed, hvorved Branden samtidig anmeldes paa nærmeste Brandstation, saaledes at Brandudrykning straks kan finde Sted.

Til at dæmpe en Brand, opstaaet i et Taarn, indbygger man i dette et Slukningsanlæg,

Fig. 2.

der her i Byen er tænkt udført paa følgende Maade: Paa et Sted i saa stor Afstand fra Taarnet, at Brandvæsenets Sprøjter her kan staa i Sikkerhed for nedstyrtende Dele fra Taarnet, anbringes en saakaldt Samlingsstander, som vist i Snit paa Fig. 3, hvoraf det fremgaar, at den bestaar af en cylindrisk Overdel, der forneden gaar over i et 125 mm

Flangerør. Standeren er 1 m høj og Overdelen er 29 cm i Diameter. Aabner man Døren paa Overdelen, kommer man til fire med Kontraklap forsynede Stutse med Koblinger, svarende til Brandvæsenets Slangers. Fra denne Stander fører i Jorden en Staalrørsledning hen til et Manøvrerum, der maa ligge ved Taarnets Fod i et Rum, hvor en à to Personer kan opholde sig i Sikkerhed for nedstyrtende Dele fra Taarnet. I dette Manøvrerum, hvor ogsaa det ovenfor omtalte Tableau for Autopyrofonanlægget skal have sin Plads, deler Rørledningen sig gennem et paa Fig. 4 vist Haneregister i et Stigrør til hvert af Taarnets Brandafsnit mellem de ovenfor nævnte brandhæmmende

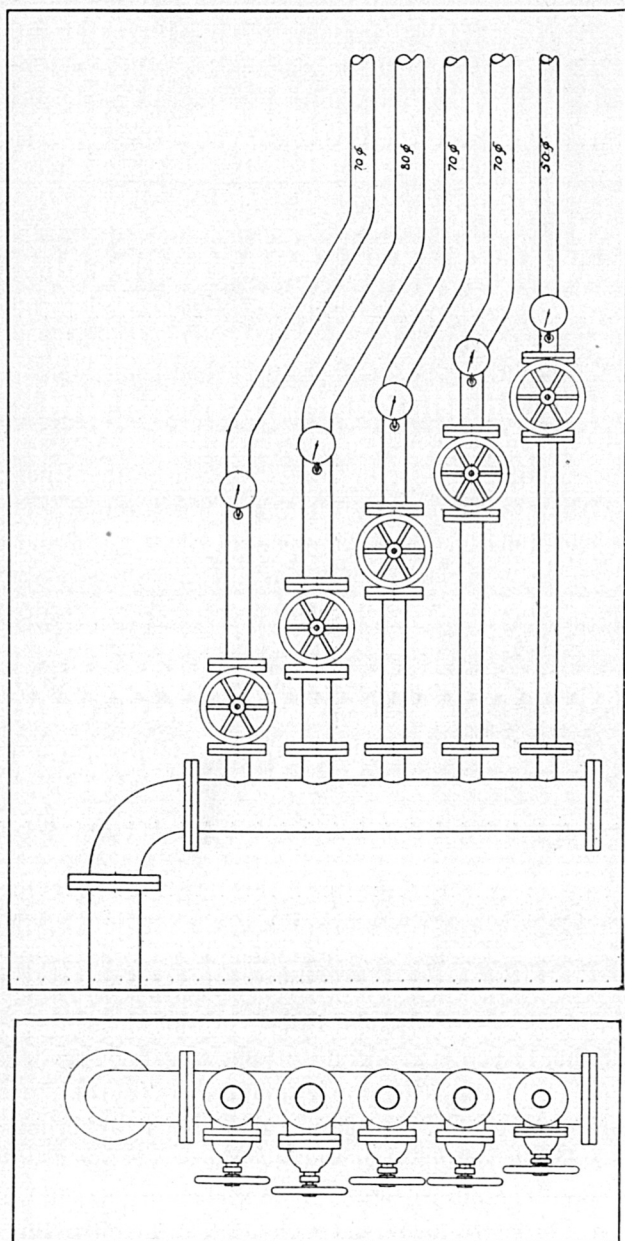

Fig. 4.

Etageadskillelser. Herfor grener Stigrørene sig i vandrette Rør, paa hvilke Vandspreaderne, de saakaldte Sprinklere, er anbragt i passende Antal. Paa Fig. 5 og 6 ses to forskellige Slags Spredere, og deres Evne til at sprede Vandet ses paa Fig. 7 og 8. Vandtrykket paa Spreaderne er 10 m Vand søjle, det mindste Tryk, de vil komme til at arbejde med under virkelige Forhold.

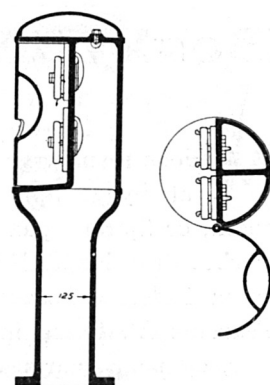

Fig. 3.

Virkemaaden af et saadant Slukningsanlæg i Forbindelse med det ovenfor omtalte Autopyrofonanlæg er da følgende: Opstaar der Ild i et af Taarnets Afsnit, alarmeres Brandvæsenet af Autopyrofonanlægget. I Løbet af 4 til 6 Min. vil de Slukningstog, der skal møde, være paa Brandstedet. Ved Samlingsstanderen kører et forud bestemt Antal Sprøjter op, og fra disse lægges straks Slangers hen til Standeren, og der sættes Vand paa denne til et efter Taarnets Højde bestemt Tryk. I Manøvrerummet ses det paa Tableauet, i hvilket Afsnit Branden er, og ved at aabne for den til vedkommende Afsnit hørende Hane sættes Overrislingen af dette i Virksomhed, og Branden vil slukkes i Løbet af faa Minutter. Paa det over Hanen siddende Manometer aflæses Vandtrykket, og dette maa ikke overskride en paa Manometret indtegnet rød Streg i nævneværdig Grad, idet Systemet, naar det til denne Streg svarende Tryk er naaet, afgiver rigeligt Vand.

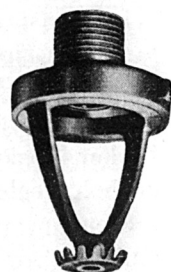

Fig. 5.

Det Slukningsanlæg, der for Tiden indbygges i Raadhustaaet, bliver som det ovenfor beskrevne, kun med den Forskel, at der i Taarnets Kælder anbringes en elektrisk dreven Pumpe, der normalt skal forsyne Sprinkleranlægget med Vand, og for dette Pumpeanlæg skal Brandvæsenets Sprøjter være Reserve.

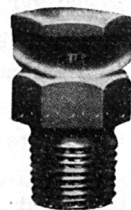

Fig. 6.

I Udlandet har man mange Steder indbygget Slukningsanlæg i Kirker. I Stockholm er det udført ved 6 Kirker. I Sct. Pauls-Katedralen i London har man indbygget Vandledninger, hvorpaa

Fig. 7. (Almindelig Spreder).

Fig. 8. (Ensidig Spreder).

Slanger med Straalerør er anbragt. Tagrummet mellem Kirkens Kuppelhvelving og Taghvelvingen er ved 8 Skillerum af brandfrit Materiale inddeelt i 8 Afsnit, hvori der ogsaa er Slanger med Straalerør. Slangerne kan forsynes med Vand fra et i Kælderen anbragt Pumpeanlæg. Aachener-

Domen er forsynet med Autopyrofonanlæg, og Taarne og Tagrum er sprinklet. Sprinkleranlægget forsynes med Vand fra en i Kirkens Nærhed anbragt, elektrisk dreven Pumpe med en Kapacitet paa 3000 Min/l. Brandvæsenets Sprøjter er Reserve for Pumpeanlægget.

Belysning af Taarne.

I Løbet af de seneste Aar er det blevet almindeligt at belyse Byens Taarne om Aftenen. For et Par Aar siden oplyste man ogsaa Rosenborg, der set gennem Gitret langs Gotersgade paa den lange Afstand i det flade Lys fuldstændigt mistede sin plastiske Form og kun saas som en flad Teaterdekoration, et — ganske vist smukt — Baggrundstæppe. Heldigvis opgav man videre Eksperimenter her.

Men Taarnene er stadig Genstand for en Festbelysning, der naturligvis ved særlige Lejligheder kan være paa sin Plads, men som set Aften efter Aften virker som en stor Misforstaaelse. Der er vist ingen Tvivl om, at det er smukkere at ane et Taarns Forsvinden højt oppe i Mørket, end det er at fremkalde det i et kunstigt Lys og ligesom berøve det dets Plads i Tilværelsen. Det maa være tilstrækkeligt at lade det kunstige Lys udfolde sig paa Gader og Veje, hvor det fremtræder paa naturlig Maade: fra Butikernes oplyste Vinduer og Gadelygterne. Hvor et Hus' Arkitek-

tur giver en naturlig Forudsætning derfor, som f. Eks. Loggiaen paa Det kongelige Teater, vil en *indirekte* Belysning paa virkningsfuld Maade kunne fremhæve dette Led i Bygningens Arkitektur. En *direkte* Projektørbestraaling af en Bygningsfacade eller et Taarn vil derimod altid virke kunstigt, fordi man ikke kan undgaa at se ogsaa Projektørernes Lyskegler, og i samme Øjeblik er „Fortryllelsen“ brudt.

Lad Projektørerne hvile til daglig, og lad dem kun træde i Virksomhed ved særlige Lejligheder, hvor Byen i øvrigt har klædt sig i Festskrud. Der ved kan Dagtimernes Udsmykning med Flag og Grønt paa naturlig Maade fortsættes over i Aften- timernes Festblus.

— — —

Vi har bedt Medlem af Foreningens raadgivende Udvalg, Maleren *Sigurd Swane* om at sige sin Mening om dette Spørgsmaal ud fra et rent æstetisk, malerisk Synspunkt, og bringer her hans Artikel.

Et Belysningsspørgsmaal.

Af Sigurd Swane.

Naar man er flyttet ud paa Landet og lever sit Liv der, opdager man atter med Undren, at Mørket igen bliver en Værdi for en, som det var det i ens Barndom.

Paa denne Aarstid er Skumringen kort. Hvad man endnu har at gøre ude, sætter man ekstra Pres paa, om man ikke kunde naa at afslutte det, inden Mørket falder. Men *naar* Mørket falder, er der en dyb Hvile og Skønhed ved det. Det er Dagens, Døgnet's store Skel i ens Tilværelse. Maaske bliver det Maaneskin, og da er det et fantastisk Halvlys, der lægger sig over Verden. Man ser paa de kendte Ting, Træer, Huse, Marker, det er, som om de har faaet en helt ny Betydning, som om Nyttehensynet er strøget af dem. Nu leger Jorden og Maanen sammen. Nu er det en fortryllet Verden. Nu gælder kun Skønheden. Solen taaler vi ikke at se uden i dens slørede Opgang og Nedgang. Men Maanen, svævende i rolig Balance paa den dybe Himmel, som vi ikke ved om er lys eller mørk, viser os gennem sin egen fattelige Form selve Universet. Det er, som genoprettes noget for en eller i en, noget man maaske knap vidste, man havde mistet, en helt tabt Verden.

Eller det er en maaneløs Aften, der kommer, og maaske Skyerne skjuler Himlens Stjerner — saa er der mørkt over Veje og Marker herude. Der tændes Lys bag Ruder, der ligger et Sted paa Himlens tungt hængende Skydække et lavt Lys-skær fra en milefjern By. Op over en Bakke, bag en Gaards eller en Landevejs Træer, ovre paa den anden Side Fjorden kastes i hastigt svinende Glimt Lyskegler op i Luften fra langt borte forbisusende Biler. Men omkring os bliver Mørket tættere og tættere. Den sorte Hund er ikke længere til at skelne, dens Løb er ikke til at høre for Blæstens Susen, men med smaa Mellemrum strejfer dens bløde Snude ens Haand. Saa ved man, den er der.

Det var denne samme Tid, som eventyrligt forandrede ens Barndoms Dage i Byen. Netop nu staar vel igen Frederiksberg Haves og Søndermarkens Kastanier og Bøge og høje Linde i deres glødende Efteraarspragt. Solen har lyst over dem, og Mennesker har nu, som dengang jeg var en lille Dreng, der betaget stirrede op i det dømte Løv, indsuget deres Pragt.

Men saaledes som vi dengang oplevede Forvandlingen fra den lyse Dag til den mørke Nat, saaledes oplever hverken Børn eller Voksne den nu paa disse Steder. — Hvilken Vælde der blev over de gamle Træer, naar deres Farver langsomt slukkedes i Mørket! Højt op mod de drivende Skyer fortonedes deres Kroner tungt og massivt. Der blev tæt af Mørke mellem Stammerne. Buskene ved Gangene var som bløde Puder, der forenede en hel vandrende Familie til en tæt sammenbundet Enhed — eller et mødende elskende Par til en dobbelt sødmefuld og hemmelighedsfuld Samhörighed. Fuglene puslede i Løvet — var Kragerne der allerede, eller var det kun i Decembers og Januars bladløse Kroner de larmede og skældte, mens de søgte Hvile paa de vaade eller rimkolde Grene? Kun faa, svage Lygter kastede deres Skær et kort Stykke ind i Parkerne — Valby Langgade og Fasanvejen var adskilt fra dem ved Marker og store Gartnerhaver, og de var selv kun sparsomt oplyst af spredte Lygter — kun faa Steder begyndte de høje Huse at trænge sig nærmere ind paa de skovagtigt susende Parker.

Ja, naar den lille Klokke klemte til Lukning, og man søgte ud til Smallegade eller Frederiksberg Allé, var Forskellen ikke saa forfærdelig stor. Der var lang Afstand mellem de beskedne Lygter. Imellem dem gik man i et Slags Halvmørke, dukkede et Øjeblik ind i deres gule Lys og følte saa hver Gang Mørket bagefter dybere og endnu indholdsrigere — hvor lyttede man saadan en Aften til de nye Fortællinger og Eventyr eller de gamle om og om begærede, som ens Far utrætteligt fortalte med en Barnehaand i hver af sine, skiftende mellem de 3—4, som lige ivrigt attraaede dem.

I Frederiksberg Allé, hvor Kirkegaarden paa den ene Side, Sommerlyst og Alleenberg paa den anden optog den første Del, og videre Villaer og gamle Landsteder endnu ret ubrudt fulgte hinanden, var der næsten ingen Butikker, hvis Lys kom Gadens Lygter til Hjælp, men selv i Gader, hvor Butikkerne laa tættere, som i Smallegade, Falkonéallé eller paa Gammel Kongevej, dog endnu delvis Villaveje med Træer langs Fortovene, var det Lys, de gav, i Reglen sparsomt nok til Oplysning af selve Vinduerne og havde ikke meget tilovers til Gaden. — Ogsaa her følte vi Himlens

svimlende Dyb over os, vi saa Træer og, hvor de fandtes, de høje Huse fortone sig op i Mørket, itegnet de sparsomt oplyste Vinduers gyldne Mønstre — ogsaa her var vi i Pagt med det Vejr, der kom over os ude fra Vest, fra det bølgende Sjælland, ja længere borte fra, eller østfra lige ind fra det friske Sund (for da var det saa friskt, at man selv ved Langebros Badeanstalt med Undren kunde staa og se en Reje med Hale og Ben udspilet af ukendte Grunde gaa paa Langfart 5 Alen nede vel, midt mellem Bund og Overflade).

Og gik man ind gennem Byen, da man blev saa stor, at man begyndte paa det — og det gjorde man tidligt, der var jo ingen Færdsel, et Barn ikke nemt kunde vare sig imod —, og man oplevede Aftenens Komme der, saa var Forskellen heller ikke her overvældende, skønt Strøgets Butikker syntes en festlige nok.

Og der oplevede man de høje Taarne. Højere end Træerne rakte de op mod den mørke Himmel, dunkle og højtidelige over de mørke Mure og Tagmasser, nogle med en gult lysende Urskive som en fastgjort Maane, privat for det nærmeste Kvarters Gader, stod de der og ligesom holdt Udkig for os Smaakravt nede i Bunden af dem. Længere end Husene hernede holdt de paa det sidste Skær af Dagen, friere end de modtog de Blæst eller Regn derude fra. Ned over deres ir-

grønne Spir spillede Maanens Straaler, eller deres mørke Silhouetter gik for Stjernernes Lys for atter at lade dem tilsyne paa den anden Side, eftersom man gik. Endnu stærkere end vi oplevede Taarnene baade Dagen og Natten — men de forstærkede vor Oplevelse af begge Dele, og rungede saa Klokker ud fra dem i Mørket, var det en betagende Kulmination af deres Liv.

Og hvad er Taarnes Betydning, hvis det ikke netop er at leve saaledes?

Hvem har egentlig fundet paa, at Taarnenes Fred og stolte, ensomme Liv skal forstyrres af et billigt (eller dyrt) reklamemæssigt Lys, naar de efter Mørkets Fald skal have Ro — og skænke os noget af den haardt tiltrængte Ro og Følelsen af at være i Pagt med noget højere og større? Skulde det være en dygtig Sælger af Projektørlamper? (Hatten af for en saadan smartness!) — Men mon det ikke var paa Tide at bremse den Forretning.

Lad Taarnene komme med i Lyset, naar Byen er illumineret, naar Guldæblerne springer, naar Raketter gaar tilvejs i Omegnens Haver, og alt andet fester, fordi vi har naaet et eller andet, vi maa feste for. Men lad os ikke til daglig krænke deres Alvor og deres Væsens Art. Jo mere hele Byen hver Aften straalere som et Tivoli, jo mere værd er det, at de staar udenfor.

Malergaarden, Plejerup pr. Grevinge, Oktober 1937.

Indkik i Gaarde.

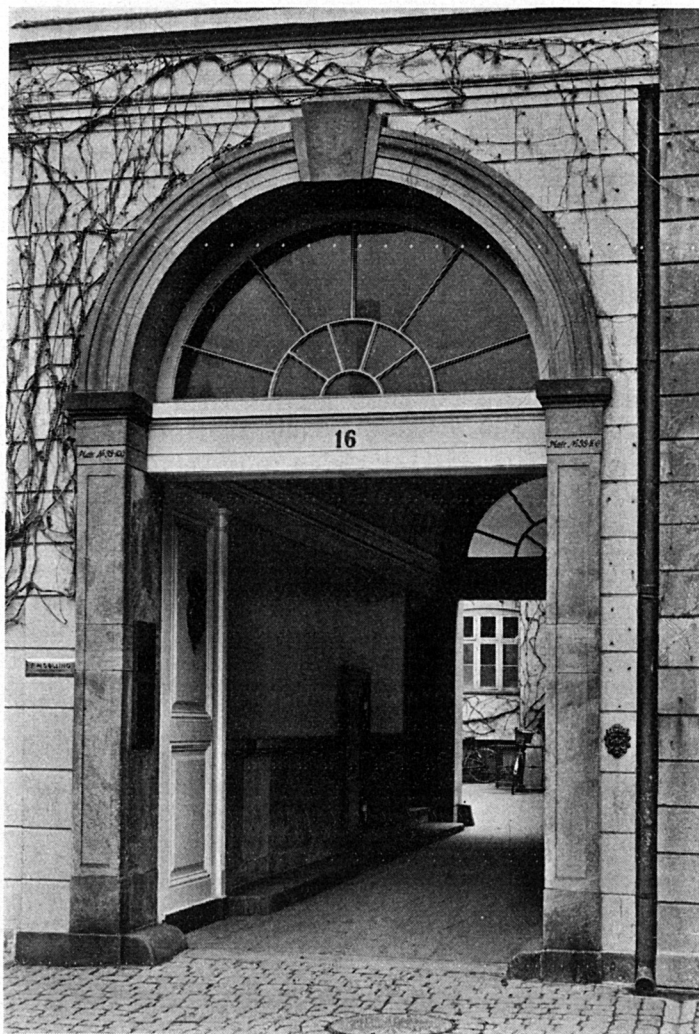
Af Direktør J. C. Petersen.

Gaa en Tur omkring i Byen, f. Eks. i City-kvarteret og dets Omegn, og faa Øjnene op for den saa udbredte, beklagelige Mangel paa Sans for velholdte Døre og smukke Indkik i Gaardene. Forholdsvis nye Ejendomme skæmmes alt for ofte af ramponerede, slet holdte Døre, og Kikket ind ad en Port aabenbarer ligesaa ofte en beskæmmende Mangel paa Skønhedssans hos den bestemmende Part. F. Eks. synes de forholdsvis nye og meget velbyggede Ejendomme i Christian IX's Gade-Komplekset, for hvilke *Emil Jørgensen* var Arkitekt, svigtet af de gode Aander, thi Mage til molesterede Døre og Porte, i Særdeleshed i Gammel Mønt, skal man lede længe efter. Den forbipasserendes Indkik gennem en altid aabenstaaende Port standses af en Række Skraldebøtter, og de ødelagte Vejviserskilte ved Indgangs-

dørene rundt om i Kvarteret raaber højt om, at Ejendommene i Tidens Løb har skiftet Beboere.

I Rom og andre Steder i Italien, hvor Husene ofte gør et udvortes pauvert Indtryk, udsmykker man Gaardene ved som Pendant til Porte at anbringe Skulpturer, Brønde, Plantedekorationer, Springvand eller andre dekorative Ting, der glæder Øjet og giver Ejendommene et tiltalende Skønhedspræg til Glæde baade for Beboerne og de forbipasserende.

I Englands Storbyer, navnlig London, hvor Husenes Façader, bortset fra de meget store Nybygninger, nærmest minder om Fabriksbygninger, ofres megen Omhu paa Indgangsdørene. Kommer man rundt i Londons Periferi eller i de mange gamle Kvarterer, f. Eks. i Gaderne bag Oxford Street og i Mayfair Kvarteret, fanges Øjet ustand-

Porten til Ejendommen Graabrødretorv 16.

seligt af smukt holdte Indgangsdøre med dekorative Dørhamre, som sjældent benyttes, fordi man nu til Dags har Ringeapparater, men de smukke gamle Dørhamre bibeholdes for den dekorative Virknings Skyld. Mange Steder gaar Bestræbelserne for Bevarelse af smukke Dørpartier saa vidt, at der i Regnvejr og stærkt Solskin trækkes farvede eller stribede Presenninger for Dørene. Saa megen Omhu ofres der paa at bevare de smukke Døre, at man med Rette kan kalde London de velholdte Døres By.

Den samme Sans for Skønhed og Renlighed præger Dørskiltene, hvad enten de sidder paa Ejendommenes Façader eller paa Dørene: altid rene og straalende blanke.

Anderledes hos os. Kik paa de mange udmærkede Mahognitavler ved Indgangsdørene til Huse med flere Virksomheder! Mærker af borttagne Skilte røber Fraflytninger; nedsivede Ir-Aflejringer, gamle Skruehuller, uensartet Skriftvalg og

solsvedne eller frønnede Træplader, som engang har kendt bedre Dage, pranger som „Reklame“ for Beboerne. København er berygtet for ramponerede Døre og Porte. Meget er der gjort i de senere Aar for at raade Bod herpaa, navnlig fra Stormagasinerne Side, men i de Ejendomme, hvor der boes „til Leje“, røbes alt for ofte manglende Forstaaelse og Interesse for denne ikke uvigtige Side af Byens Fysiognomi.

Vore udmærkede Arkitekter kunde gøre meget til Ændring af disse Forhold ved Anvendelsen af egnede Materialer. Jeg har selv bygget en Del, men naar jeg har berørt disse Spørgsmaal med Henblik paa fremmede Huse, har jeg hyppigt mødt den Bemærkning, at Bygherrerne ikke vilde bevilge Pengene. Det tør jeg ikke tro paa, thi Forskellen i Pris mellem Naturtræsdøren og den malede Dør er saa ringe, at den ikke kan spille nogen Rolle for hele Bygningens Økonomi, og dog betyder den saa meget. Jeg har langt snar-

Porten til Ejendommen Sølvgade 26.

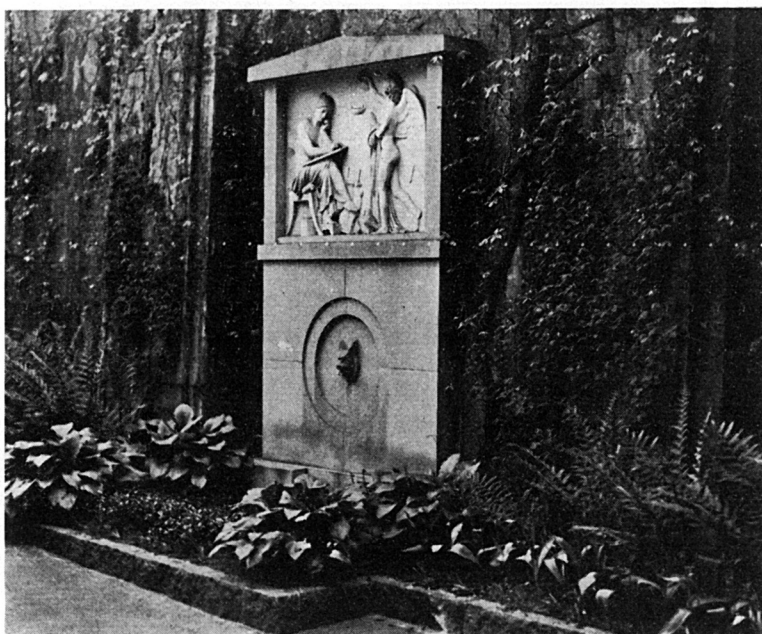
rere det Indtryk, at Tidens Jag efter Farver ganske har ladet Arkitekterne glemme den praktiske Side af Sagen, nemlig at der slides paa et Hus, og at det gælder om i saa høj Grad som muligt at anvende slidstærkt Materiale paa udsatte Steder og ikke bejle alt for stærkt til Malerens Pensel. Se f. Eks. Nyrops Raadhus og Hovedbanegaarden. Havde disses Døre og Indfatninger været malede, vilde de forlængst have været ødelagt eller ogsaa have kostet saa meget i Reparationer, at Omkostningerne derved langt maatte overskride Differencen i Anskaffelsespris. Selv om jeg under alle vore dygtige Malere det godt, fristes jeg dog til at tro, at Arkitekterne i for høj Grad kikker til Malerpotten, thi det er evident, at mangen en henrivende malet Indgangsdør næppe nok er afleveret, før den er molesteret. Lidet praktisk, og i Længden alt for kostbart! Vore fortræffelige Arkitekter bør gaa i Brechen for disse Opgavers Løsning og øge Bygherrernes Interesse for de nævnte Forhold.

Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse, synes jeg, vilde indlægge sig virkelig Fortjeneste ved at søge Publikums Øjne aabnet for den

Værdi, der ligger gemt i den forstandige og skaansomme Behandling af vore Døre, vore Porte og vore Vejviserskilte, thi ogsaa denne Side af Byens Ansigt præger dens Beboeres kulturelle Stade. Spadsér omkring i det indre København og se de skrækindjagende Eksempler og sammenlign dem med f. Eks. Porten i Sølvgade 26 og Graabrødretorv 16, to gamle Ejendomme, hvor Anvendelsen af forholdsvis beskedne Midler har skabt en Noblesse, som mangfoldige andre Ejendomme maa savne alene paa Grund af Portenes og Dørenes Vanrøgt. —

Jeg vil i denne Forbindelse endnu nævne *Husenes Sokler*. Hvorfor vises der saa grænseløs manglende Forstaaelse for Anvendelsen af slidstærkt Materiale til denne Bygningsdel. Hvorfor er „cementpudset til Bunds“ saa udbredt? Er det f. Eks. ikke trist at se Nationalmuseets nye Façader og Pilastre ramponeret, som havde de staaet i Hundrede Aar. Hjørner og Kanter bærer allerede nu Præg af Slag og Slid fra forbipasserende, og saadan vil Forfaldet fortsætte, hvis ikke en meget rigelig Vedligeholdelseskonto stilles til Raadighed.

Enhver Arkitekt burde have den slidstærke og

Gaarden til Højesteretssagfører *H. H. Bruun's* Ejendom, Bredgade 38.

let vedligeholdte Sokkel paa sit Byggeprogram og aldrig fravige denne virkelig værdifulde Regel for Husbygning. At se et lækkert Stykke Smørrebrød

udstillet oven over en ramponeret Sokkel og et snavset Kældervindue, saaledes som det praktiseres adskillige Steder, er ikke tiltalende.

Fra Gaarden til Ejendommen Skindergade 27. Billedet er taget i 1908, og Udformningen skyldes Husets daværende Ejer, Maleren *Oscar Matthiesen*. (Delfinen er senere blevet erstattet med et Løvehovede).

Hvitfeldt- Monumentets Omgivelser.

Af Havearkitekt E. Erstad-Jørgensen.

Der har længe været en vis Utilfredshed med det Haveanlæg, som ved Opstillingen af Monumentet for den dansk-norske Søhelt Ivar Hvitfeldt ude paa Langelinie i 1886 blev foretaget efter daværende Haveinspektør H. A. Flindts Planer. Den kendte Mindestøtte, der højt hævet bærer F. E. Rings smukke Bronzefigur „Udødelighedens Genius“, blev udført efter I. V. Dahlerups Tegning, og er nu lige saa uløselig knyttet til en Københavners Billede af Langelinie som Edv. Eriksens langt senere tilkomne „Den lille Havfrue“. Begge er Gaver fra Carl Jacobsen, Byens store Mæcen.

Der har da ogsaa i Tidens Løb været udarbejdet det forskellige Forslag til mere eller mindre radikale Omlægninger, men endnu er det blevet ved mindre Reguleringer af Gange og Græsplæner uden at røre ved det centrale, Monumentets nærmeste Omgivelser.

Ikke mindst indenfor Forskønnelsesforeningens Bestyrelse har der været Interesse for Spørgsmaalet, og hosstaaende lille Plan skulde gerne tjene til at henlede rette vedkommendes Opmærksomhed paa, at der her er noget, som maa

Kun selve Søjlen rager op over Syrenerne.

gøres og helst gøres snart, og samtidig vise en Løsning, der i alle Tilfælde vilde betyde en vis Forbedring af Forholdene uden at slaas mere itu end højst nødvendigt.

Som Forholdene nu er, ligger Monumentets Grundflade i Højde med Terrænet udenfor den omgivende Syrenbeplantning. Fra Sokkelens Fod til det omgivende Støbejernsstakit skraaner Jorden ca. 70 cm, Gangen umiddelbart omkring Stakitet ligger vandret, men fra Gangens Yderside stiger Terrænet igen op til samme Højde som inde ved Monumentet, og i dette Niveau ligger praktisk talt det øvrige Anlæg.

Det drejer sig altsaa ikke om store Højdeforskelle, men dog saa betydelige, at de maa kendes for at forstaa Forslaget. Det uheldige ved det nuværende Anlæg er først og fremmest de fire kæmpemæssige Buxbomkugler, der næsten skjuler hele Underbygningen med „Dannebrog“s gamle Kanoner og Kugler, der i Halvfjerdsene i forrige Aarhundrede blev fundet i Køgebugt. De kan selvfølgelig let fjernes, men naar det sker, vil samtidig det høje Støbejernsstakit næsten kunne overses med et Blik, og derved komme til at dominere endnu mere, end det allerede gør. Hvad man ellers kan mene om Monumentindhegning, tror jeg ikke dette Mindesmærke kan stilles helt frit, dertil er de smaa Kanonkugler vist altfor morsomme for en „beget Gut“ med Nattegn.

Et nyt og væsentlig lavere Hegn, med en Hæk af tornede Berberis Thunbergi indenfor vilde dog nok kunne gøre Fyldest, og i saa Fald behøvede

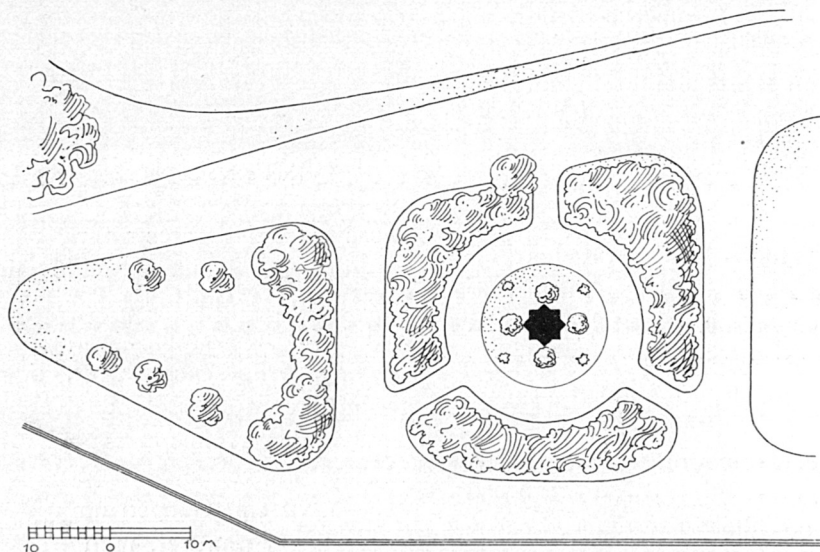
De fire Buxbomkugler skjuler Underbygningen.

man ikke yderligere Plantevækst udover Græs eller andet Bunddække.

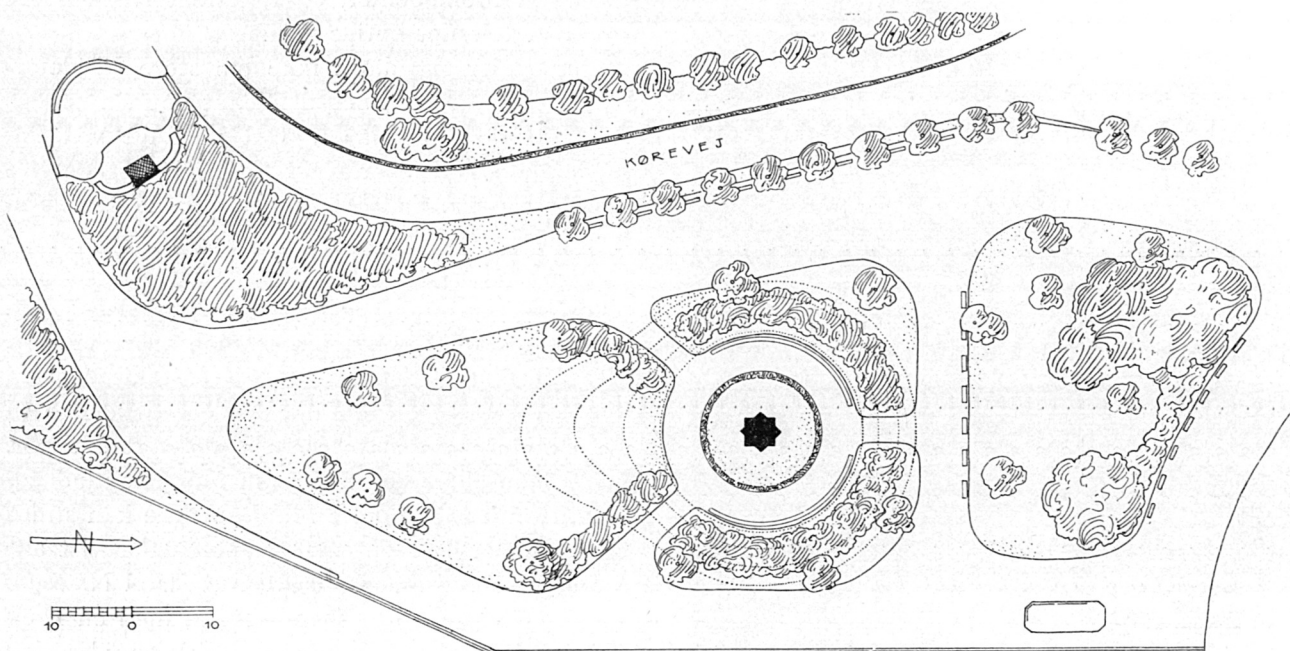
Den anden berettigede Anke mod Anlægget er, at kun selve Søjlen rager op over Syrenerne, mens Underbygningen kun ses, naar man kigger ned ad en af de smalle Gange, der paa ret tilfældig Vis deler Syrenindramningen i tre Dele, og for det tredje er der et kendeligt Misforhold mellem de smaa grønne Plæner og de forholdsvis store asfalterede Gangflader, og navnlig maa Tværgangen Syd for Monumentet betragtes som ganske overflødig og kun tjenende til at slaa Anlægget i Stykker.

Ud fra disse Synspunktet ligger Løsningen nær. Tværgangen nedlægges, og de tre Gange ind til Monumentet flyttes som vist paa Planen. Syrenindramningen mellem de to sydligste Gange fjernes, og her føres Græstæppet ned over et skaalformet skraanende Jordsmon som paa Planen antydte med indtegnede Højdekurver, der ligger med 20 cm indbyrdes Højdeafstand.

Anlægget vil paa denne Maade blive samlet til en Helhed, og Monumentets Frontside, der bærer Heltens Portrætmedaillon, vil herefter være synligt i hele sin Højde.

Det nuværende Anlægs Hovedlinjer.

Forslag til Ændringer i Haveanlægget.

Foreningens Diplom.

Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse kan glæde sig over, at dens Arbejde for Rensning og Istandsættelse af forsømte Ejendomme er efterkommet af en Del Grundejere. Forhaabentlig er dette kun en Begyndelse, som vil medvirke til, at den offentlige Mening kræver, at Byens Ejendomme maa være rene og smukke, og at Kravet efterkommes i langt højere Grad af Husejerne.

Bestyrelsens Opmærksomhed har fæstnet sig ved 2 Ejendomme, hvis Istandsættelse er udført paa en saadan Maade, at Foreningens Diplom tildeltes Ejerne paa Foreningens sidste Generalforsamling.

Den ene Ejendom, Fiolstræde Nr. 18, Hjørnet af Krystalgade, er en af de faa gamle Bindingsværksbygninger, der er tilbage fra en Tid, hvor Traditioner hindrede Opførelse af stygge Bygninger. Det ældede, lidt skæve Hus med de 3 Frontspidser fremtræder nu med brunt Bindingsværk fra Kælder til Kvist og gule pudsede Felter. Denne Ejendom tilhører Manufakturhandler *P. Madsen*.

Den anden Ejendom, Sct. Annæ Passage, omfatter en meget forskelligartet Bebyggelse om en

Ejendommen Hjørnet af Fiolstræde og Krystalgade.

Sanct Annæ Passage.

Række Gaardsrum fra Bredgade 25 til St. Kongsgade 40. Ejeren er A/S Sct. Annæ Passage.

Den velafvejede, enkle Forside mod Bredgade taaler at fremhæves med den lyse, blaa-graa Farve og hvide Vinduer, Gesims og Frise, der er fremhævet ved sparsom Anvendelse af sort; hvorimod det ikke er lykkedes at forny den overlæssede Façade mod Store Kongsgade paa helt tilfredsstillende Maade ved Rensning og Maling, selv om Hovedvægten er lagt paa at dæmpe de ubeherskede Cementprydelser.

Ejendommens Nyskabelse er gennemført ved Maling af alle Gaarde og Portrum paa en varieret Maade, der svarer til den forskelligartede Bebyggelse om de uregelmæssige Gaardsrum. Virvaret af skævt sammenstødende Bygningsmasser af meget uensartet Karakter har inspireret til Anvendelse af blaat, gult, grønt og hvidt samt delvis sort med uvant stærk Farvevirkning.

Da der muligvis findes andre Ejendomme, der er istandsat eller opført paa en saadan Maade, at de fortjener at fremhæves ved Tildeling af Foreningens Diplom, vil Bestyrelsen være Foreningens Medlemmer taknemmelige for at blive gjort opmærksom paa saadanne Bygninger.

»Syge Bogstaver«.

Saa længe Begrebet „Købstad“ har eksisteret, har det været Skik, at Købmanden og Haandværkeren anbragte sit Skilt paa Façaden af det Hus, hvor han drev sin Haandtering, og enten Skiltet var et Bræt, paa hvilket Købmandens Navn og Arten af hans Forretning var malet med jævne, let læselige Bogstaver, eller det var en Gengivelse af en af de Ting, Haandværkeren fremstillede i sit Værksted — Skomagerens Støvle, Handskemagerens Handske, ja vi kan godt tage Bagerens Kringle med i denne Sammenhæng — saa stod Skiltet vinkelret ud fra Husmuren, saa det nemt kunde læses af dem, der færdedes paa Gaden.

Efter som Byen voksede, blev imidlertid ogsaa store Partier af Husfaçaderne dækkede af — som oftest dygtigt gjorde — Skilte, hvis fornemste Opgave efterhaanden blev at bortlede Opmærksomheden fra andre Skilte. Skiltene paa Byens Hovedstrøg *bortledte* til sidst virkelig Opmærksomheden fra hverandre i den Grad, at deres egentlige Formaal: at *henlede* Opmærksomheden paa den Forretning, hvor de var anbragt, i nogen Maade forfejledes. Der rejste sig da en Stemning for at faa Lov til atter at benytte Udhængsskilte, og Bestræbelserne lykkedes. Udhængsskiltene er nu stærkt i Færd med at dominere — med det Resultat, at de ligesom Façadeskiltene holder hverandre i Skak. For at opnaa den med et Skilt tilsigtede Virkning maatte der altsaa gribes til nye Midler. De Bogstaver, der anvendtes, maatte være „særprægede“, og det skal indrømmes, at der har været anvendt en Opfindsom-

hed, der var en bedre Sag værdig, for at variere Alfabetets 28 Bogstaver. Mandshøje Bogstaver, skraat opad eller nedadløbende Bogstaver, lodret over hinanden staaende Bogstaver, Bogstaver i forskellige Farver mellem hverandre — alt er forsøgt med det Resultat, at de gammeldags, forholdsvis stilfærdige Skilte med almindelig Skrift nu næsten er blevet dem, der fanger Opmærksomheden.

For Tiden gaar Moden — for det er vel som saa meget andet kun Mode — i to Retninger. Den ene excellerer i tynde, snart alt for høje, snart alt for lave Bogstaver; den anden — og den er næsten den værste — vrider og vender Bogstaverne næsten til Ukendelighed og lader, for at gøre det endnu sværere — de indvendige Partier af Bogstaverne staa udfyldte. Den første Kategori er blegsottig og degenereret, den anden klunget, vanfør og ufuldbaaren. Begges Virkning er frustrerende. Den mildeste Betegnelse for dem er „Syge Bogstaver“.

Naar man tilbagekalder i Erindringen det Arbejde, Kunstnere som *Hans Tegner*, *Kr. Kongstad* og *Knud V. Engelhardt* — for blot at nævne et Par Navne — har nedlagt i deres Bestræbelser for at rendyrke Skriftkunsten, saa Bogstaverne fremtraadte paa naturlig Maade efter den egentlige Mening med dem: at de skulde kunne læses uden at Beskueren skal have Hovedbrud med at finde ud af, hvad de forestiller, da maa man oprigtigt haabe, at det kun drejer sig om et forbigaaende Lune, og at Skriftkunsten snart atter maa blive sund og stærk.

Dette Nr. er udsendt December 1937.

FORENINGENS KONTOR er St. Kannikestræde 13, K, aabent Kl. 9—10, Telefon Byen 7162. Formandens Telefon er Byen 6348.
REDAKTIONSUDVALG: *Carl Dumreicher.* *Stefan Hetsch.* *Christian Holm* (ansvarshavende). *Rolf Schroeder.*